

ПРИКАЗ

19.02.2019

г.Казань

БОЕРЫК

№ 110-осн

Лаеш урманчылыгының урман
хужалыгы регламентын раслау
турында

Россия Федерациясе Урман кодексының 83 статьясының 1 өлешендәге 9 пункты, «Татарстан Республикасында урманнардан файдалану турында» 2018 елның 22 маендагы 22-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законының 3 статьясының 3 өлешендәге 1 пункты нигезендә боерык бирәм:

1. Лаеш урманчылыгының урман хужалыгы регламентын расларга (кушымтада бирелә).

2. Татарстан Республикасы Урман хужалыгы министрлыгының түбәндәге боерыкларын көчен югалткан дип танырга:

«Лаеш урманчылыгының урман хужалыгы регламентын раслау турында» 2013 елның 22 октябрендәге 571/20-осн номерлы;

Татарстан Республикасы Урман хужалыгы министрлыгының 2013 елның 22 октябрендәге 571/20-осн номерлы боерыгы белән расланган Лаеш урманчылыгы урман хужалыгы регламентына үзгәрешләр кертү турында» 2018 елның 26 ноябрендәге 655-осн номерлы.

3. Әлеге боерык аны рәсми бастырып чыгарган көненнән башлап 10 көн узгач үз көченә керә.

4. Әлеге Боерык үтәлешен контрольдә тотуны урман хужалыгы министрының беренче урынбасары Ә.Н.Бәдертдиновка йөкләргә.

Министр

Р.Ә. Кузюров

Татарстан Республикасы Урман
хужалыгы министрлыгының 2019
елның 19.02 110-осн номерлы
боерыгы белән расланды

ЛАЕШ УРМАНЧЫЛЫГЫНЫҢ УРМАН ХУЖАЛЫГЫ РЕГЛАМЕНТЫ

Эчтәлек

КЕРЕШ	5
1.1. Урманчылыкка кыскача сыйфатлама.....	16
1.1.1. Урманчылыкның аталышы һәм урнашкан урыны.....	16
1.1.2. Урманчылыкның, кишәрлек урманчылыкларының гомуми мәйданы, урманчылык территориясенә районнар буенча бүленеше	16
1.1.3. Урманчылык урманнарының урман үсү зоналарына, урманлы районнарға һәм урман яклау зоналарына һәм урман-орлык районнарына бүленеше.....	19
1.1.4. Урманчылык урманнарының кварталлар яисә аларның өлешләре буенча максатчан билгеләнеше һәм яклаучы урман категорияләре буенча бүленеше, шулай ук яклаучы, эксплуатация һәм резерв урманнарын бүлеп чыгару нигезләре	22
1.1.5. Урманчылык территориясендә урман фонды жирләре составыннан урманлы һәм урмансыз жирләргә сыйфатлама	26
1.1.6. Гамәлдәге һәм проектлана торган махсус сакланучы табигый территорияләргә һәм объектларга, аларны оештыру, экологик челтәрләрен үстерү, биотөрлелеген саклау планнарына сыйфатлама	27
1.1.7. Илкүләм мирас буенча проектлана торган урманнарға сыйфатлама.....	28
1.1.8. Диләнке эшләрен гамәлгә ашырганда саклану тиеше биологик күптөрлелек төрләрен һәм буфер зоналары зурлыклары исемлегенә.....	29
1.1.9. Гамәлдәге урман, урман эшкәртү инфраструктурасы объектларына, урман инфраструктурасын ясауга бәйле булмаган объектларга, әлеге объектларны төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү буенча чараларның территориаль планлаштыру документларында каралган сыйфатлама.....	33
1.2. Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	37
2 БҮЛЕК. УРМАННАРДАН РӨХСӘТЛЕ ФАЙДАЛАНУ НОРМАТИВЛАРЫ, ПАРАМЕТРЛАРЫ ҺӘМ ЧОРЛАРЫ, УРМАННАРНЫ САКЛАУ, ЯКЛАУ ҺӘМ ЯҢАДАН ҮСТЕРҮ БУЕНЧА НОРМАТИВЛАР.....	41
2.1. Урманнардан агач материалы эзерләү өчен рөхсәтле файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары.....	41
2.1.1. Өлгергән һәм картайган урман утыртмаларын кисү буенча файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләме.....	42
2.1.2. Урманнарны тәрбияләгәндә урта яшьле, өлгереп килүче, өлгергән һәм картайган урман утыртмаларын кисү буенча файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләме (агач материалы алуның ел саен рөхсәт ителгән күләме)	54
2.1.3. Барлык төр кисүләрдә файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләме (агач материалы алуның ел саен рөхсәт ителгән күләме)	76
2.1.4. Кисентеләрнең яшьләре.....	81
2.1.5. Агачлыкларның тулылыгын һәм составын, диләнкеләрнең күләмнәрен, диләнкеләрнең тоташу чорларын, киртеккә санын, кисүләренә кабатлану чорларын исәпкә алып, агач материалын сайлау проценты (ешлыгы).....	82
2.1.6. Урман торгызу методлары.....	83
2.1.7. Урманнардан агач материалы эзерләү өчен файдалану чорлары һәм башка мәгълүматлар	83

2.2. Урманнардан чәер эзерләү өчен рөхсәтле файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары	84
2.3. Урманнардан агач булмаган урман ресурслары эзерләү һәм жыеп алу өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары	85
2.3.1. Урманнардан агач булмаган урман ресурсларын төрләре буенча эзерләү һәм жыеп алу өчен файдалану нормативлары (ел саен рөхсәт ителгән күләмнәре) һәм параметрлары.....	85
2.3.2. Урманнардан агач булмаган урман ресурслары эзерләү һәм жыю өчен файдалану чорлары	86
2.4. Урманнардан азык-төлек урман ресурслары эзерләү һәм дару үләннәре жыю өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары.....	86
2.4.1. Урманнардан азык-төлек урман ресурсларын һәм дару үләннәрен төрләре буенча эзерләү һәм жыеп алу өчен файдалану нормативлары (ел саен рөхсәт ителгән күләмнәре) һәм параметрлары.....	87
2.4.2. Эзерләү һәм жыеп алу вакытлары.....	88
2.4.3. Агач сутлары эзерләгәндә нормативлар һәм параметрлар.....	88
2.4.4. Абага-кара абага эзерләү	90
2.4.5. Урманнардан азык-төлек урман ресурслары эзерләү һәм дару үләннәре жыеп алу өчен файдалану чорлары	90
2.5. Урманнардан аучылык хужалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары.....	90
2.5.1. Аучылык инфраструктурасы объектларын урнаштыру өчен биотехник чаралар уздыру исемлеге һәм нормалары	91
2.6. Урманнардан авыл хужалыгы алып бару өчен рөхсәтле файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары.....	92
2.6.1. Урманнардан авыл хужалыгы алып бару өчен файдалану параметрлары	92
2.7. Урманнардан фәнни-тикшеренү һәм мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары.....	93
2.8. Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары.....	92
2.8.1. Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану нормативлары.....	92
2.8.2. Рекреация эшчәнлегенә бәйле зона кварталларының һәм (яки) аларның өлешләре исемлеге	92
2.8.3. Рекреация эшчәнлегенә караган зона территориясен функциональ зоналарга бүлү.....	93
2.8.4. Урман кишәрлекләрендә вакытлыча төзелгән корылмалар исемлеге һәм аларны төзекләндерү нормативлары.....	93
2.8.5. Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану параметрлары һәм чорлары	94
2.9. Урманнардан урман плантацияләре ясау һәм аларны эксплуатацияләү өчен рөхсәтле файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары.....	95

2.10. Урманнардан жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләрен һәм дару үләннәрен үстерү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары	95
2.11. Урманнардан урман үсентеләренен утырту материалын (үрентеләр, чәчкеннәр) үстерү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары	96
2.12. Урманнардан жир асты байлыklarын геологик өйрәнү буенча эшләр башкару өчен, файдалы казылма ятмаларын эшкәртү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары.....	97
2.13. Урманнардан сусаклагычлар һәм башка төрле ясалма су объектлары, шулай ук гидротехника корылмалары, елга портлары, причаллар төзү һәм эксплуатацияләү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм сроклары	98
2.14. Урманнардан линияле объектлар төзү, үзгәртеп кору, эксплуатацияләү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары.....	100
2.15. Урманнардан агач материалы һәм башка төрле урман ресурслары эшкәртү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары	102
2.16. Урманнардан дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары.....	103
2.17. Урманнарны саклауга, яклауга һәм янадан үстерүгә карата таләпләр...	104
2.17.1. Урманнарда янгын куркынычсызлыгы чараларына, урманнарны радиоактив матдәләр белән пычранудан һәм тискәре башка йогынтыдан саклауга карата таләпләр.....	104
2.17.2. Урманнарны яклауга карата таләпләр (санитар-савыктыру чараларының, урманнарны яклау буенча профилактика чараларының, зарарлы организмнарның чыганаclarын ликвидацияләү чараларының, шулай ук вәкаләтле федераль башкарма хакимият органы билгеләгән башка чараларның нормативлары һәм параметрлары).....	107
2.17.3. Урманнарны янадан үстерүгә карата таләпләр	113
2.18. Урман үсү зоналары һәм урманлы районнар буенча урманнардан файдалануга карата таләпләрнең үзенчәлекләре.....	124
3 БҮЛЕК. УРМАННАРДАН ФАЙДАЛАНУДА ЧИКЛӘМӘЛӘР.....	125
3.1. Урманнарның максатчан билгеләнеш төрләре буенча чикләмәләр.....	125
3.2. Махсус якланучы урман кишәрлегә төрләре буенча чикләмәләр.....	126
3.3. Урманнардан файдалану төрләре буенча чикләмәләр.....	127

КЕРЕШ

Әлеге урман хужалыгы регламенты Лаеш урманчылыгы чикләрендә урнашкан урманнардан файдалану, аларны саклау, яклау һәм торгызу нигезе булып тора.

Урман хужалыгы регламенты Россия Федерациясе Урман кодексының 87 статьясының 7 өлеше, Россия Федерациясе Табигать ресурслары һәм экология министрлыгының «Урман хужалыгы регламентларының составын, аларны эшләү тәртибен, аларның гамәлдә булу срокларын һәм аларга үзгәрешләр кертү тәртибен раслау турында» 2017 елның 27 февралендәге 72 номерлы боерыгы нигезендә эшләнә.

Урман хужалыгы регламентының гамәлдә булу чоры 2029 елның 1 апреленә кадәр.

Урман хужалыгы регламентын эшлэгәндә түбәндәгеләр файдаланылды:

Татарстан Республикасы Урман хужалыгы министрлыгының 2014 елның 22 сентябрендәге 375-осн номерлы боерыгы белән расланган 2014 елгы урман корылышы материаллары;

дәүләт урман реестры материаллары.

Регламентны эшләүчеләр:

Татарстан Республикасы Урман хужалыгы министрлыгы.

Почта адресы: Ямашев пр., 37А й., Казан ш., 420124.

E-mail: Minleshoz@tatar.ru.

Сайт: Minleshoz.tatarstan.ru.

Тел. (843) 221-37-01.

Факс (843) 221-37-37.

Россия Федерациясе закон актлары

Россия Федерациясе Урман кодексы (алга таба – РФ УК),

Россия Федерациясе Су кодексы (алга таба – РФ СК),

Россия Федерациясе Жир кодексы (алга таба – РФ ЖК),

Россия Федерациясе Гражданлык кодексы (алга таба – РФ ГК),

«Жир асты байлыктары турында» 1992 елның 21 февралендәге 2395-1 номерлы Россия Федерациясе законы (алга таба – «Жир асты байлыктары турында» РФ законы).

«Янғын куркынычсызлыгы турында» 1994 елның 21 декабрендәге 69-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – «Янғын куркынычсызлыгы турында» ФЗ).

«Махсус сакланучы табигый территорияләр турында» 1995 елның 14 мартындагы 33-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 33-ФЗ номерлы федераль закон).

«Хайваннар дөньясы турында» 1995 елның 24 апрелендәге 52-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 52-ФЗ номерлы федераль закон).

«Геодезия, картография һәм киңлек мәгълүматлары турында һәм Россия Федерациясенә аерым закон актларына үзгәрешләр кертү хакында» 2015 елның 30

декабрэндәге 431-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 431-ФЗ номерлы федераль закон).

«Пестицидлар һәм агрохимикатлар белән имин эш итү турында» 1997 елның 19 июлендәге 109-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 109-ФЗ номерлы федераль закон).

«Намус иреге турында һәм дини берләшмәләр турында» 1997 елның 26 сентябрэндәге 125-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 125-ФЗ номерлы федераль закон).

«Кадастр эшчәнлеге турында» 2007 елның 24 июлендәге 221-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 221-ФЗ номерлы федераль закон).

«Россия Федерациясендә газ белән тәэмин итү турында» 1999 елның 31 мартындагы 69-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 69-ФЗ номерлы федераль закон).

«Жир корылышы турында» 2001 елның 18 июнендәге 78-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 78-ФЗ номерлы федераль закон).

«Әйләнә-тирә мохитне саклау турында» 2002 елның 10 гыйнварындагы 7-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 7-ФЗ номерлы федераль закон).

«Электр энергетикасы турында» 2003 елның 26 мартындагы 35-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 35-ФЗ номерлы федераль закон).

«Элемтә турында» 2003 елның 07 июлендәге 126-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 126-ФЗ номерлы федераль закон).

«Россия Федерациясе Урман кодексын гамәлгә кертү турында» 2006 елның 04 декабрэндәге 201-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 201-ФЗ номерлы федераль закон).

«Орлыкчылык турында» 1997 елның 17 декабрэндәге 149-ФЗ номерлы федераль закон (149-ФЗ номерлы федераль закон).

«Ау һәм аучылык ресурсларын саклау һәм Россия Федерациясенә аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 2009 елның 24 июлендәге 209-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 209-ФЗ номерлы федераль закон).

«Үсемлекләр карантини турында» 2014 елның 21 июлендәге 206-ФЗ номерлы федераль закон (алга таба – 206-ФЗ номерлы федераль закон).

РФ Урман кодексында каралган хокукый мөнәсәбәтләрне жайга салучы норматив хокукый актлар (2019 елның 01 гыйнварына карата).

РФ Урман кодексы статьясы	РФ Урман кодексында каралган	Норматив актлар
1	2	3
Россия Федерациясе Хөкүмәте актлары		
91 ст. 7 өл.	Дәүләт реестрыннан өземтәләр биргән өчен түләү	Россия Федерациясе Хөкүмәтенә «Дәүләт урман реестрыннан өземтәләр биргән өчен түләү күләме һәм аны алу тәртибе турында» 2007 елның 03 мартындагы 138 номерлы карары
100 ст. 2	Урман кишәрлекләренә һәм	Россия Федерациясе Хөкүмәтенә «Урман

РФ Урман кодексы статьясы	РФ Урман кодексында каралган	Норматив актлар
1	2	3
өл., 81 ст. 38 п.	урманнардан файдаланганда барлыкка килә торган мөлкәт хокукларына китерелгән зыянны түләү. Урман законнары бозылу нәтижәсендә урманнарда китерелгән зыянның күләмен исәпләү таксаларын һәм методикаларын раслау	законнарын бозу нәтижәсендә урманнарда һәм аларда булган табигать объектларына китерелгән зыянны каплау үзенчәлекләрен раслау турында» 2018 елның 29 декабрендәге 1730 номерлы карары
96 ст., 81 ст. 36 п.	Федераль дәүләт урман күзәтчелеге (урман сагы), аны гамәлгә ашыру тәртибе	Россия Федерациясе Хөкүмәтенен «Федераль дәүләт урман күзәтчелеген (урман сагын) гамәлгә ашыру турында нигезләмә раслау турында» 2007 елның 22 июнендәге 394 номерлы карары
50 ст. 3 өл.	Зат, затлар төркеме тарафыннан эзерләнәргә тиешле агач материалының максималь күләмен билгеләү	Россия Федерациясе Хөкүмәтенен «Зат, затлар төркеме тарафыннан эзерләнәргә тиешле максималь үзгәч күләмен билгеләү турында» 2007 елның 22 июнендәге 395 номерлы карары
73 ст. 4 өл., 81 ст. 27 п.	Федераль мөлкәттәге урман ресурслары берәмлеге өчен түләү ставкалары һәм урман кишәрлеген арендау өчен урман кишәрлеге мәйданы берәмлеге өчен түләү ставкалары билгеләү	Россия Федерациясе Хөкүмәтенен «Федераль милектә булган урман кишәрлеген арендау буенча урман ресурслары күләме берәмлеге өчен түләү ставкалары һәм урман кишәрлеге мәйданы берәмлеге өчен түләү ставкалары турында» 2007 елның 22 маендагы 310 номерлы карары
44 ст.	Сусаклагычлар, башка төрле ясалма су объектлары, шулай ук гидротехника корылмалары, дингез портлары, дингез терминаллары, елга портлары, причаллар төзү һәм аларны эксплуатацияләү өчен урманнардан файдалану	Россия Федерациясе Хөкүмәтенен «Су объекттын файдалануга тапшыру турында карар эзерләү һәм кабул итү тәртибе турында» 2006 елның 30 декабрендәге 844 номерлы карары
45 ст.	Урманнардан линияле объектлар төзү, үзгәртеп кору, эксплуатацияләү өчен файдалану	Россия Федерациясе Хөкүмәтенен «Россия Федерациясе элемент линияләрен һәм корылмаларын саклау кагыйдәләрен раслау турында» 1995 елның 9 июнендәге 578 номерлы карары
76 ст. 3 өл., 81 ст. 30 п.	Урман утыртмаларын сату-алу шартнамәләре буенча түләү. Федераль мөлкәттә, шулай ук Россия Федерациясе субъектлары мөлкәтендә һәм муниципаль мөлкәттә торучы жирләрдә эзерләнә торган агач материалы берәмлеге өчен түләү ставкаларын билгеләү	Россия Федерациясе Хөкүмәтенен «Федераль мөлкәттә торган урман кишәрлеген арендау буенча урман ресурслары күләме берәмлеге өчен түләү ставкалары һәм урман кишәрлеге мәйданы берәмлеге өчен түләү ставкалары турында» 2007 елның 22 маендагы 310 номерлы карары

РФ Урман кодексы статьясы	РФ Урман кодексында каралган	Норматив актлар
1	2	3
16 ст. 3 өл., 60.3 ст., 81 ст. 17 п.	Урманнарда санитар куркынычсызлык. Урман утыртмаларын кисү тәртибе	Россия Федерациясе Хөкүмәтенен «Урманнарда санитар куркынычсызлык кагыйдәләре турында» 2007 елның 20 маендагы 607 номерлы карары
16 ст. 3 өл., 53 ст. 3 өл., 81 ст. 16 п.	Урманнарда янгын куркынычсызлыгы. Урман утыртмаларын кисү тәртибе	Россия Федерациясе Хөкүмәтенен «Урманнарда янгын куркынычсызлыгы кагыйдәләрен раслау турында» 2007 елның 30 июнендәге 417 номерлы карары; Россия Федерациясе Хөкүмәтенен «Урманнарны янгынга каршы кору чаралары турында» 2011 елның 16 апрелендәге 281 номерлы карары, Россия Федерациясе Хөкүмәтенен «Урман янгыннары нәтижәсендә урманнарда барлыкка килгән гадәттән тыш хәлләрне бетерү өчен федераль башкарма хакимият органнары көчләрен һәм чараларын жәлеп итү турында» 2017 елның 2 декабрендәге 1464 номерлы карары, Россия Федерациясе Хөкүмәтенен «Урман янгыннары нәтижәсендә урманнарда барлыкка килгән гадәттән тыш хәлләр турында» 2011 елның 17 маендагы 376 номерлы карары, Россия Федерациясе Хөкүмәтенен «Урман янгыннарын сүндерү планын һәм аның рәвешен эшләү һәм раслау кагыйдәләрен раслау турында» 2011 елның 17 маендагы 377 номерлы карары, Россия Федерациясе Хөкүмәтенен «Урманнарда һәм урман янгыннарында янгын куркынычы турындагы мәгълүматларның дәрәжәсизлеген контрольдә тоту кагыйдәләрен раслау турында» 2011 елның 18 августындагы 687 номерлы карары
22 ст. 3 өл.	Урманнарны үзләштерү өлкәсендә инвестиция эшчәнлеген. Урманнарны үзләштерү өлкәсендә өстенлекле инвестиция проектлары исемлеген әзерләү һәм раслау	Россия Федерациясе Хөкүмәтенен «Урманнарны үзләштерү турында өстенлекле инвестиция проектлары турында һәм Россия Федерациясе Хөкүмәтенен кайбер актларын көчен югалткан дип тану турында» 2018 елның 23 февралендәге 190 номерлы карары
6 ст.	Урманнар урнашкан җирләр	Россия Федерациясе Хөкүмәтенен «Урман фонды җирләрен бүтән (башка) категория җирләренә күчерү турында документлар составы һәм аларны әзерләү тәртибе турында» 2006 елның 28 февралендәге 48 номерлы карары
105 ст. 7 өл.	Урман паркы зоналарының, яшел зоналарның вазыйфалы зоналары	Россия Федерациясе Хөкүмәтенен «Урман паркы зоналарының вазыйфалы зоналарын, урман паркы зоналарының, яшел зоналарның

РФ Урман кодексы статьясы	РФ Урман кодексында каралган	Норматив актлар
1	2	3
		мәйданын һәм чикләрен билгеләү турында нигезләмә раслау турында» 2009 елның 14 декабрендәге 1007 номерлы карары
13 ст.	Урман инфраструктурасы	Россия Федерациясе Хөкүмәтенен «Яклаучы урманнар, эксплуатация урманнары һәм резерв урманнары өчен урман инфраструктурасы объектлары исемлеген раслау турында» 2012 елның 17 июлендәге 1283-р номерлы боекыгы
21 ст.	Урман инфраструктурасына бәйлә булмаган объектлар төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү	Россия Федерациясе Хөкүмәтенен 2013 елның 27 маендагы 849-р номерлы күрсәтмәсе «Яклаучы урманнар, эксплуатация урманнары һәм резерв урманнары өчен урман инфраструктурасы оештыруга бәйлә булмаган объектлар исемлеген раслау турында»
45 ст.	Урманнардан линияле объектлар төзү, үзгәртеп кору, эксплуатацияләү өчен файдалану	Россия Федерациясе Хөкүмәтенен «Электр челтәрләре хужалыгы объектларының саклык зоналарын һәм мондый зоналар чикләрендә урнашкан жир кишәрлекләреннән файдалануның махсус шартларын билгеләү тәртібе турында» 2009 елның 24 февралендәге 160 номерлы карары
Россия Федерациясе Табигать ресурслары һәм экология министрлыгы (алга таба – Россия ТРЭМ) норматив актлары		
62 ст. 3 өл., 81 ст. 21 п.	Урман торгызу. Урман торгызу кагыйдәләре	«Урман торгызу кагыйдәләрен раслау турында» 2016 елның 29 июнендәге 375 номерлы боекык
77 ст. 7 өл.	Урман утыртмаларын сату-алу турында типик шартнамә	«Урман кишәрлекләре арендасының бертип шартнамәсен раслау турында» 2017 елның 20 декабрендәге 693 номерлы боекык
73.1 ст. 7 өл.	Урман кишәрлегенен типик аренда шартнамәсе	«Урман утыртмаларын сату-алуның бертип шартнамәсен раслау турында» 2017 елның 17 октябрендәге 567 номерлы боекык
60.15 ст.	Сирәк очрый торган һәм юкка чыгу куркынычы янаган агачларны, куакларны, лианаларны, бүтән урман үсемлекләрен саклау үзенчәлекләре	«Россия Федерациясе Кызыл китабына яисә РФ субъектлары кызыл китапларына кертелгән, сирәк очрый торган һәм юкка чыгу куркынычы янаган агачларны, куакларны, лианаларны, бүтән урман үсемлекләрен саклау үзенчәлекләрен раслау турында» 2017 елның 29 маендагы 264 номерлы боекык
16 ст. 3 өл., 64 ст. 3 өл., 81 ст. 23 п.	Урманнарны тәрбия кылу. Урманнарны тәрбия кылу кагыйдәләре. Урман утыртмаларын кисү тәртібе	«Урманнарны карау кагыйдәләрен раслау турында» 2017 елның 22 ноябрендәге 626 номерлы боекык

РФ Урман кодексы статьясы	РФ Урман кодексында каралган	Норматив актлар
1	2	3
103 ст. 6 өл., 81 ст. 40 п.	Махсус сакланучы табигый территорияләрде урнашкан урманнардаң файдалану, аларны саклау, яклау, янадаң үстерү үзенчәлекләре	«Махсус сакланучы табигый территорияләрде урнашкан урманнардаң файдалану, аларны саклау, яклау, янадаң үстерү үзенчәлекләрен раслау турында» 2007 елның 16 июлендәге 181 номерлы боерык
53.1 ст.	Урман янгыннарын кискәтү	«Урман янгыннарын кискәтү һәм сүндерү чаралары төрләрен, урманнардаң файдаланучы затларның әлегә чаралар белән тәмин ителү нормативларын, урманнардаң файдаланганда булырга тиешле урман янгыннарын кискәтү һәм сүндерү чаралары нормаларын раслау турында» 2014 елның 28 мартындагы 161 номерлы боерык
53.2 ст.	Урманнарда янгың чыгу куркынычын һәм урман янгыннарын мониторинглау	«Урманнарда янгың куркынычын һәм урман янгыннарын күзәтүне гамәлгә ашыру тәртибен раслау турында» 2014 елның 23 июнендәге 276 номерлы боерык
15 ст. 3 өл.	Урман үсә торган зоналар һәм урманлы районнар	«Россия Федерациясенең урман үсү зоналары исемлеген һәм Россия Федерациясенең урманлы районнары исемлеген раслау турында» 2014 елның 18 августындагы 367 номерлы боерык
87 ст. 7 өл., 81 ст. 34 п.	Урман хужалыгы регламентларының составы, аларны эшләү тәртибе, аларның гамәлдә булу вакыты һәм аларга үзгәрешләр кертү тәртибе	«Урман хужалыгы регламентларының составын, аларны эшләү тәртибен, аларның гамәлдә булу вакытын һәм аларга үзгәрешләр кертү тәртибен раслау турында» 2017 елның 27 февралендәге 72 номерлы боерык
60.5 ст.	Урман патологиясә буенча дәүләт мониторингы	«Урман патологиясә буенча дәүләт мониторингын гамәлгә ашыру тәртибен раслау турында» 2017 елның 05 апрелендәге 156 номерлы боерык
60.7 ст.	Зарарлы организмнар таралуны кискәтү	«Зарарлы организмнар таралуны кискәтү буенча чараларны гамәлгә ашыру кагыйдәләрен раслау турында» 2016 елның 12 сентябрендәге 470 номерлы боерык
60.6 ст. 4 өл.	Урман патологиясә буенча тикшеренүләр. Урман патологиясә буенча тикшеренүләрне уздыру тәртибе	«Урман патологиясә буенча тикшеренүләр уздыру тәртибен һәм урман патологиясә буенча тикшеренү актының формасын раслау турында» 2016 елның 16 сентябрендәге 480 номерлы боерык

РФ Урман кодексы статьясы	РФ Урман кодексында каралган	Норматив актлар
1	2	3
16.1 ст. 4 өл., 29 ст. 9 өл. 81 ст. 4 п.	Дилэнке эшләр. Агач материалы эзерләү. Агач материалы эзерләү кагыйдэләре. Урман утыртмаларын кисү тәртибе	«Агач материалы эзерләү кагыйдэләрен һәм Россия Федерациясе Урман кодексының 23 статьясында күрсәтелгән урманчылыктарда, урман паркларында агач материалы эзерләү үзенчәлекләрен раслау турында» 2016 елның 13 сентябрэндәге 474 номерлы боерык, «Дилэнке эшләр төрләрен, аларны уздыру тәртибен һәм эзлеклелеген, Дилэнке эшләрнең технологик картасы формасын, Дилэнке карау акты формасын һәм Дилэнке карау тәртибен раслау турында» 2016 елның 27 июнэндәге 367 номерлы боерык
60.4 ст.	Урман яклау буенча районнарда бүленеш	«Урман яклау буенча районнарда бүлү тәртибен раслау турында» 2017 елның 09 гыйнварындагы 1 номерлы боерык
91 ст.	Дәүләт урман реестры	«Дәүләт урман реестрына документлаштырылган мәгълүматлар кертүгә һәм аны үзгәртүгә нигез булган документларның исемлеген, аларның формаларын һәм аларны эзерләү тәртибен раслау турында» 2013 елның 11 ноябрэндәге 496 номерлы боерык, «Дәүләт урман реестрында булган, зарури тәртиптә бирелә торган мәгълүматлар төрләре исемлеген һәм аны бирү шартларын раслау турында» 2013 елның 30 октябрэндәге 464 номерлы боерык, «Дәүләт урман реестрын алып бару рәвешләрен раслау турында» 2016 елның 06 октябрэндәге 514 номерлы боерык,
70.1 ст. 12 өл.	Урман кишәрлекләрен проектлау	«Урман кишәрлеген проект документациясе составына һәм аның эчтәлегенә карата таләпләр, аны эзерләү тәртибен раслау турында» 2017 елның 03 февралендәге 54 номерлы боерык
60.13 ст.	Урманнарны радиоактив пычранудан саклау үзенчәлекләре	«Урманнарның радиоактив пычрану зоналарында профилактика һәм тернәкләндерү чараларын гамәлгә ашыру үзенчәлекләрен раслау турында» 2017 елның 08 июнэндәге 283 номерлы боерык
65 ст. 5 өл.	Урман орлыкчылыгы	«Урман орлыкчылыгы объектларын төзү һәм аерып чыгару кагыйдэләрен раслау турында» 2015 елның 20 октябрэндәге 438 номерлы боерык, «Урманның төп агач токымнарының урман үсемлекләрен районнарда бүленгән орлыкларын куллану тәртибен раслау турында» 2015 елның 17 сентябрэндәге 400 номерлы

РФ Урман кодексы статьясы	РФ Урман кодексында каралган	Норматив актлар
1	2	3
		боерык
46 ст. 3 өл., 81 ст. 13 п.	Урманнардаг ағач материалын һәм башка урман ресурсларын эшкәртү өчен файдалану. Урманнардаг ағач материалы һәм башка урман ресурслары эшкәртү өчен файдалану кагыйдәләре	«Урманнардаг ағач материалы һәм башка урман ресурслары эшкәртү өчен файдалану кагыйдәләрен раслау турында» 2014 елның 01 декабрендәге 528 номерлы боерык
38 ст.	Урманнардаг авыл хужалыгы алып бару өчен файдалану	«Урманнардаг авыл хужалыгы алып бару өчен файдалану кагыйдәләрен раслау турында» 2017 елның 21 июнендәге 314 номерлы боерык
49 ст. 3 өл., 81 ст. 14 п.	Урманнардаг файдалану турында хисап. Урманнардаг файдалану турында хисап тапшыру тәртибе	«Урманнардаг файдалану турында хисапка кертелә торган мәғлүматлар исемлеген, урманнардаг файдалану турында хисап тапшыру формасын һәм тәртибен, шулай ук урманнардаг файдалану турында электрон рәвештә хисап формасына карата таләпләр раслау турында» 2017 елның 21 августындагы 451 номерлы боерык
66 ст. 2 өл., 81 ст. 25 п.	Урманнарны торгызу һәм урман үрчетү турында хисап. Урманнардаг файдалану һәм урман үрчетү турында хисап тапшыру тәртибе	«Урманнарны торгызу һәм урман үрчетү турында хисапка кертелә торган мәғлүматлар исемлеген, урманнарны торгызу һәм урман үрчетү турында хисап формасын һәм аны тапшыру тәртибен, шулай ук урман торгызу һәм урман үрчетү турында электрон рәвештәге хисап форматына карата таләпләр раслау турында» 2017 елның 21 августындагы 452 номерлы боерык
89 ст.	Урманнарны үзләштерү проектына дәүләти һәм муниципаль экспертиза. Урманнарны үзләштерү проектына дәүләти һәм муниципаль экспертиза тәртибе	«Урманнарны үзләштерү проектына дәүләти һәм муниципаль экспертиза тәртибен раслау турында» 2016 елның 26 сентябрендәге 496 номерлы боерык
26 ст. 3 өл., 81 ст. 3 п.	Урман декларациясе. Урман декларациясен тутыру һәм тапшыру тәртибе	«Урман декларациясе формасын, аны тутыру һәм тапшыру тәртибен, электрон рәвештә урман декларациясе форматына таләпләр раслау турында» 2015 елның 16 гыйнварындагы 17 номерлы боерык
73.1 ст. 6 өл., 81 ст. 28 һәм 29 п.	Дәүләт мөлкәтендә яисә муниципаль мөлкәттәге урман кишәрлегенә аренда шартнамәсен төзү Дәүләт мөлкәтендә яисә муниципаль мөлкәттәге урман кишәрлегенә аренда шартнамәсен эзәрләү һәм төзү тәртибе	«Дәүләт мөлкәтендә яисә муниципаль мөлкәттәге урман кишәрлегенә аренда шартнамәсен эзәрләү һәм төзү тәртибен раслау турында» 2015 елның 28 октябрендәге 445 номерлы боерык
60 ст. 3	Урманнарны янгыннардаг саклау	«Урманнарны янгыннардаг саклау турында

РФ Урман кодексы статьясы	РФ Урман кодексында каралган	Норматив актлар
1	2	3
өл., 60.11 ст. 3 өл., 81 ст. 20.1 п.	турында хисап. Урманнарны янгыннардан саклау турында хисап тапшыру тәртибе. Урманнарны яклау турында хисап. Урманнарны яклау турында хисап тапшыру тәртибе	хисапка кертелә торган мәгълүматлар исемлеген, урманнарны янгыннардан саклау турында хисап формасын һәм аны тапшыру тәртибен, шулай ук урманнарны янгыннардан саклау турында электрон рәвештә хисап тапшыру форматына карата таләпләр, урманнарны яклау турында хисапка кертелә торган мәгълүматлар исемлеген, урманнарны яклау турында хисап формасын һәм аны тапшыру тәртибен, шулай ук урманнарны яклау турында электрон рәвештә хисап форматына карата таләпләр раслау турында» 2017 елның 09 мартындагы 78 номерлы боерык
60.8 ст. 3 өл.	Зыянлы организмнарның чыганаclarын юк итү	«Зыянлы организмнарның чыганаclarын юк итү кагыйдәләрен раслау турында» 2016 елның 23 июнендәге 361 номерлы боерык
53.4 ст.	Урман янгыннарын сүндерү	«Урман янгыннарын сүндерү кагыйдәләрен раслау турында» 2014 елның 08 июлендәге 313 номерлы боерык
64.1 ст. 2 өл.	Урман торгызу өчен билгеләнгән жирләрен урман утыртмалары биләгән жирләргә кертү	«Урман торгызу өчен билгеләнгән жирләрен урман утыртмалары биләгән жирләргә кертү тәртибен һәм тиешле акт формасын раслау турында» 2014 елның 01 декабрендәге 529 номерлы боерык
86 ст. 5 өл.	Россия Федерациясе субъектының урман планы. Россия Федерациясе субъектының урман планы составы һәм аны әзерләү тәртибе	«Россия Федерациясе субъекты урман планының бертип формасын һәм составын, аны әзерләү һәм үзгәрешләр кертү тәртибен раслау турында» 2017 елның 20 декабрендәге 692 номерлы боерык
32 ст.	Агач булмаган урман ресурсларын әзерләү һәм жыеп алу	«Агач булмаган урман ресурсларын әзерләү һәм жыеп алу турында» 2018 елның 16 июлендәге 325 номерлы боерык
67 ст., 68 ст.	Урманнарны тәртипкә китерү турында гомуми нигезләмәләр. Урман корылышының эчтәлегә	«Урманнарны тәртипкә китерү инструкциясен раслау турында» 2018 елның 29 мартындагы 1226 номерлы боерык
Федераль урман хужалыгы агентлыгы (алга таба – Рослесхоз) норматив актлары		
88 ст. 2 өл.	Урманнарны үзләштерү проекты. Урманнарны үзләштерү проектының составы һәм аны эшләү тәртибе	«Урманнарны үзләштерү проекты составын һәм аны эшләү тәртибен раслау турында» 2012 елның 29 февралендәге 69 номерлы боерык
104 ст. 2 өл., 105 ст. 8 өл.	Су саклау зоналарында урнашкан урманнардан, табигый һәм башка объектларны яклау вазыйфасын үтәүче урманнардан, кыйммәтле урманнардан, шулай ук махсус якланучы урман кишәрлекләрендә	«Су саклау зоналарында урнашкан урманнардан, табигый һәм башка объектларны яклау вазыйфасын үтәүче урманнардан, кыйммәтле урманнардан, шулай ук махсус якланучы урман кишәрлекләрендә урнашкан урманнардан файдалану, аларны саклау, яклау,

РФ Урман кодексы статьясы	РФ Урман кодексында каралган	Норматив актлар
1	2	3
	урнашкан урманнардаң файдалану, аларны саклау, яклау, янадаң үстерү үзенчәлекләре	янадаң үстерү үзенчәлекләрен раслау турында» 2010 елның 14 декабрендәге 485 номерлы боерык
29 ст. 5 өл., 81 ст. 1 п.	Файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләмен исәпләп чыгару тәртібе	«Файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләмен исәпләп чыгару тәртібен раслау турында» 2011 елның 27 маендагы 191 номерлы боерык
39.1 ст.	Урман үсемлекләренен утырту материалын (үрентеләр, чәчкеннәр) үстерү	«Урманнардаң урман үсемлекләренен утырту материалын (үрентеләр, чәчкеннәр) үстерү өчен файдалану кагыйдәләрен раслау турында» 2011 елның 19 июлендәге 308 номерлы боерык
45 ст.	Урманнардаң линияле объектлар төзү, үзгәртеп кору, эксплуатацияләү өчен файдалану	«Урманнардаң линияле объектлар төзү, үзгәртеп кору, эксплуатацияләү өчен файдалану кагыйдәләрен раслау турында» 2011 елның 10 июнендәге 223 номерлы боерык
43 ст.	Урманнардаң жир асты байлыкларын геологик өйрәнү, файдалы казылма ятмаларын эшкәртү өчен файдалану	«Урманнардаң жир асты байлыкларын геологик өйрәнү буенча эшләр башкару өчен, файдалы казылма ятмаларын эшләр өчен файдалану кагыйдәләрен раслау турында» 2010 елның 27 декабрендәге 515 номерлы боерык
31 ст.	Чәер әзерләү	«Чәер әзерләү кагыйдәләрен раслау турында» 2012 елның 24 гыйнварындагы 23 номерлы боерык
39 ст.	Жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләре, дару үләннәре үстерү	«Урманнардаң жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү өчен файдалану кагыйдәләрен раслау турында» 2011 елның 5 декабрендәге 510 номерлы боерык
34 ст.	Азык-төлек урман ресурслары әзерләү һәм дару үләннәре жыю	«Азык-төлек урман ресурсларын һәм дару үләннәрен әзерләү кагыйдәләрен раслау турында» 2011 елның 5 декабрендәге 511 номерлы боерык
40 ст.	Урманнардаң фәнни-тикшеренү эшчәнлеген, мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану	«Урманнардаң фәнни-тикшеренү эшчәнлеген, мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану кагыйдәләрен раслау турында» 2011 елның 23 декабрендәге 548 номерлы боерык
41 ст.	Урманнардаң рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану	«Урманнардаң рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану кагыйдәләрен раслау турында» 2012 елның 21 февралендәге 62 номерлы боерык
63 ст. 2 өл., 81 ст. 22 п.	Урман үрчетү. Урман үрчетү кагыйдәләре	«Урман үрчетү кагыйдәләрен раслау турында» 2012 елның 10 гыйнварындагы 1 номерлы боерык
29 ст. 6 өл., 81 ст. 2 п.	Агач материалы әзерләү. Агач материалын әзерләү рөхсәт ителми торган агачларның һәм куаклыкларның төрләре	«Үзагачын әзерләү рөхсәт ителми торган агачларның һәм куаклыкларның төрләре (токымнары) исемлеген раслау турында» 2011 елның 5 декабрендәге 513 номерлы боерык

РФ Урман кодексы статьясы	РФ Урман кодексында каралган	Норматив актлар
1	2	3
	(токимнары) исемлеге	
53 ст. 4 өл., 53.1 ст., 81 ст. 16 п.	Урманнарда янгын куркынычсызлыгы. Урман янгыннарын кисәтү	«Урманнарны янгынга каршы кору нормативларын раслау турында» 2012 елның 27 апрелендәге 174 номерлы боерык, «Урманнарның табигый янгын куркынычы классификациясен һәм, һава торышына карап, урманнарда табигый янгын куркынычы классификациясен раслау турында» 2011 елның 5 июлендәге 287 номерлы боерык
Россия Федерациясе субъекты норматив актлары		
82, 83 ст.	Урман мөнәсәбәтләре өлкәсендә Россия Федерациясе субъектлары дәүләт хакимияте органнары вәкаләтләре. Урман мөнәсәбәтләре өлкәсендә Россия Федерациясе дәүләт хакимияте органнарының аерым вәкаләтләрен Россия Федерациясе субъектлары дәүләт хакимияте органнарына тапшыру	«Татарстан Республикасында урманнардан файдалану турында» 2008 елның 22 маендагы 22-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы, Татарстан Республикасы Президентының «Татарстан Республикасы Урман планын раслау турында» 2018 елның 24 декабрендәге ПУ-880 номерлы Указы, Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының «2014-2020 елларга Татарстан Республикасы урман хужалыгын үстерү» дәүләт программасын раслау турында» 2013 елның 30 июлендәге 531 номерлы карары, Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының «Төбәк әһәмиятендәге яки Татарстан Республикасының муниципальара әһәмиятендәге гомуми файдаланудагы автомобиль юллары исемлеген раслау турында» 2017 елның 29 августындагы 617 номерлы карары
		Татарстан Республикасы Тарифлар буенча дәүләт комитетының «Татарстан Республикасында шәхси ихтыяжлар өчен урман утыртмаларын сату-алу шартнамәсе буенча гражданнар өчен түләү ставкалары билгеләү турында» 2017 елның 27 февралендәге 9-1/нпс номерлы карары

1 БҮЛЕК. ГОМУМИ МӨГЪЛҮМАТЛАР

1.1. Урманчылыкка кыскача сыйфатлама

1.1.1. Урманчылыкның аталышы һәм урнашкан урыны

Татарстан Республикасы Урман хужалыгы министрлыгының Лаеш урманчылыгы (алга таба – урманчылык) Татарстан Республикасының көнбатыш өлешендә, Лаеш, Питрәч һәм Балык Бистәсе районнары территориясендә урнашкан.

Урманчылык конторасы Лаеш кишәрлеге урманчылыгының 80 кварталында, Лаеш ш. район үзәгеннән дүрт чакрымда һәм республика үзәге булган Казан ш. 67 чакрым ераклыкта урнашкан.

Урманчылыкның почта адресы: 422605, Татарстан Республикасы, Лаеш ш., Зеленая ур., 1 й.

Телефон: 8 (84378) 2-76-90, E-mail: Laishevskoe.Gku@tatar.ru.

Урманчылык территориясенң төньяктан көньякка кадәрге озынлыгы – 65 чм, көнчыгыштан көнбатышка кадәр – 53 чм.

1.1.2. Урманчылыкның, кишәрлек урманчылыкларының гомуми мәйданы, урманчылык территориясенң районнар буенча бүленеше

Урманчылык территориясенң муниципаль берәмлекләр буенча бүленеше 1 нче таблицада китерелде.

1 нче таблица

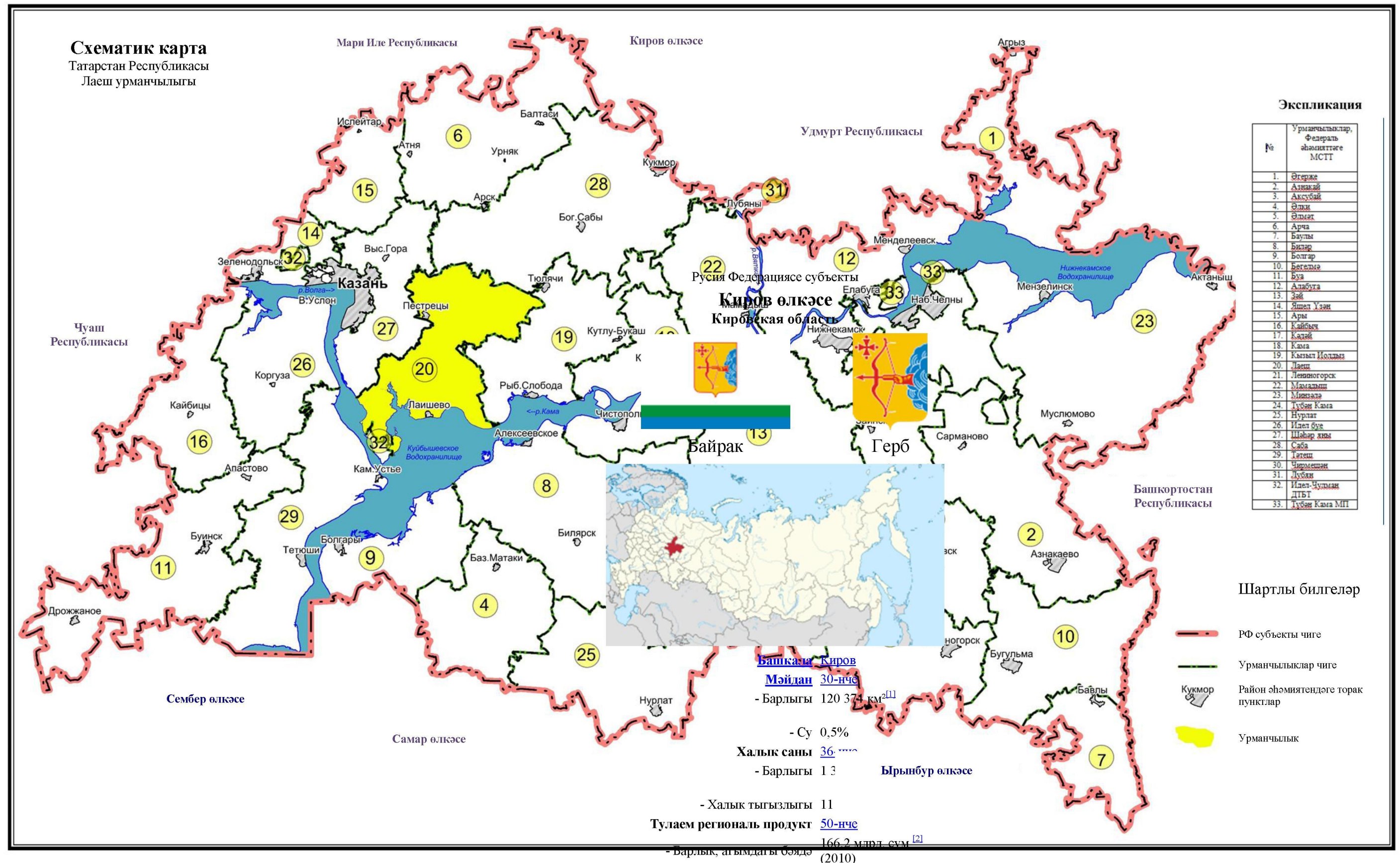
Урманчылык төзелеше

№ п/п	Кишәрлек урманчылыкларының атылышы	Административ район	Гомуми мәйданы, га
1	2	3	5
1.	Лаеш	Лаеш	12517
	Кишәрлек урманчылыгы буенча жәмгысе		12517
2.	Питрәч	Лаеш	74
		Питрәч	12887
		Балык Бистәсе	387
	Кишәрлек урманчылыгы буенча жәмгысе		13348
3.	Янтык	Лаеш	7215
		Питрәч	661
		Балык Бистәсе	364
	Кишәрлек урманчылыгы буенча жәмгысе		8240
	Урманчылык буенча жәмгысе		34105

Урманчылык республиканың аз урманлы өлешендә урнашкан. Территорияләрендә урман фонды урнашкан районнарның урман белән капланган өлеше 15% тәшкил итә.

Урманчылык территориясе бүлөп күрсәтелгән Татарстан Республикасы 1 номерлы карта-схемада күрсәтелде.

1 нче карта-схема

1.1.3. Урманчылык урманнарының урман үсү зоналарына, урманлы районнарга һәм урман яклау зоналарына һәм урман-орлык районнарына бүленеше

Федераль урман хужалыгы агентлыгының «Россия Федерациясе Урман үсү зоналары исемлеген һәм Россия Федерациясе Урманлы районнар исемлеген раслау турында» 2014 елның 18 августындагы 367 номерлы боекы белән расланган урман үсү районнары бүленешенә ярашлы рәвештә урманчылык территориясе Россия Федерациясенң Европа өлешендәге ылыс-киң яфраклы урманнар зонасының ылыс-киң яфраклы (катнаш) урманнар районуна кертелгән (2 нче таблица).

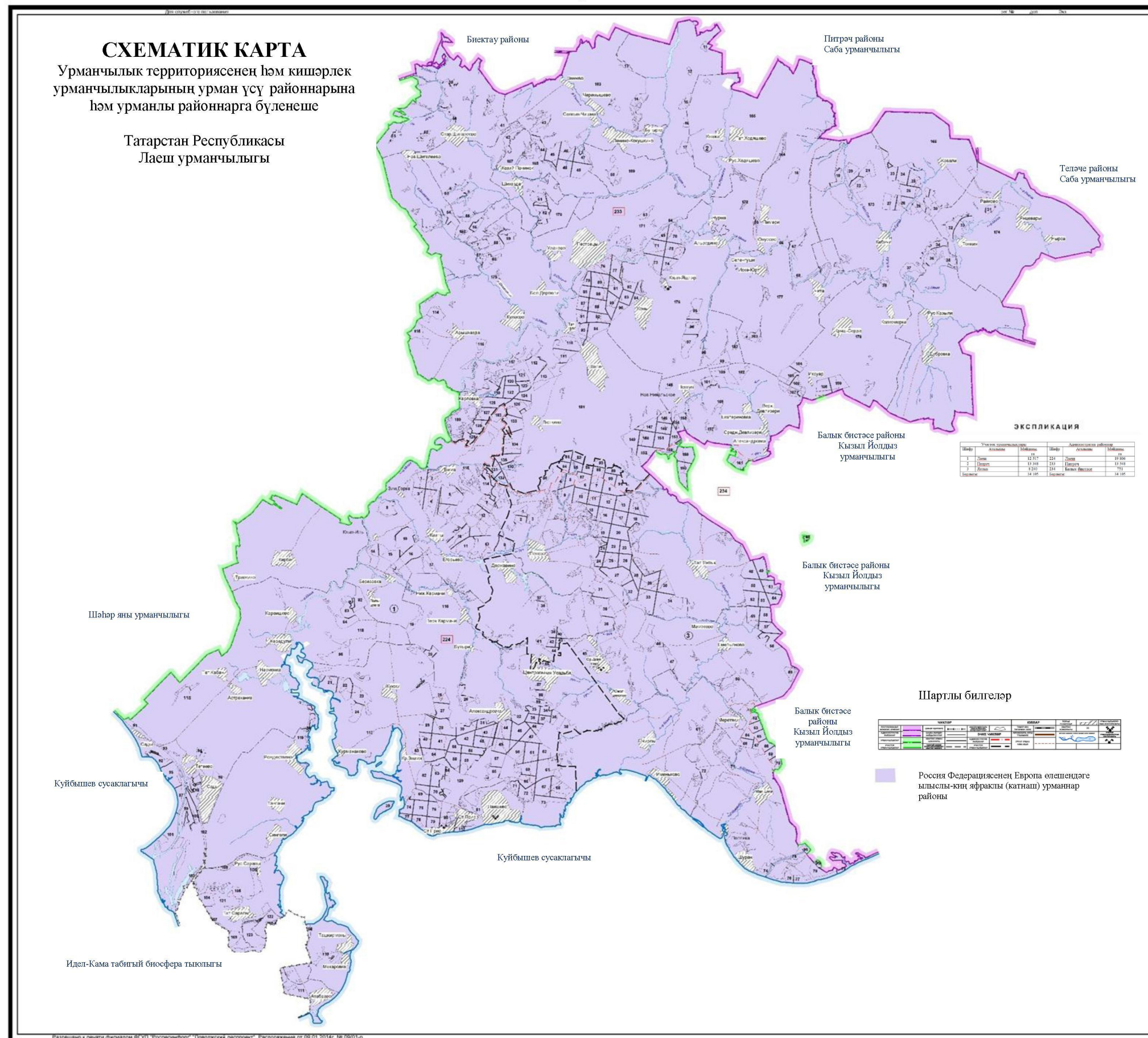
2 нче таблица

Урманчылык урманнарының урман үсү зоналарына һәм урманлы районнарга бүленеше

№ п/п	Кишәрлек урманчылык- ларының атылышы	Урман үсемлекләре зонасы	Урманлы район	Урман яклау районнарына бүленеш зонасы	Урман-орлык буенча районнарга бүленеш зонасы	Урман кварталлары исемлеге	Мәй- даны, га
1	2	3	4	5	6	5	6
1.	Лаеш	Ылыс- киң яфраклы урманнар	Россия Федерациясе- нең Европа өлешендәге ылыс-киң яфраклы (катнаш) урманнар районы	Урман патологиясе буенча уртача куркыныч	Нарат өчен – 2 чыршы – 4, карагай – 3, имән – 2	1-112, 114- 123	12517
2.	Питрәч					11-77, 79-117, 119-135, 145- 183	13348
3.	Янтык					1-99	8240
	Жәмгысе						34105

Урманчылык территориясенң һәм кишәрлек урманчылыкларының урман үсү районнарына һәм урманлы районнарга бүленеше 2 номерлы карта-схемада күрсәтелде.

2 нче карта-схема

1.1.4. Урманчылык урманнарының кварталлар яисә аларның өлешләре буенча максатчан билгеләнеше һәм яклаучы урман категорияләре буенча бүленеше, шулай ук яклаучы, эксплуатация һәм резерв урманнарын бүлөп чыгару нигезләре

3 нче таблица

Урманнарның максатчан билгеләнеше һәм яклаучы урман категорияләре буенча бүленеше

Урманнарның максатчан билгеләнеше	Кишәрлек урманчылыгы	Кварталларның яки өлешләренең номерлары	Майданы, га	Урманнарны максатчан билгеләнеше буенча бүлү нигезләре
1	2	3	4	5
Барлыгы урманнар, шул исәптән	Лаеш	кварталлар 1-112, 114-123	12517	
	Питрәч	кварталлар: 11-77, 79-117, 119-135, 145-183	13348	
	Янтык	кварталлар 1-99	8240	
	Жәмгысе		34105	
1. Яклаучы урманнар, барлыгы, шул исәптән	Жәмгысе		29374	
1.1. су саклау зоналарында урнашкан урманнар	Лаеш	квартал: 39, квартал өлешләре: 90, 99, 112, 115-120, 123	266	РФ Урман кодексы, 102 ст. РФ Су кодексы, 65 ст.
	Питрәч	квартал өлешләре: 162, 167, 168, 173, 176, 177, 180, 181	156	
	Янтык	квартал: 73, квартал өлешләре: 4, 5, 9, 19, 32, 36, 51, 54, 55, 57, 71, 74, 75-79, 85, 89, 91-96	346	
	Жәмгысе		768	
1.2. табигый һәм башка төр объектларны яклау вазыйфасын үтәүче урманнар, барлыгы, шул исәптән	Жәмгысе		23666	
1.2.1. Россия Федерациясе субъектлары милегендә булган, гомуми файдаланудагы	Лаеш	квартал өлешләре: 31, 43, 44, 48, 49, 116, 119, 120	96	Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының «Төбәк әһәмиятендәге
	Питрәч	квартал өлешләре: 16, 41-44, 93, 94, 99, 100, 102, 105-110, 114, 162-165, 167, 170, 175-177, 181, 182	407	

Урманнарның максатчан билгеләнеше	Кишәрлек урманчылыгы	Кварталларның яки өлешләренең номерлары	Мәйданы, га	Урманнарны максатчан билгеләнеше буенча бүлү нигезләре
1	2	3	4	5
тимер юллар, гомуми файдаланудагы федераль автомобиль юллары, гомуми файдаланудагы автомобиль юллары буйларында урнашкан яклаучы урман полосалары	Янтык	квартал өлешләре: 14, 18, 38-40, 43, 45-47, 68-70, 93, 95-97, 99	274	яки Татарстан Республикасының муниципальара әһәмиятендәге гомуми файдаланудагы автомобиль юллары исемлеген раслау турында» 2017 елның 29 августындагы 617 номерлы карары
	Жәмгысе		777	
1.2.2. урман паркы зоналары	Лаеш	кварталлар: 21, 22, 74, 77, 78, 91, 92, 95, 97, 101, 114, квартал өлешләре: 115	1262	Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2011 елның 18 апрелендәге 543-р номерлы боерыгы; Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2016 елның 29 мартындагы 514-р номерлы боерыгы; Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2016 елның 13 апрелендәге 646-р номерлы боерыгы
	Питрәч	—	—	
	Янтык	кварталлар: 1-3	169	
	Жәмгысе		1431	
1.2.3. яшел зоналар	Лаеш	Кварталлар: 1-20,23-30, 32-38,40-42,45-47, 50-73,75,76,79-89, 93,94,96,98,100,102-111; Квартал өлешләре: 31,43,44,48,49	10244	Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2016 елның 29 мартындагы 514-р номерлы боерыгы; Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2016 елның 13 апрелендәге 646-р номерлы боерыгы
	Питрәч	кварталлар: 11-13, 15, 17-40, 45-49, 51-65, 68-77, 79-92, 95-98, 101, 103, 104, 111-113, 115-117, 119-135, 145-161, квартал өлешләре: 16, 41-44, 93, 94, 99, 100, 102, 105-110, 114	11214	
	Янтык	—	—	
	Жәмгысе		21458	
1.3. кыйммәтле урманнар, барлыгы, шул исәптән	Жәмгысе		4940	
1.3.1. эрозиягә	Лаеш	—	—	«Татарстан

Урманнарның максатчан билгеләнеше	Кишәрлек урманчылыгы	Кварталларның яки өлешләренең номерлары	Майданы, га	Урманнарны максатчан билгеләнеше буенча бүлү нигезләре
1	2	3	4	5
каршы урманнар	Питрәч	—	—	Республикасы территориясендә урманнарны кыйммәтле, эксплуатация урманнарына кертү һәм аларның чикләрен билгеләү турында» 2010 елның 16 июнендәге 232 номерлы Рослесхоз боерыгы
	Янтык	кварталлар: 35, 37, 61, квартал өлешләре: 38, 45, 71	365	
	Жәмгысе		365	
1.3.2. фәнни яки тарихи әһәмияткә ия урманнар	Лаеш	—	—	Татар АССР Министрлар Советының «Татарстан Республикасында махсус сакланучы табигать территорияләре турында» 1972 елның 19 маендагы 251 номерлы карары, Татар АССР Министрлар Советының «Табигать объектларын төбәк әһәмиятендәге табигать ядкәрләре итеп тану турында» 1989 елның 24 апрелендәге 167 номерлы карары
	Питрәч	кварталлар: 14, 50, 66, 67	287	
	Янтык	—	—	
	Жәмгысе		287	
1.3.3. дала, ярымдала, урман даласы, урман-	Лаеш	кварталлар: 121, 122, квартал өлешләре: 115-120, 123	556	«Татарстан Республикасы территориясендә

Урманнарның максатчан билгеләнеше	Кишәрлек урманчылыгы	Кварталларның яки өлешләренең номерлары	Майданы, га	Урманнарны максатчан билгеләнеше буенча бүлү нигезләре
1	2	3	4	5
тундра зоналарында, чүлләрдә, тауларда урнашкан урманнар	Питрәч	кварталлар: 166, 169, 171, 172, 174, 178, 179, 183, квартал өлешләре: 162-165, 167, 168, 170, 173, 175-177, 180-182	1284	урманнарны кыйммәтле, эксплуатация урманнарына кертү һәм аларның чикләрен билгеләү турында» 2010 елның 16 июнендәге 232 номерлы Рослесхоз боерыгы
	Янтык	кварталлар: 31, 41, 42, 44, 59, 60, 62-67, 72, 80, 98, квартал өлешләре: 36, 39, 40, 43, 46, 47, 68-70, 92-97, 99	2025	
	Жәмгысе		3865	
1.3.4. уылдык чәчү урыннарын саклаучы урман полосалары	Лаеш	кварталлар: 90, 99, 112	93	«Татарстан Республикасы территориясендә урманнарны кыйммәтле, эксплуатация урманнарына кертү һәм аларның чикләрен билгеләү турында» 2010 елның 16 июнендәге 232 номерлы Рослесхоз боерыгы
	Питрәч	—	—	
	Янтык	квартал өлешләре: 74-79	330	
	Жәмгысе		423	
2. Эксплуатация урманнары	Лаеш	—	—	«Татарстан Республикасы территориясендә урманнарны кыйммәтле, эксплуатация урманнарына кертү һәм
	Питрәч	—	—	
	Янтык	кварталлар: 6-8, 10-13, 15-17, 20-30, 33, 34, 48-50, 52, 53, 56, 58, 81-84, 86-88, 90, квартал өлешләре: 4, 5, 9, 14, 18, 19, 32, 51, 54, 55, 57, 85, 89, 91	4731	

Урманнарның максатчан билгеләнеше	Кишәрлек урманчылыгы	Кварталларның яки өлешләренең номерлары	Майданы, га	Урманнарны максатчан билгеләнеше буенча бүлү нигезләре
1	2	3	4	5
	Жәмгысе		4731	аларның чикләрен билгеләү турында» 2010 елның 16 июнендәге 232 номерлы Рослесхоз боерыгы

1.1.5. Урманчылык территориясендә урман фонды жирләре составыннан урманлы һәм урмансыз жирләргә сыйфатлама

4 нче таблица

Урманчылык территориясендә урман фондының урманлы һәм урмансыз жирләренә сыйфатлама

Жирләрнең сыйфатлама күрсәткечләре	Урманчылык буенча барлыгы	
	майданы, га	%
1	2	3
Жирләрнең гомуми майданы	34105	100
Урманлы жирләр, барлыгы	33071	97
Урман үсемлекләре каплаган жирләр – барлыгы	32563	95,5
шул исәптән урман культуралары	10724	31,4
Урман үсемлекләре белән капланмаган жирләр	508	1,5
шул исәптән		
тоташмаган урман культуралары	377	1,1
урман питомниклары; плантацияләр	19	0,1
табигый аралыклар	–	–
урман торгызу фонды, барлыгы	112	0,3
шул исәптән		
көекләр	–	–
һәлак булган урман утыртмалары	13	–
кисентеләр	13	–
ачык, ташландык урыннар	86	0,3

Жирләрнең сыйфатлама күрсәткечләре	Урманчылык буенча барлыгы	
	мәйданы, га	%
Урмансыз жирләр – барлыгы	1034	3
шул исәптән		
сөрүлекләр	6	–
Печән чабу урыннары	138	0,4
Жәйләүләр	131	0,4
Сулар	34	0,1
юллар, ызаннар	257	0,8
утарлар	41	0,1
Сазлар	179	0,5
башка төрле жирләр	248	0,7

1.1.6. Гамәлдәге һәм проектлана торган махсус сакланучы табигый территорияләргә һәм объектларга, аларны оештыру, экологик челтәрләрен үстерү, биотөрлелеген саклау планнарына сыйфатлама

Хокукий режим РФ УК 103 ст. белән билгеләнә. Бу жирләр әйләнештән алынган яки әйләнешендә чикләнгән (РФ ЖК 27 ст.).

Махсус сакланучы табигый территорияләрдә тыела яисә рөхсәт ителә, гамәлгә ашырыла торган конкрет эшчәнлек төрләре, шул исәптән урманнардан файдалану, аларны саклау, яклау яисә яңадан житештерү өлкәсендә, РФ ЖК, РФ УК, «Махсус сакланучы табигый территорияләр турында» 1995 елның 14 мартындагы 33-ФЗ номерлы федераль закон, шулай ук аларны үтәү өчен чыгарылган Татарстан Республикасы норматив хокукий актлары белән билгеләнә.

Урманчылык территориясендә түбәндәге махсус сакланучы табигый территорияләр бар.

№ п/п	Махсус сакланучы табигый территориянең аталышы, аерып чыгарылган елы	Мәйданы, га	Кишәрлек урманчылыгы, квартал, бүлемтек	МСТТ профиле	Кыскача сыйфатлама һәм хужалык алып бару тәртибе
1	2	3	4	5	6
1	«Борынгы тегермән» төбәк әһәмиятендәге дәүләт табигый тыюлыгы Татарстан Республикасы Министрлар	122	Питрәч, кварталлар: 66, 67	Ландшафт профилендәге	Төп урман хасил итүче токым – нарат. Урманның үзәк өлешендә өлгергән наратлыктар, ә көнчыгыш өлешендә яшь үсентеләр үсә. Сөзәклекнең югары өлешендә куаклыктар – гөлжимеш, эт шомырты, кошкунмас агач үсә. Калган

№ п/п	Махсус сакланучы табигый территориянең аталышы, аерып чыгарылган елы	Майдан ы, га	Кишәрлек урманчылыгы, квартал, бүлемтек	МСТТ профиле	Кыскача сыйфатлама һәм хужалык алып бару тәртибе
	Кабинетының «Табигать объектларын республика әһәмиятендәге махсус сакланучы дәүләт табигать территорияләре итеп тану турында» 1991 елның 23 июлендәге 313 номерлы карары				өлешендә болыннар урнашкан – коры үзәнле һәм өлешчә су баса торган. Үсемлек катламы төрле- төрле. Татарстан Республикасы Кызыл китабына кертелгән үсемлекләрдән түбәндәгеләр билгеләнде: биек испәрәк, сөңгесыман какалия, Урал төймәчәчәге һ.б. Фауна составында 11 төрле балык, 5 төрле амфибия, 5 төрле рептилия, 27 төрле кош һәм 10 төрле имезүче билгеләнгән. Татарстан Республикасы Кызыл китабына кертелгән: кикрик тритон, соры гөберле бака, бакыр елан һ.б.
2	Ленино- Кокушкино төбәк әһәмиятендәге комплекслы профильле дәүләт табигать тыюлыгы, Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының «Табигать объектларын республика әһәмиятендәге саклана торган дәүләт табигать территорияләре итеп тану турында» 1991 елның 23 июлендәге 313 номерлы карары	165	Питрәч, кварталлар: 14, 50	Комплек- слы профильле	Кишәрлек Үшнә елгасының су саклау зонасында, В.И. Ульянов- Ленин исеме белән бәйле тарихи мемориал музей янәшәсендә урнашкан, өстенлек рәвештә нарат һәм карагач агачларыннан ясалма рәвештә булдырылган урман кишәрлекләреннән гыйбарәт. Тыюлык территориясе махсус кыйммәткә ия

1.1.7. Илкүләм мирас буенча проектлана торган урманнарга сыйфатлама

Татарстан Республикасы территориясендә сыйфатламалары буенча илкүләм мирас урманнарына кертү өчен тиешле урманнар юк.

1.1.8. Дилэнке эшлэрен гамэлгэ ашырганда сакланырга тиешле биологик күптөрлелек төрлэрен һәм буфер зоналары зурлыклары исемлеге

Биологик күптөрлелекне саклау – урман хужалыгы эшчәнлеген алып баруда зарури шарт. Ул яклаучы урманнарда, махсус сакланучы урман кишәрлекләрендә генә түгел, ә дилэнке эшлэре гамэлгэ ашырылганда да тәэмин ителергә тиеш.

Урман кишәрлекләрендә кисү эшлэре уздырылганда тереклек итү тирәлеге шартлары шактый үзгәрә. Үсеш алуның үзгәргән шартларында, яңа шартларга хас булганча, бары тик урман биоценозлары гына яши ала, шуңа күрә тереклек тирәлеген тамырдан үзгәртә торган тоташ кисүләр барышында биотопларны (биоценоз биләгән киңлекләрнең абиотик факторлары буенча беришлеләренә карата) максималь саклау мөһим.

Үсемлекләрнең һәм хайваннарның урман төрлэре тереклек итә торган шартлар төрлеләгән саклау өчен дилэнкеләрне аерып чыгарганда һәм таксацияләгәндә әһәмиятле биотоплар (әһәмиятле объектлар) – кисү эшлэре кагылмый торган һәм биотөрлелекне саклау өчен әһәмиятле булган, зур булмаган жир кишәрлекләре аерып чыгарыла, ә дилэнкеләр эшләнгәндә, – саклана.

Аларның булуы билгеле бер дәрәжәдә табигый жимерелү нәтижеләрен имитацияләргә булыша, киселгән урыннарда урман тирәлеген сакларга һәм торгызырга ярдәм итә. Әлеге объектлар Россия Кызыл китабына һәм/яки төбәкләрдәге Кызыл китапларга кертелгән, сирәк очраучы һәм зәгыйфь тере организм төрлэренә потенциал тереклек итү урыннары булып тора.

Дилэнке эшлэрен гамэлгэ ашырганда сакланырга тиешле биологик күптөрлелек объектларының һәм буфер зоналарының нормативлары һәм параметрлары 20 нче таблицада чагылдырылды.

20 нче таблица

Дилэнке эшлэрен гамэлгэ ашырганда сакланырга тиешле биологик күптөрлелек объектларының һәм буфер зоналарының нормативлары һәм параметрлары

№ п/п	Биологик күптөрлелек объектларының аталышы	Биологик күптөрлелек объектларына сыйфатлама	Буфер зоналарының күләмнәре (зарурлык булганда)
1	2	3	4
1	Даими һәм вакытлы су агымнары	Су агымының аерым ачык күренеп тора торган үзәнә. Вакытлы су агымы даими рәвештә су басу эшлэре буенча ачыкланырга мөмкин. Коры жәйдә су агымы кибергә мөмкин.	Әгәр нормативларда башкача билгеләнмәсә, даими су агымнары өчен киңлеге кимендә 50 м, вакытлы су агымнары үзәннәре буйлап кимендә 20 м буфер зоналары билгеләнә. Буфер зонасы инде урман баскан тугайлык булырга тиеш түгел һәм су агымы үзәннән башлап яисә урмансыз тугайлыктан башлап

			һәр ягыннан үлчәнә. Искәрмә: буфер зонасына мәжбүри рәвештә сөзәк таулар һәм тамыр токомнары чыккан урыннар кертелергә тиеш.
2	Кизләүләр (чишмәләр), грунт сулары чыгу урыннары	Төптә кизләүләр аерылып торырга мөмкин, яисә су таудан агучы чишмә рәвешендә агып чыга. Чишмә карст бүрәнкәсеннән агып чыгарга мөмкин.	Чишмәләр буйлап (алар чыккан урыннар тирәли) киңлегә кимендә 50 м буфер зоналары аерыла. Дәвалану яисә савыктыру максатларында файдаланыла торган, шулай ук зиярәт кылу объекты булып хезмәт итүче (изгеләр чишмәсе) чишмәләр тирәли буфер зонасы киңәйтелергә мөмкин – хосусый тәртиптә билгеләнә.
3	Сазланган уйсулыклар һәм вакыты-вакыты белән су баса торган урыннар	Кишәрлек артык дымланган: су өслеккә чыккан яисә аяк белән басканда күренә. Объект чикләрендә – артык дымланган урман типларының туфрак катламы. Кырые буйлап, шулай ук объектлар чикләрендә агачлар юк яисә үләнә аз булган агачлыклар белән бирелә.	Су баса торган кишәрлек кырые буйлап су өслектә тора яисә басканда чыга. Рельефта түбәнрәк урында, туфрак өсте капламы чигендә, чиге буйлап туфрак өсте катламы һәм агачлыклар сыйфатында.
4	Күлләрнең, сазларның һәм башка ачык урыннарның ярлары буйлап урман кашаклары, сазлыкларда зур булмаган утраулар	Ачык киңлекләрнең (күлләр, сазлар, болыннар) ярларында урман кашакларын аерып чыгару урман корылышы буенча яклаучы полоса билгеләнмәгән очракта башкарыла.	Киңлегә кимендә 50 м урман кашагы күл суыннан алып яисә ачык башка урын киселешеннән башлап үлчәнә. Ләкин, әгәр күлдә утраучык яисә сазланган урын булса, буфер зонасын каты яр кырыеннан яисә сазлык яки ачык территория кырыеннан башлап үлчиләр. Шулай ук сазлык белән әйләндереп алынган зур булмаган (0.5 га кадәр) утраулар да билгеләнә. Искәрмә: әгәр әлегә күл яисә сазлык хайваннарның сезонлы туплану һәм үрчү урыны, сирәк очраучы һәм нәзберек төрләрнең фактта тереклек итү урыны булып торса, ул очракта буфер зонасы киңәйтелергә тиеш
5	Чокырлар, су агымнарының тирән үзәнлекләре, башка төрле сөзәклекләр	Су агымнарының тирән кертгән үзәнлекләре һәм чокырлар – тауның текәлегә 10° башланып киткәндә. Башка текә таулар (киртлечләр, текә ярлар) – тауның текәлегә кимендә 20° булганда.	Нормативларда башкача билгеләнмәсә, сөзәк тау өсте һәм асты буйлап киңлегә кимендә 15-20 метрлы буфер зоналары билгеләнә. Сөзәк тауның үзе һәм буфер зонасы

			әһәмиятле объект булып тора.
6	Төп токымнарның, урман белән капланган калкулыкның шәрә урыннары, известьлы токым, ачык комлы кишәрлекләр, дюналар, таш чәчелгән урыннар	Азкуәтле туфрак үсемлекләре белән капланган, төп токымнар шәрәләнә торган урыннар Таш чәчелгән урыннар – төрле зурлыктагы һәм шомалыктагы ташлар жыелмасы. Тау битләрендә, тау киртләрләрендә, ярларда һәм алар янәшәсендә еш очрый. Ташлы һәм шәрәләнгән урыннар аз куәтле туфрак үсемлекләре белән капланырга мөмкин. Комлы дюналар өлешчә аз куәтле туфрак-үсемлек катламы белән ныгытылырга мөмкин.	Объект кишәрлекнең төп токымнары шәрәләнгән чиге буйлап яисә таш чәчелгән урын чиге буйлап билгеләнә. Таш чәчелгән, төп токымнар шәрәләнгән урын, дюна комплексы кырыеннан киңлегә кимендә 20 метрлы буфер зонасы билгеләнә.
7	Аерым зур йомры ташлар һәм кантарлар	Лишайниклар һәм үсемлекләр белән капланган аерым зур йомры ташлар (2 м ³ башлап) һәм кантарлар.	Аерым зур йомры ташларны майданлы объектны билгеләмичә генә билгеләргә була, аларның тупланышы майданлы объект буларак билгеләнә
8	Карст элементлары	Известькатнашмалы токым ятмалары якин уткан урыннарда ярыклар, бүрәнкәләр, юкка чыга торган су агымнары һәм сулыклар, коры үзәнлекле сазлыклар. Известьташның калын катламының су белән былган куышлыклары. Өслегендә уйсулыклар, жимерек, ярык урыннар күренә. Карст элементлары белән чишмәләр, кизләүле сазлыклар бәйлә булырга мөмкин. Өслегендә шәрәләнгән известьташлар күренергә мөмкин.	Объект тирәли уйсулык, куышлык кырыеннан киңлегә кимендә 20 метрлы буфер зонасы билгеләнә.
9	Ачык һәм ярымачык урыннар	Урман белән капланмаган урыннар: зур булмаган аланлыклар, сирәклекләр, болынлыклар һ.б. (шул исәптән сазлыкланган). Агачларның тулылыгы 0,4 ким. Запасы 50 м ³ /га ким.	Чиге буйлап агачлар арасында (тулылыгы һәм запасы ким булган кишәрлек)
10	Таркалу тәрәзәләре чыбык-чабык һәм жил аударган агачлар-туфрак комплекслары белән тупланган.	Төрле токымга караган, төрле таркалу стадияләрендәге чыбык-чабыклар (диаметры 20 см башлана). Жил аударган агачлар-туфрак комплекслары (ВПК) – зур агачларның тамыр системасы һәм туфракның өске катламнары белән бергә авуы нәтижәсе.	Таркалу тәрәзәләрен табигый яңару төркемнәре, шулай ук башка объектлар белән берлектә билгеләү максатка ярашлы була. Билгеләү эше объект чикләре буенча башкарыла.
11	Коры-сары, биек түмәрләр, куышлы агачлар, берән-сәрән ятуучы зур чыбык-чабыклар	Төрле токымнардан зур күләмле (диаметры 20 см башлана торган) коры-сары. Куышлы һәм тукран тукуган эзләре булган коры-сары аеруча кыйммәтле була. 2-5 м	Диләнке эшлэгәндә куркыныч тудырмый торган коры-сарыны саклау максатка ярашлы була. Коры-сарылы һәм куышлы тере агачлар

		биеклегендәге һәм 20 см зуррак диаметрлы табигый эре түмәрләр. Куышлы агачлар. Төрле токымга караган, төрле таркалу стадияләрендәге чыбык-чабыклар (диаметры 20 см башлана).	зарури сакланырга тиеш.
12	Күп еллык агачлар һәм аларның чәчәкләкләре, жыйнак биологик кыйммәтле урыннар	Берән-сәрән күп еллык агачлар, аларның чәчәкләкләре һәм жыйнак биологик кыйммәтле кишәрлекләр.	Күп еллык, янгынга каршы корытылган наратлар, карт усаk, кара зирек, кәжә талы аеруча кыйммәтле. Агачларның ябалдашы яхшы үсеш алган һәм жылгә каршы торырга сәләтле булырга тиеш. Күп еллык агачларның чәчәкләкләре һәм жыйнак биологик кыйммәтле өлешләре составында агачларны саклау оптималь булып тора.
13	Төбәк өчен сирәк токым агачлары	Киң яфраклы токым агачлары: имән, корычагач, карама, өрәңге, юкә.	Сирәк токым агачларының жыйнак төркемнәрен һәм шушы токымнарга караучы берән-сәрән агачларны үз эченә алган чәчәкләкләр саклана.
14	Сирәк һәм терлек азыгы булган куаклыклар	Чикләвек куагы, артыш, миләш, гөлжимеш, зелпе куаклары һ.б.	Сөйрәнмәләрдән башка саклана.
15	Яңартылуның гамәлдәге төркемнәре	Киселгән урыннарда үсеш алырга мөмкин булган ышанычлы үренте төркемнәре. Дренажланган урыннарда агач чыбылдыгы тәрәзәләрендә яңартылу төркемнәре, зур коры-сары тупланган урыннарда чыршы шытымы.	Үренте чәчәкләкләре яңартылуның югары тыгызланган өлеше чикләре буенча билгеләнә
16	Сирәк очраучы һәм нәзберек үсемлекләрнең һәм гөмбәләрнең тереклек итү урыннары	Россия Федерациясе Кызыл китабына һәм/яисә төбәк Кызыл китабына кертелгән сирәк очраучы һәм нәзберек үсемлек һәм гөмбә төрләренең яңа ачылган даими тереклек итү урыннары.	Төрләрнең биологиясе һәм экологик таләпләре нигезендә билгеләнә. Күпчелек сирәк төрләргә билгеләве авыр булганга күрә, сирәк төр һәм аларны саклау өчен зарури чикләргә булу-булмавын тәгаенләштерү өчен биология белгеченә мөрәжәгать итәргә киңәш ителә. Әгәр бер нөсхә яисә затларның жыйнак төркеме ачылганса, алар тирәли киндәге кимендә 50 метрлы буфер зонасын билгеләргә кирәк.
17	Куышлы агачлар	Берән-сәрән тере яки куышлы коры агачлар.	Аерым агачлар яки агач төркемнәре рәвешендә жылгә каршы торучанлыкны, бөжәк

			ашаучы кошларны күчерү урыннарын тээмин итү өчен, шулай ук башка кыйммәтле объектлар составында саклана
18	Зур оялыктары булган агачлар	Зур оялыктары булган агачлар саклана, диаметрында 1 метрдан зуррак оялар, шулай ук эре оялар тупланган урыннар махсус кыйммәткә ия.	1 м һәм аннан зуррак диаметрлы оялар өчен буфер зонасының киңлегә - 500 м (елның теләсә кайсы вакытында), ә калган оялар өчен 100-300 м кимрәк булырга тиеш (кошларның күздә тотылган төренә карап). Буфер зонасының зурлыгы орнитолог белгеч тарафыннан тикшерү, ояның кемгә каравын һәм статусын билгеләү нәтижеләре буенча тәгаенләштерелергә мөмкин.
19	Зур кырмыска оялары	0,5 м биегрәк булган кырмыска оялары.	0.5 м биегрәк булган кырмыска оялары тирәли 20 м радиуста кисүләр тыелган буфер зонасы аерып чыгарыла.

1.1.9. Гамәлдәге урман, урман эшкәртү инфраструктурасы объектларына, урман инфраструктурасын ясауга бәйле булмаган объектларга, әлеге объектларны төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү буенча чараларның территорияль планлаштыру документларында каралган сыйфатлама

РФ Хөкүмәтенен 2012 елның 17 июлендәге 1283-р номерлы боерыгы нигезендә «Яклаучы урманнар, эксплуатацияләнүче урманнар һәм резерв урманнары өчен урман инфраструктурасы объектлары исемлеген» расланды.

Россия Федерациясенең Урман кодексының 13 статьясы нигезендә урман юллары урманнардан теләсә нинди файдалану ысулында, шулай ук урманнарны саклау, яклау һәм торгызу максатларында төзелергә мөмкин.

Гамәлдәге урман юлларына сыйфатлама түбәндәге таблицада китерелде.

Урман юлларына сыйфатлама

Юлларның төрләре	Юлларның озынлыгы, чм						
	Барлыгы	Урман хужалыгы (типлары буенча)				Агач ташу	Гомуми файдаланудагы
		1	2	3	Жәмгысә		
1	2	3	4	5	6	7	8
Юллар, барлыгы ш.и.:	249,7	—	34,3	158,7	193	249,7	56,7
автомобиль	249,7	—	34,3	158,7	193	249,7	56,7
каты түшәмәле	8,4	—	—	—	—	8,4	8,4
грунт	241,3	—	34,3	158,7	193	241,3	48,3

Юлларның төрлөре	Юлларның озынлыгы, чм						
	Барлыгы	Урман хужалыгы (типлары буенча)				Агач ташу	Гомуми файдаланудагы
		1	2	3	Жәмгысе		
1	2	3	4	5	6	7	8
ш.и. ел дәвамында файдаланыла торган	69,8	–	22,5	4,6	27,1	69,8	42,7

Урманчылык территориясендә булган уртақ файдаланудагы барлык автомобиль юллары һәм урман хужалыгы юллары агач материалы саты һәм эшкәртү урыннарына чыгару юллары булып хезмәт итә.

Квартал ызаннарының озынлыгы – 292 км.

Янгынга каршы ярлар озынлыгы – 8,5 км.

Урман юлларының гомуми озынлыгы – 249,7 км.

Гамәлдәге урман инфраструктурасы объектлары 15 га мәйданда агач кисүне һәм квартал ызаннарын һәм янгынга каршы аермаларны чистартуны һәм 400-600 данә күләмдә квартал баганалары урнаштыруны таләп итә.

Урман эшкәртү инфраструктурасы (әзерләнгән агач материалын эшкәртү объектлары, биоэнергетика объектлары һәм башкалар) агач материалы белән башка төрле урман ресурсларын эшкәртү өчен төзелә. РФ УК 14 статьясы нигезендә якланучы урманнарда урман эшкәртү инфраструктурасын оештыру тыела.

Урманчылык территориясендә урман эшкәртү объектлары юк.

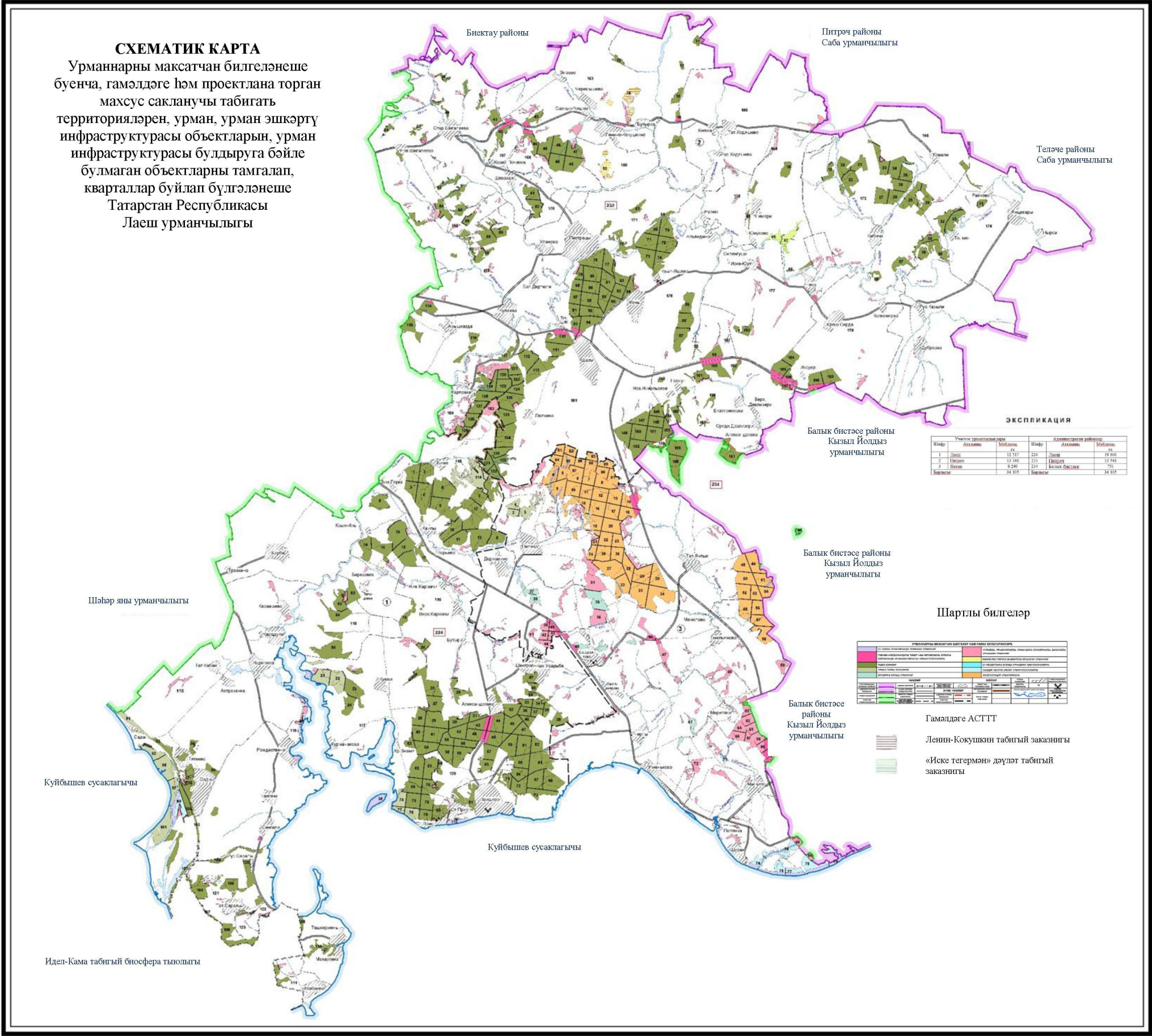
Урман инфраструктурасы төзүгә бәйле булмаган объектларны урман фонды жирләрендә төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү РФ УК 21 статьясына нигезләнеп гамәлгә ашырыла.

Территориаль планлаштыру схемасы буенча урманчылык территориясендә өстәмә объектлар планлаштырылмый. Башка категориягә караган, урманнар урнашкан жирләрдә урман инфраструктурасы булдыруга бәйле булмаган объектларны төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү урманнарның максатчан билгеләнеше буенча башка федераль законнарда каралган очракларда рөхсәт ителә.

РФ ТРЭМның 2014 елның 1 декабрендәге 528 номерлы боерыгы белән расланган Урманнарда агач материалын һәм бүтән урман ресурсларын эшкәртү өчен файдалану кагыйдәләре нигезендә яклаучы урманнарда һәм махсус якланучы урман кишәрлекләрендә урман эшкәртү инфраструктурасы объектларын урнаштыру рөхсәт ителми.

Урманнарны максатчан билгеләнеше буенча, гамәлдәге һәм проектлана торган махсус сакланучы табигать территорияләрен, урман, урман эшкәртү инфраструктурасы объектларын, урман инфраструктурасы булдыруга бәйле булмаган объектларны тамгалап, кварталлар буйлап бүлгәләнеше 3 номерлы карта-схемада күрсәтелде.

3 нче карта-схема

1.2. Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре

Урманнардан файдалану урман мөнәсәбәтләрендә катнашучы булып саналучы гражданның һәм юридик затлар тарафыннан гамәлгә ашырыла (РФ УК 4 ст.).

Шул ук вакытта, РФ УК 5 ст. нигезендә, урман динамикалы рәвештә яңартыла һәм трансформациягә бирелә торган табигый ресурс буларак карала, чөнки югарыда аталган статья нигезендә урманнардан файдалану, аларны саклау, яклау һәм яңадан үстерү экологик система яки табигый ресурс кебек урман төшенчәсеннән чыгып гамәлгә ашырыла.

Урманчылык территориясендә урманнардан кварталларга бүлү рөхсәтле файдалану төрләре 5 нче таблицада күрсәтелде.

5 нче таблица

Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре

Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	Кишәрлек урманчылыгының атылышы	Кварталларның яки өлешләрнең исемлеге	Майданы га
1	2	3	4
Үзгәч эзерләү (РФ УК 25, 29 ст.)	Питрәч	Урман үсемлекләре белән капланган кварталлар 11-17, 79-117, 119-135, 145-183	13348
	Янтык	Урман үсемлекләре белән капланган кварталлар 1-99	8240
	Лаеш	Урман үсемлекләре белән капланган кварталлар: 1-112, 114-123	12517
	Барлығы		34105
Чәер эзерләү (РФ УК 25, 31 ст.)	Питрәч	кварталлар: 11-17, 79-117, 119-135, 145-183	13348
	Янтык	кварталлар 1-99	8240
	Лаеш	кварталлар 1-112, 114-123	12517
	Барлығы		34105
Агач булмаган урман ресурсларын эзерләү һәм жыеп алу ресурслары эзерләү һәм жыю (РФ УК 25, 32 ст.)	Питрәч	кварталлар: 11-17, 79-117, 119-135, 145-183	13348
	Янтык	кварталлар 1-99	8240
	Лаеш	кварталлар 1-112, 114-123	12517
	Барлығы		34105
Азык-төлек урман ресурслары эзерләү һәм дару үләннәре жыю (РФ УК 25, 35 ст.)	Питрәч	кварталлар: 11-17, 79-117, 119-135, 145-183	13348
	Янтык	кварталлар 1-99	8240
	Лаеш	кварталлар 1-112, 114-123	12517
	Барлығы		34105
Аучылык хужалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру	Питрәч	кварталлар: 41-44, 102, 105-110, 114, 166, 168, 171, 172, 174, 178, 182 квартал өлешләре: 16, 93, 94, 99, 100, 162-165, 167, 169, 170, 173, 175-177,	1847

Урманнардан рөхсәтле файдалану төрлөрө	Кишәрлек урманчылыгы- ның атылышы	Кварталларның яки өлешләренен исемлеге	Мәйданы га
1	2	3	4
(РФ УК 25, 36 ст.) Тыела: урман паркы зоналары, яшел зоналар, шәһәр урманнары		179-181, 183	
	Янтык	квартал өлешләре: 4-99	8071
	Лаеш	кварталлар: 31,39, 43, 44, 48 ,49, 99, 112, 116-123 квартал өлешләре:79,84	1567
	Барлығы		11485
Авыл хужалыгы алып бару (РФ УК 25, 38 ст.) Тыела: урман-парк зоналары, шәһәр урманнары. МСК, яшел зоналар, печән чабу белән умартачылыктан гайре тыела.	Питрәч	11-77, 79-117, 119-135, 145-183	13348
	Янтык	4-99	8071
	Лаеш	1-20, 23-73, 75, 76, 79-90, 93, 94, 96, 98-100, 102-112, 116-123 115 квартал өлеше	11255
	Барлығы		32674
Фәнни-тикшеренү эшчәнлеген, мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыру (РФ УК 25, 40 ст.)	Питрәч	кварталлар: 11-17, 79-117, 119-135, 145-183	13348
	Янтык	кварталлар 1-99	8240
	Лаеш	кварталлар 1-112, 114-123	12517
	Барлығы		34105
Рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру (РФ УК 25,41 ст.)	Питрәч	кварталлар: 11-17, 79-117, 119-135, 145-183	13348
	Янтык	кварталлар 1-99	8240
	Лаеш	кварталлар 1-112, 114-123	12517
	Барлығы		34105
Урман плантацияләре утырту һәм аларны эксплуатацияләү (РФ УК 25, 42 ст.) Тыела: яклаучы урманнар, МСК	Питрәч	–	–
	Янтык	Квартал өлешләре: 4-30, 32-34, 48- 58, 81-89, 91; кварталлар: 10, 25, 90	2786
	Лаеш	–	–
	Барлығы		2786
Жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләре, дару үләннәре үстерү (РФ УК 25,39 ст.)	Питрәч	кварталлар: 11-17, 79-117, 119-135, 145-183	13348
	Янтык	кварталлар 1-99	8240
	Лаеш	кварталлар 1-112, 114-123	12517
	Барлығы		34105
Урман үсемлекләренен утырту материалын (үсентеләр, чәчкеннәр) үстерү	Питрәч	кварталлар: 11-17, 79-117, 119-135, 145-183	13348
	Янтык	кварталлар 1-99	8240
	Лаеш	кварталлар 1-112, 114-123	12517
	Барлығы		34105

Урманнардан рөхсәтле файдалану төрлөрө	Кишәрлек урманчылыгы- ның атылышы	Кварталларның яки өлешләренен исемлеге	Мәйданы га
1	2	3	4
(РФ УК 25, 39.1 ст.)			
Жир асты байлыкларын геологик өйрәнү, файдалы казылма ятмалары эшләр буенча эшләр башкару (РФ УК 25, 43 статьялары) Тыела: урман паркы зоналары, яшел зоналар, шәһәр урманнары	Питрәч	кварталлар: 41-44, 102, 105-110, 114, 166, 168, 171, 172, 174, 178, 182 квартал өлешләре: 16, 93, 94, 99, 100, 162-165, 167, 169, 170, 173, 175-177, 179-181, 183	1847
	Янтык	квартал өлешләре: 4-99	8071
	Лаеш	кварталлар: 31,39, 43, 44, 48, 49, 99, 112, 116-123 квартал өлешләре: 79,84	1289
	Барлығы		11207
Сусаклагычлар, башка төрлө ясалма су объектлары, шулай ук гидротехника корылмалары, елга портлары, причаллар төзү һәм эксплуатацияләү (РФ УК 25, 44 статьялары).	Питрәч	кварталлар: 11-17, 79-117, 119-135, 145-183	13348
	Янтык	кварталлар 1-99	8240
	Лаеш	кварталлар 1-112, 114-123	12517
	Барлығы		34105
Линияле объектлар төзү, реконструкцияләү, эксплуатацияләү (РФ УК 25, 45 ст.)	Питрәч	кварталлар: 11-17, 79-117, 119-135, 145-183	13348
	Янтык	кварталлар 1-99	8240
	Лаеш	кварталлар 1-112, 114-123	12517
	Барлығы		34105
Үзагач һәм башка урман ресурслары эшкәртү (РФ УК 25, 46 ст.) Тыела: яклаучы урманнар, МСК	Питрәч	—	—
	Янтык	Квартал өлешләре: 4-30, 32-34, 48- 58, 81-89, 91; кварталлар: 10, 25, 90	2786
	Лаеш	—	—
	Барлығы		2786
Дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру (РФ УК 25, 47 ст.)	Питрәч	кварталлар: 11-17, 79-117, 119-135, 145-183	13348
	Янтык	кварталлар 1-99	8240
	Лаеш	кварталлар 1-112, 114-123	12517
	Барлығы		34105
РФ УК 6 статьясының 2 өлеше нигезендә билгеләнгән бүтән төрлөрө	Питрәч	кварталлар: 11-17, 79-117, 119-135, 145-183	13348
	Янтык	кварталлар 1-99	8240
	Лаеш	кварталлар 1-112, 114-123	12517
	Барлығы		34105

2 БҮЛЕК. УРМАННАРДАН РӨХСӨТЛЕ ФАЙДАЛАНУ НОРМАТИВЛАРЫ, ПАРАМЕТРЛАРЫ ҺӘМ ЧОРЛАРЫ, УРМАННАРНЫ САКЛАУ, ЯКЛАУ ҺӘМ ЯҢАДАН ҮСТЕРҮ БУЕНЧА НОРМАТИВЛАР

2.1. Урманнарда ағач материалы эзерләү өчен рөхсәтле файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Урманнарда ағач материалы эзерләү өчен файдалану РФ УК 29, 29.1, 30 статьялары, РФ Табигать министрлыгының 2016 елның 13 сентябрендәге 474 номерлы боерыгы белән расланган Ағач материалы эзерләү кагыйдәләре белән регламентлана.

Ағач материалы эзерләү эшқуарлык эшчәнлеген максатларында гражданның, юридик затлар тарафыннан, шулай ук гражданның тарафыннан – шәхси максатларда (жылыту, төзелмәләр торгызу һ.б. өчен) гамәлгә ашырылырга мөмкин.

«Татарстан Республикасында урманнарда файдалану турында» 2008 елның 22 маендагы 22-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законында каралган искәртмәләр очракларда урман утыртмаларын сату-алу шартнамәләре нигезендә дәүләт ихтыяжларын яки муниципаль ихтыяжларны тәмин итү өчен ағач материалы эзерләүгә гамәлгә ашыру рөхсәт ителә.

Чикләрендә ағач материалы эзерләү өчен урманнарда файдалану рөхсәт ителгән кварталлар исемлеген 5 таблицада күрсәтелде.

Диләнкәдә (урман кишәрлегенә кисү өчен билгеләнгән урман утыртмаларын урнашкан бер өлешендә, урман-таксация бүлемтегендә, урман кварталында) ағач материалы эзерләү өчен түбәндәгеләрне кисү рөхсәт ителә (РФ УК 16 ст.):

1) өлгергән, картайган урман утыртмаларын;

2) урманнарны тәрбия кылганда, һәлак булган һәм зарарланган урман утыртмаларын кискәндә урта яшьле, өлгереп килүче, өлгергән, картайган урман утыртмаларын;

3) РФ УК 13, 14 һәм 21 статьяларында каралган объектларны төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү өчен билгеләнгән урман кишәрлекләрендәгә теләсә нинди яшьтәгә урман утыртмаларын.

Ағач эзерләү эшен эксплуатация урманнарында, яклаучы урманнарда гамәлгә ашырыла, әгәр Россия Федерациясенең Урман кодексында, бүтән федераль законнарда башкасы каралмаса.

Эксплуатация урманнарында ағач эзерләү максатында тоташ һәм сайланма кисүләр гамәлгә ашырыла.

Сайланма кисүләр үзләренә эйләнә-тирәлеккә хасил итү, су саклау, санитария-гигиена, савыктыру һәм башка төрләрне файдалы вазыйфаларын югалта баручы, яклаучы урманнарның максатчан билгеләнеше һәм алар үти торган файдалы вазыйфаларның сакланышын тәмин итүче урман утыртмаларын алмаштырырга ирек бирмәсә һәм РФ УК 21 статьясының 5.1 өлешендә каралган очракларда яклаучы урманнарда тоташ кисүләр гамәлгә ашырыла.

Урман агачларын кисү, тарттыру, өлешчә эшкәртү, саклау, эзерлэнгән агач материалын алып чыгу агач материалы эзерләү максатларында урман кишәрлегеннән файдаланучы зат тарафыннан урман декларациясе буенча декларацияләнә торган чор башланган датадан 12 ай эчендә гамәлгә ашырыла. Агач материалы урман агачларын сату-алу шартнамәсе яисә Россия Федерациясе Урман кодексының 19 статьясының 5 өлешендә күрсәтелгән контракт нигезендә эзерлэнгән очракта, агачларны кисү, тарттыру, өлешчә эшкәртү, саклау, алып чыгу эшләре шартнамәдә яисә контрактта билгелэнгән срок эчендә тиешенчә гамәлгә ашырыла.

Файдалану өчен билгелэнгән диләнке күләменнән (агач алуның рөхсәт ителгән күләменнән) артып китүче күләмдә, шулай ук кисентеләр яшен бозып, агач материалы эзерләү тыела.

2.1.1. Өлгергән һәм картайган урман утыртмаларын кисү буенча файдалану өчен билгелэнгән диләнке күләме

Файдалану өчен билгелэнгән диләнке күләмен исәпләп чыгару РФ УК 29 ст., «Файдалану өчен билгелэнгән диләнке күләмен исәпләп чыгару тәртибен раслау турында» 2011 елның 27 маендагы 191 номерлы Рослесхоз боерыгы, «Кисентеләрнең яшьләрен билгеләү турында» 2015 елның 09 апрелендәге 105 номерлы Рослесхоз боерыгы нигезендә гамәлгә ашырыла.

Өлеге урман хужалыгы регламентының гамәлдә булу чорына өлгергән һәм картайган урман утыртмаларын сайланма кисүләр буенча файдалану өчен билгелэнгән диләнке күләме 6 нчы таблицада китерелде.

Өлеге урман хужалыгы регламентының гамәлдә булу чорына өлгергән һәм картайган агачларны сайланма кисүләр буенча диләнке исәпләмәсе 7 нче таблицада китерелде.

Урман хужалыгы регламенты гамәлдә булу чорына өлгергән һәм картайган урман утыртмаларын сайланма кисүләр
буенча файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләме

[illegible]

Күрсәткечләр	Барлығы		Шул исәптән тулылыклар буенча											
	га	мең м³	1,0		0,9		0,8		0,7		0,6		0,3-0,5	
			га	мең м³	га	мең м³	га	мең м³	га	мең м³	га	мең м³	га	мең м³
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
– тамыр		0,1												
– ликвид		0,1												
– эшкә яраклы		0,1												
Яклаучы урманнарның категориясе: далаларда, ярымдала, урман даласы, урман-тундра зоналарында, чүлләрдә, тауларда урнашкан урманнар Кисү ысулы: сайланма кисүләр Хужалык бүлемтеге: тәбәнәк кәүсәле имән														
Барлығы хисапка кертелде	29	4,8					11	1,8	3	0,5			15	2,5
Гомуми запастан урт. сайлап алу проценты		24						30		25				–
Бер мәртәбәдә киселә торган запас	14	0,6					11	0,5	3	0,1			–	–
Урт. кабатлану чоры	10													
Еллык диләнке хисабы	1													
– тамыр		0,1												
– ликвид		0,1												
– эшкә яраклы		0,1												
Хужалык бүлемтеге: каен														
Барлығы хисапка кертелде	31	6,4					27	5,2	4	1,2				
Гомуми запастан урт. сайлап алу проценты		28						30		25				
Бер мәртәбәдә киселә торган запас	6,7	1,8					2,7	1,5	4	0,3				
Урт. кабатлану чоры	10													
Еллык диләнке хисабы	3													
– тамыр		0,1												
– ликвид		0,1												
– эшкә яраклы		0,1												
Хужалык бүлемтеге: усаk														
Барлығы хисапка кертелде	17	3,9					2	0,5	15	3,4				

[illegible]

[illegible]

Күрсәткечләр	Барлығы		Шул исәптән тулылыклар буенча											
	га	мең м³	1,0		0,9		0,8		0,7		0,6		0,3-0,5	
			га	мең м³	га	мең м³	га	мең м³	га	мең м³	га	мең м³	га	мең м³
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Еллык диләнке хисабы	3													
– тамыр		0,2												
– ликвид		0,2												
– эшкә яраклы		0,1												
Яклаучы урманнарның категориясе: Яшел зоналар														
Кисү ысулы: эзлекле кисүләр														
Хужалык бүлемтеге: нарат														
Барлығы хисапка кертелде	65	15,4					7	1,6	41	9,7	12	2,8	5	1,3
Гомуми запастан урт. сайлап алу проценты		21						30		25		15		–
Бер мәртәбәдә киселә торган запас	60	3,3					7	0,5	41	2,4	12	0,4	–	–
Урт. кабатлану чоры	10													
Еллык диләнке хисабы	6													
– тамыр		0,2												
– ликвид		0,1												
– эшкә яраклы		0,1												
Хужалык бүлемтеге: тәбәнәк кәүсәле имән														
Барлығы хисапка кертелде	17	3,1							8	1,5	9	1,6		
Гомуми запастан урт. сайлап алу проценты		19								25		15		
Бер мәртәбәдә киселә торган запас	17	0,6							8	0,4	9	0,2		
Урт. кабатлану чоры	10													
Еллык диләнке хисабы	1													
– тамыр		0,1												
– ликвид		0,1												
– эшкә яраклы		0,1												
Хужалык бүлемтеге: каен														
Барлығы хисапка кертелде	89	21							32	7,5	54	12,7	3	0,8

[illegible]

[illegible]

Күрсәткечләр	Барлыгы		Шул исәптән тулылыклар буенча											
	га	мең м ³	1,0		0,9		0,8		0,7		0,6		0,3-0,5	
			га	мең м ³	га	мең м ³	га	мең м ³	га	мең м ³	га	мең м ³	га	мең м ³
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
– тамыр		0,1												
– ликвид		0,1												
– эшкә яраклы		–												
Хужалык бүлемтеге: тәбәнәк кәүсәле имән 2-3 б.														
Барлыгы хисапка кертелде	26	4,4					6	1	14	2,4			6	1
Гомуми запастан урт. сайлап алу проценты		20						30		25				
Бер мәртәбәдә киселә торган запас	20	0,9					6	0,3	14	0,6				
Урт. кабатлану чоры	10													
Еллык диләнке хисабы	2													
– тамыр		0,1												
– ликвид		0,1												
– эшкә яраклы		0,1												
Хужалык бүлемтеге: каен														
Барлыгы хисапка кертелде	186	35,3					49	9,3	101	19,2			36	6,8
Гомуми запастан урт. сайлап алу проценты		22						30		25				–
Бер мәртәбәдә киселә торган запас	150	7,6					49	2,8	101	4,8			–	–
Урт. кабатлану чоры	10													
Еллык диләнке хисабы	18													
– тамыр		0,8												
– ликвид		0,6												
– эшкә яраклы		0,4												
Хужалык бүлемтеге: усаk														
Барлыгы хисапка кертелде	404	92,1					73	16,6	283	64,5			48	11
Гомуми запастан урт. сайлап алу проценты		23						30		25				–

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Өлгөргөн һәм картайган урман утыртмаларын кисү буенча файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләме

Хуж. бүлөмгә һәм өстөнлек итүче токым	Урман үс. белән капл. га	Шул исәптән яшь төркемнәре буенча						Өлгөргән һәм картайга н утыртма лар запасы, мең м3	1 га эксп. фонды на урт. запас м³	Тамыр массас ының урт. үсеше мең м³	Кисент енең яше Яшь классы	Санап чыгарылган хисап диләнкеләр, мең м³				Кабул итүгә төкәдим ителүче диләнке хисабы					Эксплуат ация фондынн ан файд. еллары саны	Утыртмаларның күздә тотылган калдык өлеше, га	
		Үсенте ләр	Урта яшьле		Өлгөре п килүче	Өлгөргән һәм картайган						Эзлекле файдала нуда	2 нче яшькә карауч ы	1 нче яшькә караучы	Интеграль	Мәйдан ы га	Запас, тамыр ныкы, мең м3	Ликвидта				Өлгөреп килүче	Өлгөргә н һәм карт.
			Барлыг ы	хисапк а кертел де		Барлыг ы	ш.и. картай ган											барлыг ы	шул исәптә н эш- лекле	% эш- лекле лик- видлыг а карата			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24
Тоташ кисүләр																							
Максатчан билгеләнеше: Эксплуатация урманнары																							
Нарат	85	9	74	74		2		0,6	324	0,5	81/5											20	2
Чыршы	26	26								0,1	81/5												
Б/кәүс. имән	834	406	372	124	56				125	2,1	101/6											87	25
Т/кәүс. имән	127		2	2	13	112	23	16,4	147	0,2	61/7	2	4	6	4	4	0,6	0,4	0,2	60	28	2	83
Өрәңгә	80	19	52	17	9				117	0,2	61/7											17	9
Каен	378	23	95	89	243	17		3,7	208	1,5	61/7	6	12	13	9	2	0,2	0,1	0,1	60	8	89	168
Усак	174	11	5	5	35	123	15	34,6	283	0,9	41/5	4	6	8	6	6	1,6	1,1	0,3	30	20	5	103
Кара зирек	15		13	1	1	1		0,2	213		61/7											1	1
Тирәк- вые куль туры	20	1				19	19	4,5	237	0,1	31/7	1	1	2	1	1	0,3	0,1	0,1	40	19		6
Агач-н тал.	1	1									41/5		1										
Юкәле	909	128	285	147	410	86		17,4	202	3,4	61/7	14	21	25	18	8	1,6	1,2	0,7	55	11	147	312
Тирәк	1					1		0,1	108		41/5												
Кисү ысуллары буенча жәмгысе																							
Жәмгысе	2649	624	898	459	766	361	57	77,4		9,0						21	4,2	2,9	1,4			368	708

Хуж. бүлөмгө һәм өстөнлек итүче токым	Урман үс. белән капл. га	Шул исәптән яшь төркемнәре буенча						Өлгөргән һәм картайган утыртмалар запасы, мең м3	1 га эксп. фонды на урт. запас м³	Тамыр массасының урт. үсеше мең м³	Кисентенен яше	Санап чыгарылган хисап диләнкеләр, мең м³				Кабул итүгә тәкъдим ителүче диләнке хисабы					Эксплуатация фондынан файдаланылышы	Утыртмаларның күздә тотылган калдык өлеше, га	
		Үсентеләр	Урта яшьле		Өлгөрөп килүче	Өлгөргән һәм картайган						Эзлекле файдалануда	2 нче яшькә караучы	1 нче яшькә караучы	Интеграль	Мөйданга	Запас, тамырыныкы, мең м3	Ликвидта					
			Барлыгы	хисапкә кертелде		Барлыгы	ш.и. картайган											барлыгы	шул исәптән эшлекле	% эшлекле ликвидлыгы карата			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24
Ыйлыслы	111	35	74	74		2		0,6		0,6												20	1
Каты яфр.	1041	425	426	143	78	112	23	16,4		2,5						4	0,6	0,4	0,2			106	117
Йомш. яфр.	1498	164	398	242	688	248	34	60,5		5,9						17	3,6	2,5	1,2			242	591

2.1.2. Урманнарны тәрбияләгәндә урта яшьле, өлгөрөп килүче, өлгөргән һәм картайган урман утыртмаларын кисү буенча файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләме (агач материалы алуның ел саен рөхсәт ителгән күләме)

8 нче таблица

Урманнарны тәрбияләгәндә урта яшьле, өлгөрөп килүче, өлгөргән һәм картайган урман утыртмаларының файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләме (агач материалы алуның ел саен рөхсәт ителгән күләме)

№ п/п	Күрсәткечләр	Үлч. бер.	Урманнарны тәрбия кылу төрләре					Жәмгысе
			Сирәкләүләр	Аркылы кисүләр	Рәвешен үзгәртеп кисүләр	Реконструкция кисүләре	Берән-сәрән агачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Яклаучы урманнар								
Өстөнлек итүче токым – нарат								
1	Ачыкланган фонд	га	432	89				521

№ п/п	Күрсәткечләр	Үлч. бер.	Урманнарны тәрбия кылу төрләре					Жәмгысе
			Сирәкләүләр	Аркылы кисүләр	Рәвешен үзгәртеп кисүләр	Реконструкция кисүләре	Берән- сәрән агачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
	(урман таләпләре буенча)	мең м3	21,84	4,69				26,53
2	Кабатлану чоры	ел	10	15				
3	Ел саен файдалану күләме							
	мәйданы	га	43	6				49
	сайлап алына торган запас							
	Тамыр	мең м3	2,184	0,313				2,497
	ликвидлы	мең м3	1,649	0,266				1,915
	эшкә яраклы	мең м3	1,121	0,187				1,308
Өстенлек итүче токым – чыршы								
1	Ачыкланган фонд	га	30	–				30
	(урман таләпләре буенча)	мең м3	1,05	–				1,05
2	Кабатлану чоры	ел	10					10
3	Ел саен файдалану күләме							
	мәйданы	га	3	–				3
	сайлап алына торган запас							
	Тамыр	мең м3	0,105	–				0,105
	ликвидлы	мең м3	0,082	–				0,082

№ п/п	Күрсәткечләр	Үлч. бер.	Урманнарны тәрбия кылу төрләре					Жәмгысе
			Сирәкләүләр	Аркылы кисүләр	Рәвшен үзгәртеп кисүләр	Реконструкция кисүләре	Берән- сәрән агачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
	эшкә яраклы	мең м3	0,056	–				0,056
Ылыслы хужалык буенча жәмгысе								
1	Ачыкланган фонд	га	462	89				551
	(урман таләпләре буенча)	мең м3	22,89	4,69				27,58
2	Кабатлану чоры	ел	10	15				
3	Ел саен файдалану күләме							
	мәйданы	га	46	6				52
	сайлап алына торган запас							
	Тамыр	мең м3	2,289	0,313				2,602
	ликвидлы	мең м3	1,731	0,266				1,997
	эшкә яраклы	мең м3	1,177	0,187				1,364
Өстенлек итүче токым – имән								
1	Ачыкланган фонд	га	51	3				54
	(урман таләпләре буенча)	мең м3	1,32	0,09				1,41
2	Кабатлану чоры	ел	10	15				
3	Ел саен файдалану күләме							
	мәйданы	Га	5	–				5
	сайлап алына торган запас							

№ п/п	Күрсәткечләр	Үлч. бер.	Урманнарны тәрбия кылу төрләре					Жәмгысе
			Сирәкләүләр	Аркылы кисүләр	Рәвешен үзгәртеп кисүләр	Реконструкция кисүләре	Берән- сәрән агачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
	Тамыр	мең м3	0,132	–				0,132
	ликвидлы	мең м3	0,090	–				0,090
	эшкә яраклы	мең м3	0,036	–				0,036
Өстенлек итүче токым – өрәнгә								
1	Ачыкланган фонд	га	12	–				12
	(урман таләпләре буенча)	мең м3	0,31	–				0,31
2	Кабатлану чоры	ел	10					10
3	Ел саен файдалану күләме							
	мәйданы	га	1	–				1
	сайлап алына торган запас							
	Тамыр	мең м3	0,031	–				0,031
	ликвидлы	мең м3	0,021	–				0,021
	эшкә яраклы	мең м3	0,008	–				0,008
Каты яфраклы хужалык буенча жәмгысе								
1	Ачыкланган фонд	га	63	3				66
	(урман таләпләре буенча)	мең м3	1,63	0,09				1,72
2	Кабатлану чоры	ел	10	15				
3	Ел саен файдалану							

№ п/п	Күрсәткечләр	Үлч. бер.	Урманнарны тәрбия кылу төрләре					Жәмгысе
			Сирәкләүләр	Аркылы кисүләр	Рәвешен үзгәртеп кисүләр	Реконструкция кисүләре	Берән- сәрән агачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
	күләме							
	мәйданы	га	6	–				6
	сайлап алына торган запас							
	Тамыр	мең м3	0,163	–				0,163
	ликвидлы	мең м3	0,111	–				0,111
	эшкә яраклы	мең м3	0,044	–				0,044
Өстенлек итүче токым – каен								
1	Ачыкланган фонд	га	45	80				125
	(урман таләпләре буенча)	мең м3	1,37	3,43				4,80
2	Кабатлану чоры	ел	10	10				
3	Ел саен файдалану күләме							
	мәйданы	га	4	8				12
	сайлап алына торган запас							
	Тамыр	мең м3	0,137	0,343				0,480
	ликвидлы	мең м3	0,096	0,293				0,389
	эшкә яраклы	мең м3	0,055	0,180				0,235
Өстенлек итүче токым – усак								
1	Ачыкланган фонд	га	1	–				1

№ п/п	Күрсәткечләр	Үлч. бер.	Урманнарны тәрбия кылу төрләре					Жәмгысе
			Сирәкләүләр	Аркылы кисүләр	Рәвешен үзгәртеп кисүләр	Реконструкция кисүләре	Берән- сәрән агачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
	(урман таләпләре буенча)	мең м3	0,03	–				0,03
2	Кабатлану чоры	ел	10					10
3	Ел саен файдалану күләме							
	мәйданы	га	–	–				
	сайлап алына торган запас							
	Тамыр	мең м3	–	–				–
	ликвидлы	мең м3	–	–				–
	эшкә яраклы	мең м3	–	–				–
Өстенлек итүче токым – юкә								
1	Ачыкланган фонд	га	54	74				128
	(урман таләпләре буенча)	мең м3	2,13	3,98				6,11
2	Кабатлану чоры	ел	10	15				
3	Ел саен файдалану күләме							
	мәйданы	га	5	5				10
	сайлап алына торган запас							
	Тамыр	мең м3	0,213	0,265				0,478
	ликвидлы	мең м3	0,127	0,212				0,339

№ п/п	Күрсәткечләр	Үлч. бер.	Урманнарны тәрбия кылу төрләре					Жәмгысе
			Сирәкләүләр	Аркылы кисүләр	Рәвешен үзгәртеп кисүләр	Реконструкция кисүләре	Берән- сәрән агачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
	эшкә яраклы	мең м3	0,075	0,108				0,183
Йомшак яфраклы хужалык буенча жәмгысе								
1	Ачыкланган фонд	га	101	153				254
	(урман таләпләре буенча)	мең м3	3,53	7,41				10,94
2	Кабатлану чоры	ел	10					
3	Ел саен файдалану күләме							
	мәйданы	га	9	13				22
	сайлап алына торган запас							
	Тамыр	мең м3	0,350	0,608				0,958
	ликвидлы	мең м3	0,129	0,505				0,634
	эшкә яраклы	мең м3	0,034	0,288				0,322
Яклаучы урманнар жәмгысе								
1	Ачыкланган фонд	га	625,8	245,9				871,7
	(урман таләпләре буенча)	мең м3	28,05	12,19				40,24
2	Кабатлану чоры	ел						
3	Ел саен файдалану күләме							
	мәйданы	га	61	19,0				80
	сайлап алына торган запас							

№ п/п	Күрсәткечләр	Үлч. бер.	Урманнарны тәрбия кылу төрләре					Жәмгысе
			Сирәкләүләр	Аркылы кисүләр	Рәвешен үзгәртеп кисүләр	Реконструкция кисүләре	Берән- сәрән агачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
	Тамыр	мең м3	2,802	0,921				3,723
	ликвидлы	мең м3	2,065	0,771				2,836
	эшкә яраклы	мең м3	1,351	0,475				1,826
Эксплуатация урманнары								
Өстенлек итүче токым – нарат								
1	Ачыкланган фонд	га	–	22				22
	(урман таләпләре буенча)	мең м3	–	0,77				0,77
2	Кабатлану чоры	ел		15				15
3	Ел саен файдалану күләме							
	мәйданы	га	–	2				2
	сайлап алына торган запас							
	Тамыр	мең м3	–	0,051				0,051
	ликвидлы	мең м3	–	0,043				0,043
	эшкә яраклы	мең м3	–	0,031				0,031
Өстенлек итүче токым – имән								
1	Ачыкланган фонд	га	42	–				42
	(урман таләпләре буенча)	мең м3	1,13	–				1,13
2	Кабатлану чоры	ел	10					10

№ п/п	Күрсәткечләр	Үлч. бер.	Урманнарны тәрбия кылу төрләре					Жәмгысе
			Сирәкләүләр	Аркылы кисүләр	Рәвешен үзгәртеп кисүләр	Реконструкция кисүләре	Берән- сәрән агачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
3	Ел саен файдалану күләме							
	мәйданы	га	4	–				4
	сайлап алына торган запас							
	Тамыр	мең м3	0,113	–				0,113
	ликвидлы	мең м3	0,076	–				0,076
	эшкә яраклы	мең м3	0,031	–				0,031
Өстенлек итүче токым – каен								
1	Ачыкланган фонд	га	–	5				5
	(урман таләпләре буенча)	мең м3	–	0,19				0,19
2	Кабатлану чоры	ел		10				10
3	Ел саен файдалану күләме							
	мәйданы	га	–	1				1
	сайлап алына торган запас							
	Тамыр	мең м3	–	0,019				0,019
	ликвидлы	мең м3	–	0,016				0,016
	эшкә яраклы	мең м3	–	0,010				0,010
Эксплуатация урманнары буенча жәмгысе								

№ п/п	Күрсәткечләр	Үлч. бер.	Урманнарны тәрбия кылу төрләре					Жәмгысе
			Сирәкләүләр	Аркылы кисүләр	Рәвешен үзгәртеп кисүләр	Реконструкция кисүләре	Берән- сәрән агачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Ачыкланган фонд	га	42	5				44
	(урман таләпләре буенча)	мең м3	1,13	0,19				1,32
2	Кабатлану чоры	ел						
3	Ел саен файдалану күләме							
	мәйданы	га	4	3				7
	сайлап алына торган запас							
	Тамыр	мең м3	0,113	0,070				0,183
	ликвидлы	мең м3	0,076	0,059				0,135
	эшкә яраклы	мең м3	0,031	0,041				0,072
Урманчылык буенча барлыгы								
1	Ачыкланган фонд	га	668	273				941
	(урман таләпләре буенча)	мең м3	29,18	13,15				42,33
2	Кабатлану чоры	ел						
3	Ел саен файдалану күләме							
	мәйданы	га	65	22				87
	сайлап алына торган запас							
	Тамыр	мең м3	2,915	0,991				3,906
	ликвидлы	мең	2,141	0,830				2,971

№ п/п	Күрсәткечләр	Үлч. бер.	Урманнарны тәрбия кылу төрләре					Жәмгысе
			Сирәкләүләр	Аркылы кисүләр	Рәвешен үзгәртеп кисүләр	Реконструкция кисүләре	Берән- сәрән агачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
		м3						
	эшкә яраклы	мең м3	1,382	0,516				1,898
шул исәптән								
Ылыслы хужалык буенча жәмгысе								
1	Ачыкланган фонд	га	462	111				573
	(урман таләпләре буенча)	мең м3	22,89	5,46				28,35
2	Кабатлану чоры	ел						
3	Ел саен файдалану күләме							
	мөйданы	га	46	8				54
	сайлап алына торган запас							
	Тамыр	мең м3	2,289	0,364				2,653
	ликвидлы	мең м3	1,731	0,309				2,040
	эшкә яраклы	мең м3	1,177	0,218				1,395
Каты яфраклы хужалык буенча жәмгысе								
1	Ачыкланган фонд	га	105	3				108
	(урман таләпләре буенча)	мең м3	2,76	0,09				2,85
2	Кабатлану чоры	ел						
3	Ел саен файдалану күләме							
	мөйданы	га	10	—				10

№ п/п	Күрсәткечләр	Үлч. бер.	Урманнарны тәрбия кылу төрләре					Жәмгысе
			Сирәкләүләр	Аркылы кисүләр	Рәвешен үзгәртеп кисүләр	Реконструкция кисүләре	Берән- сәрән агачларны кисү	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
	сайлап алына торган запас							
	Тамыр	мең м3	0,276	–				0,276
	ликвидлы	мең м3	0,187	–				0,187
	эшкә яраклы	мең м3	0,075	–				0,075
Йомшак яфраклы хужалык буенча жәмгысе								
1	Ачыкланган фонд	га	100	159				259
	(урман таләпләре буенча)	мең м3	3,53	7,60				11,13
2	Кабатлану чоры	ел						
3	Ел саен файдалану күләме							
	мәйданы	га	9	14				23
	сайлап алына торган запас							
	Тамыр	мең м3	0,350	0,627				0,977
	ликвидлы	мең м3	0,223	0,521				0,744
	эшкә яраклы	мең м3	0,130	0,298				0,428

Тәрбияви кисүләр Россия ТРЭМның «Урманнарны тәрбия кылу кагыйдэләрен раслау турында» 2017 елның 22 ноябрендәге 626 номерлы боерыгына ярашлы рәвештә гамәлгә ашырыла.

Боерык нигезендә урманны карау буенча кисүнең яшь чорлары түбәндәге таблицада китерелде.

Урманны тәрбия кылганда кисү төрләре	Урман утыртмаларының яше, ел				
	Кисенте яшенә карап, шытым бирүче агач токымыннан барлыкка килгән орлыклы һәм беренче генерацияле ылыслы һәм каты яфраклы		Кисенте яшенә карап, башка агач токымнары		
	100 яшьтән олы	100 яшьтән кече	60 яшьтән олы	50-60 яшь	50 яшьтән кече
1	2	3	4	5	6
Тоныкландырулар	10 кадәр	10 кадәр	10 кадәр	10 кадәр	5 кадәр
Тазартулар	11-20	11-20	11-20	11-20	6-10
сирәкләүләр	21-60	21-40	21-40	21-30	11-20
аркылы кисүләр	60тан артык	40тан артык	40тан артык	30дан артык	20дән артык

Үсү шартлары типларын, караганчыга кадәр составы буенча утыртмаларның төркемен, бонитетлар классларын, чыбылдыкның караганнан соңгы минималь йомыклығын, агачлар саны яисә массасы буенча сайлау процентын күрсәтеп, өстенлек итүче һәр токым буенча тәрбияви кисү режимы нормативлары түбәндәге таблицада китерелде.

Урман утыртмаларының кисүгә кадәр составы	Урман типлары төркемнәре (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Сирәкләү		аркылы кисүләр		Кисенте яшенә (өлгерү дәрәжәсенә) карата максатчан составы
			Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь тоташлыгы	Кисү ешлыгы, запасы буенча %	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь тоташлыгы	Кисү ешлыгы, запасы буенча %	
			Тәрбия кылгач	Кабатланучанлыгы (ел)	Тәрбия кылгач	Кабатланучанлыгы (ел)	
1	2	3	4	5	6	7	8
1. Нарат утыртмалары							
1.1. Нарат утыртмалары, саф һәм 2 берәмлеккә кадәр юкә катыш	мүкле (III-IV)	8-10	0,9 0,7	15-20 10-15	0,9 0,8	10-15 15-20	8С2 Б
	нарат жиләкле (II-I)	5-10	0,8 0,6	20-25 10-12	0,8 0,7	15-20 15-20	(8-9) С (1-2) Б
	катлаулы (I-Ia)	5-10	0,8 0,6	20-30 10-12	0,8 0,7	20-25 15-20	(9-10) С (1+) Б
	кара жиләкле (I-II)	5-10	0,9 0,7	20-25 10-12	0,8 0,7	15-20 15-20	(8-9) С (1-2) Б

Урман утыртмаларының кисүгә кадәрге составы	Урман типлары төркемнәре (бонитет классы)	Тәр- бияли баш- лау яше, ел	Сирәкләү		аркылы кисүләр		Кисен- те яшенә (өлгерү дәрә- жәсенә) карата максат- чан составы
			Тәрбиягә алганчы ябалдаш- ларның мини- маль тоташ- лыгы	Кисү ешлы- гы, запасы буенча %	Тәрбиягә алганчы ябалдаш- ларның мини- маль тоташ- лыгы	Кисү ешлы- гы, запасы буенча %	
			Тәрбия кылгач	Кабат- лану- чанлы- гы (ел)	Тәрбия кылгач	Кабат- лану- чанлы- гы (ел)	
1	2	3	4	5	6	7	8
	озын мүкле (III)	8-10	0,9 0,7	15-20 10-15	0,9 0,8	10-15 15-20	8С2Б
1.2. Составында нарат өстенлек итүче наратлы-яфраклы (5- 7 нарат, 3-5 яфраклы)	мүкле (III-IV)	4-7	0,9 0,7	20-30 10-15	0,9 0,8	15-20 15-20	(7-8) С (2-3) Б
	нарат жиләкле (II- I)	3-6	0,7 0,5	30-40 10-15	0,7 0,6	25-30 15-20	(8-9) С (1-2) Б
	катлаулы (I-Ia)	3-5	0,7 0,4	30-45 10-15	0,7 0,5	25-35 15-20	(8-10) С (0-2) Б
	кара жиләкле (I-II)	3-6	0,7 0,5	30-40 10-15	0,7 0,5	25-35 15-20	(7-9) С (1-3) Б
	озын мүкле (III)	4-7	0,8 0,6	20-30 10-15	0,8 0,6	20-25 15-20	(6-8) С (2-4) Б
1.2.1. Составында 3-4 берәмлек нарат һәм 6-7 яфраклы катнашкан наратлы- яфраклы	нарат жиләкле (II- I)	3-5	0,7 0,5	30-50 10-15	0,7 0,5	25-40 15-20	(6-8) С (2-4) Б
	катлаулы (I-Ia)	3-5	0,7 0,4	30-50 10-15	0,7 0,5	25-40 15-20	(6-9) С (1-4) Б
	кара жиләкле (I-II)	3-5	0,7 0,5	30-45 10-15	0,8 0,6	25-35 15-20	(6-8) С (2-4) Б
	озын мүкле (III)	4-6	0,8 0,6	25-35 10-15	0,8 0,6	20-30 15-20	(5-7) С (3-5) Б
1.3. Яфраклы- наратлы (7 берәмлектән артык яфраклы, агачлар саны житәрлек булганда кимендә 3 нарат)	нарат жиләкле	3-5	—	—	—	—	(5-8) С (2-5) Б
	катлаулы	3-5	—	—	—	—	(6-9) С (1-4) Б
	кара жиләкле	4-6	—	—	—	—	(5-8) С (2-5) Б
	озын мүкле	4-7	—	—	—	—	(4-7) С (3-6) Б
2. Чыршы утыртмалары							
2.1. Чыршы утыртмалары: саф һәм 2 берәмлеккә кадәр яфраклы катнашында	катлаулы (Ia-I)	8-10	0,8 0,7	15-25 8-12	0,8 0,7	15-20 10-20	(9-10) Е (0-1) Б (Ос)
	кара жиләкле (I-II)	8-10	0,8 0,7	15-20 8-10	0,8 0,7	15-20 10-20	(8-9) Е (1-2) Б (Ос)
	елга буенда үсүче (II-III)	8-10	0,8 0,7	15-20 8-10	0,8 0,7	15-20 10-20	(8-9) Е (1-2) Б

Урман утыртмаларының кисүгә кадәрге составы	Урман типлары төркемнәре (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Сирәкләү		аркылы кисүләр		Кисен-те яшенә (өлгерү дәрәжәсенә) карата максатчан составы
			Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь тоташлыгы	Кисү ешлыгы, запасы буенча %	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь тоташлыгы	Кисү ешлыгы, запасы буенча %	
			Тәрбия кылгач	Кабатлану-чанлыгы (ел)	Тәрбия кылгач	Кабатлану-чанлыгы (ел)	
1	2	3	4	5	6	7	8
							(Ос)
2.2. Чыршылы-яфраклы, составында чыршы өстенлек итүче: 5-7 чыршы һәм 3-5 яфраклы	катлаулы (Ia-I)	6-8	0,7 0,5	30-40 10-12	0,7 0,6	25-35 10-15 (20)	(9-10) Е (0-1) Б (Ос)
	кара жиләкле (I-II)	6-8	0,7 0,5	20-35 10-12	0,7 0,6	20-30 10-15 (20)	(8-9) Е (1-2) Б (Ос)
	елга буенда үсүче (II-III)	6-8	0,7 0,6	20-35 10-12	0,7 0,6	20-30 10-15 (20)	(8-9) Е (1-2) Б (Ос)
2.2.1. Составында 3-4 берәмлек чыршы һәм 6-7 яфраклы катнашкан чыршылы-яфраклы	катлаулы (Ia-I)	4-6	0,7 0,5	30-50 8-12	0,7 0,5	30-40 10-15 (20)	(8-10) Е (0-2) Б (Ос)
	кара жиләкле (I-II)	4-6	0,7 0,6	25-35 8-10	0,7 0,6	20-30 10-15 (20)	(8-9) Е (1-2) Б (Ос)
	елга буенда үсүче (II-III)	4-6	0,7 0,6	25-35 8-10	0,7 0,6	20-30 10-15 (20)	(8-9) Е (1-2) Б (Ос)
2.3. Яфраклылар чыбылдыгы астында кирәкле күләмдә чыршы булган яфраклы-чыршылы	катлаулы (Ia-I)	4-6	чикл. юк 0,4	чикл. юк 6-7	чикл. юк 0,5	чикл. юк 8-12	(8-10) Е (0-2) Б (Ос)
	кара жиләкле (I-II)	4-6	чикл. юк 0,5	30-40/100 8-10	чикл. юк 0,6	30-40/100 8-12	(7-8) Е (2-3) Б (Ос)
	елга буенда үсүче (II-III)	4-6	—	—	—	—	(>4) Е (<6) Б (Ос)
3. Имән утыртмалары							
3.1. Чиста һәм 2 берәмлеккә кадәр башка токымнар катнашындагы имән утыртмалары	Саф имәнлекләр юкәле-чикләвек куаклы (II-I)	10-15	0,8 0,6	25-35 10-15	0,8 0,7	20-25 15-20	(8-9) Д (1-2) Лп, Е, б. ток.
	Саф имәнлекләр	10-15	0,8	20-35	0,8	15-20	(8-9) Д

Урман утыртмаларының кисүгә кадәрге составы	Урман типлары төркемнәре (бонитет классы)	Тәр- бияли баш- лау яше, ел	Сирәкләү		аркылы кисүләр		Кисен- те яшенә (өлгерү дәрә- жәсенә) карата максат- чан составы
			Тәрбиягә алганчы ябалдаш- ларның мини- маль тоташ- лыгы	Кисү ешлы- гы, запасы буенча %	Тәрбиягә алганчы ябалдаш- ларның мини- маль тоташ- лыгы	Кисү ешлы- гы, запасы буенча %	
			Тәрбия кылгач	Кабат- лану- чанлы- гы (ел)	Тәрбия кылгач	Кабат- лану- чанлы- гы (ел)	
1	2	3	4	5	6	7	8
	(III-II; IV)		0,7	10-15	0,7	15-20	(1-2) Лп, Е, б. ток.
	Дымлы имәнлекләр зур үләнле	10-15	0,8 0,7	20-35 10-15	0,8 0,7	20-25 15-20	(8-9) Д (1-2) Лп, Е, б.ток.
	Дымлы имәнлекләр юкәле (III-IV; II)	10-15	0,8 0,7	20-30 10-15	0,8 0,7	15-20 15-20	(8-9) Д (1-2) Лп, Е, б. ток.
	Елга буенда үсә торган зур үләнле имәнлекләр (II-III)	10-15	0,8 0,7	20-30 10-15	0,8 0,7	20-25 15-20	(8-9) Д (1-2) Ол. ч., б.ток.
3.2. Составында 5-7 берәмлек имән өстенлек итүче катнаш утыртмалар (йомшак яфраклы һәм каты яфраклы токимнар белән)	Саф имәнлекләр юкәле-чикләвек куаклы (II-I)	4-6	0,7 0,5	30-40 10-15	0,8 0,6	20-35 15-20	(7-9) Д (1-3) Лп, Яс, Е
	Саф имәнлекләр (III-II; IV)	4-6	0,7 0,6	25-35 10-15	0,8 0,7	20-25 15-20	(7-8) Д (2-3) Лп, Е, б. ток.
	Дымлы имәнлекләр зур үләнле (II-III; I)	4-6	0,7 0,6	30-35 10-15	0,8 0,6	20-30 15-20	(7-8) Д (2-3) Лп, Ч, б.т.
	Дымлы имәнлекләр юкәле (III-IV; II)	4-6	0,7 0,6	25-35 10-15	0,8 0,6	20-25 15-20	(7-8) Д (2-3) Лп, Е, б. ток.
	Елга буенда үсә торган зур үләнле	4-6	0,7 0,6	25-35 10-15	0,8 0,7	20-30 15-20	(7-9) Д (1-3)

Урман утыртмаларының кисүгә кадәрge составы	Урман типлары төркемнәре (бонитет классы)	Тәр- бияли баш- лау яше, ел	Сирәкләү		аркылы кисүләр		Кисен- те яшенә (өлгерү дәрә- жәсенә) карата максат- чан составы
			Тәрбиягә алганчы ябалдаш- ларның мини- маль тоташ- лыгы	Кисү ешлы- гы, запасы буенча %	Тәрбиягә алганчы ябалдаш- ларның мини- маль тоташ- лыгы	Кисү ешлы- гы, запасы буенча %	
			Тәрбия кылгач	Кабат- лану- чанлы- гы (ел)	Тәрбия кылгач	Кабат- лану- чанлы- гы (ел)	
1	2	3	4	5	6	7	8
	имәнлекләр (II-III)						Ол. ч., б.ток.
3.2.1. Составында 3-4 берәмлек имән катнашулы катнаш утыртмалар	Саф имәнлекләр юкәле-чикләвек куаклы (II-I)	3-5	0,7 0,5	30-50 7-12	0,7 0,6	25-40 10-15	(6-8) Д (2-4) Лп, Е, б. ток.
	Саф имәнлекләр юкәле-күрәнле (III-II; IV)	3-5	0,7 0,5	30-40 7-12	0,7 0,6	25-30 10-15	(6-8) Д (2-4) Лп, Е, б. ток.
	Дымлы имәнлекләр зур үләнле (II-III; I)	3-5	0,7 0,5	30-40 7-12	0,7 0,6	25-35 10-15	(6-8) Д (2-4) Лп, Е, б. ток.
	Юкәле дымлы имәнлекләр (III- IV; II)	3-5	0,7 0,5	30-40 7-12	0,7 0,6	25-35 10-15	(6-8) Д (2-4) Лп, Е, б. ток.
	Елга буенда үсә торган зур үләнле имәнлекләр (II-III)	3-5	0,7 0,5	30-50 7-12	0,7 0,6	25-40 10-15	(6-7) Д (3-4) Ол. ч., б.ток.
3.3. Йомшак яфраклы агачлар өстенлек итүче һәм составында кимендә 3 берәмлек, ләкин имән өстенлек итүче агачлыklarны формалаштыру өчен житәрлек күләмдә имән катнаша торган	Саф имәнлекләр юкәле-чикләвек куаклы (II-I)	2-4					(5-7) Д (3-5) б.т.
	Саф имәнлекләр юкәле-күрәнле (III-II; IV)	2-4					(4-7) Д (3-6) б.т.
	Дымлы имәнлекләр зур үләнле	2-4					(4-7) Д (3-6) б.т.

Урман утыртмаларының кисүгә кадәр составы	Урман типлары төркемнәре (бонитет классы)	Тәр- бияли баш- лау яше, ел	Сирәкләү		аркылы кисүләр		Кисен- те яшенә (өлгерү дәрә- жәсенә) карата максат- чан составы
			Тәрбиягә алганчы ябалдаш- ларның мини- маль тоташ- лыгы	Кисү ешлы- гы, запасы буенча %	Тәрбиягә алганчы ябалдаш- ларның мини- маль тоташ- лыгы	Кисү ешлы- гы, запасы буенча %	
			Тәрбия кылгач	Кабат- лану- чанлы- гы (ел)	Тәрбия кылгач	Кабат- лану- чанлы- гы (ел)	
1	2	3	4	5	6	7	8
катлаулы утыртмалар	Дымлы имәнлекләр юкәле (III-IV; II)	2-4					(4-7) Д (3-6) б.т.
	Елга буенда үсә торган зур үләнле имәнлекләр (II-III)	2-4					(4-7) Д (3-6) Ол. ч, б.ток.
4. Каен утыртмалары							
4.1. Каен утыртмалары: саф һәм өлешчә башка токымнар катнашында	нарат жиләкле- чәчбайлы (II-I)	10-12	>0,8 0,7	20-30 8-10	0,8 0,6	25-30 10-15	(8-10) Б (0-2) С
	катлаулы вак үләнле (II-I)	8-12	>0,8 0,7	20-30 8-10	0,8 0,6	25-30 10-15	(8-10) Б (0-2) С (Е)
	кара жиләкле-вак үләнле (II-III)	8-12	>0,8 0,7	20-30 8-10	0,8 0,6	25-30 10-15	(8-10) Б (0-2) С (Е)
	озын мүкле (III- IV)	12-15	>0,8 0,7	20-25 8-10	0,8 0,6	20-25 10-15	(8-10) Б (0-2) С
	катлаулы киң үләнле (Ia-I)	8-10	>0,8 0,7	25-35 8-10	0,8 0,6	25-35 10-15	(8-10) Б (0-2) Е (С)
	кара жиләкле-киң үләнле (I-II)	8-10	>0,8 0,7	25-30 8-10	0,8 0,6	25-30 10-15	(8-10) Б (0-2) Е (С)
	елга буенда үсә торган-зур үләнле (II-III)	8-10	>0,8 0,7	20-25 8-10	0,8 0,7	20-25 10-15	(8-10) Б (0-2) Е
4.2. Каенлы-усаклы утыртмалар, башка токымнар	катлаулы вак үләнле (II-I)	6-8	0,8 0,6	20-40 10-15	0,7 0,5	20-40 10-15	(8-10) Б (0-2) С (0-+) Ос
	кара жиләкле-вак үләнле (II-III)	6-8	0,8 0,6	20-40 10-15	0,7 0,5	20-40 10-15	(8-10) Б (0-2) С (0-+) Ос
	катлаулы киң үләнле (Ia-I)	6-8	0,8 0,6	20-40 10-15	0,7 0,5	20-40 10-15	(8-10) Б (0-2)

Урман утыртмаларының кисүгә кадәрге составы	Урман типлары төркемнәре (бонитет классы)	Тәр- бияли баш- лау яше, ел	Сирәкләү		аркылы кисүләр		Кисен- те яшенә (өлгерү дәрә- жәсенә) карата максат- чан составы
			Тәрбиягә алганчы ябалдаш- ларның мини- маль тоташ- лыгы	Кисү ешлы- гы, запасы буенча %	Тәрбиягә алганчы ябалдаш- ларның мини- маль тоташ- лыгы	Кисү ешлы- гы, запасы буенча %	
			Тәрбия кылгач	Кабат- лану- чанлы- гы (ел)	Тәрбия кылгач	Кабат- лану- чанлы- гы (ел)	
1	2	3	4	5	6	7	8
							Е, С (0-+)Ос
	кара жиләкле-киң үләнле (I-II)	6-8	0,8 0,6	20-40 10-15	0,7 0,5	20-40 10-15	(8-10) Б (0-2) Е (0-+) Ос
	елга буенда үсә торган-зур үләнле (II-III)	6-8	0,8 0,7	20-30 10-15	0,7 0,6	20-30 10-15	(8-10) Б (0-2) Е (0-+) Ос
4.3. Каенлы- чыршылы (каен чыбылдыгы астында кирәкле күләмдә чыршы – чыршының икенче ярусы яки яшь агачы булган)	катлаулы киң үләнле (Ia-I)	4-6	0,8 0,6	20-35 10-15	0,7 0,5	25-35 10-15	(7-10) Б (0-3) Е II яр. (Пдр) 10 Е
	кара жиләкле-киң үләнле (I-II)	4-6	0,8 0,7	20-30 10-15	0,7 0,5	25-35 10-15	(7-10) Б (0-3) Е II яр. (Пдр) 10 Е
	елга буенда үсә торган-зур үләнле (II-III)	4-6	0,8 0,7	20-30 10-15	0,7 0,6	25-30 10-15	(7-10) Б (0-3) Е II яр. (Пдр) 10 Е
5. Усак утыртмалары							
5.1. Усак утыртмалары: саф һәм өлешчә башка токымнар катнашында	катлаулы вак үләнле (II-I)	10-15	0,8 0,6	30-40 8-12	0,8 0,6	30-35 10-15	(7-10) Ос (0-3) Е, Б
	кара жиләкле-вак үләнле (III-II)	10-15	0,8 0,6	25-35 8-12	0,8 0,7	25-30 10-15	(7-10) Ос (0-3) Е, Б
	катлаулы киң үләнле (Ia-I)	8-12	0,8 0,6	30-40 8-12	0,8 0,6	30-35 10-15	(7-10) Ос (0-3) Е,

Урман утыртмаларының кисүгә кадәрге составы	Урман типлары төркемнәре (бонитет классы)	Тәр- бияли баш- лау яше, ел	Сирәкләү		аркылы кисүләр		Кисен- те яшенә (өлгерү дәрә- жәсенә) карата максат- чан составы
			Тәрбиягә алганчы ябалдаш- ларның мини- маль тоташ- лыгы	Кисү ешлы- гы, запасы буенча %	Тәрбиягә алганчы ябалдаш- ларның мини- маль тоташ- лыгы	Кисү ешлы- гы, запасы буенча %	
			Тәрбия кылгач	Кабат- лану- чанлы- гы (ел)	Тәрбия кылгач	Кабат- лану- чанлы- гы (ел)	
1	2	3	4	5	6	7	8
							С, Б
	кара жиләкле-киң үләнле (I-II)	8-12	0,8 0,6	25-35 8-12	0,8 0,7	25-30 10-15	(7-10) Ос (0-3) Е, С, Б
	елга буенда үсә торган-зур үләнле (II-I)	8-12	0,8 0,7	25-30 8-12	0,8 0,7	25-30 10-15	(7-10) Ос (0-3) Е, Б
5.2. Усаклы- чыршылы (усак чыбылдыгы астында кирәкле күләмдә чыршы – икенче ярусы яки яшь агачы булган)	катлаулы киң үләнле (Ia-I)	4-8	0,7 0,5	30-40 10-12	0,7 0,5	30-40 10-15	(7-10) Ос (0-3) Е, Б II яр. (Пдр) 10Е
	кара жиләкле-киң үләнле (I-II)	4-8	0,8 0,6	30-35 10-12	0,7 0,5	25-35 10-15	(7-10) Ос (0-3) Е, С, Б II яр. (Пдр) 10Е
	елга буенда үсә торган-зур үләнле (II-I)	4-8	0,8 0,6	30-35 10-12	0,7 0,5	25-35 10-15	(7-10) Ос (0-3) Е, Б II яр. (Пдр) 10Е
6. Юкә утыртмалары							
6.1. Күп максатларга, шул исәптән агач материалы алу өчен билгеләнгән утыртмалар							
6.1.1. Чиста юкә утыртмалары һәм өлешчә (2 берәмлеккә кадәр)	катлаулы вак үләнле юкәлекләр (II-III)	10-15	0,8 0,7	25-30 8-12	0,8 0,7	15-20 10-15	(8-10) Лп (0-2) С, Е,

Урман утыртмаларының кисүгә кадәрге составы	Урман типлары төркемнәре (бонитет классы)	Тәр- бияли баш- лау яше, ел	Сирәкләү		аркылы кисүләр		Кисен- те яшенә (өлгерү дәрә- жәсенә) карата максат- чан составы
			Тәрбиягә алганчы ябалдаш- ларның мини- маль тоташ- лыгы	Кисү ешлы- гы, запасы буенча %	Тәрбиягә алганчы ябалдаш- ларның мини- маль тоташ- лыгы	Кисү ешлы- гы, запасы буенча %	
			Тәрбия кылгач	Кабат- лану- чанлы- гы (ел)	Тәрбия кылгач	Кабат- лану- чанлы- гы (ел)	
1	2	3	4	5	6	7	8
башка токымдагылар кушылмасы белән							б.ток.
	кара жиләкле-вак үләнле (III-IV)	10-15	0,8 0,7	20-25 8-12	0,8 0,7	15-20 10-15	(8-10) Лп (0-2) С, Е, б.ток.
	катлаулы киң яфраклы (I-II)	10-15	0,8 0,7	25-30 8-12	0,8 0,7	15-25 10-15	(8-10) Лп (0-2) Е, Д, б. ток.
	кара жиләкле-киң үләнле (II-III)	10-15	0,8 0,7	25-30 8-12	0,8 0,7	15-20 10-15	(8-10) Лп (0-2) Е, Д, б.ток.
6.1.2. Составында юкә өстенлек итүче катнаш утыртмалар	катлаулы вак үләнле (II-III)	6-8	0,8 0,6	25-30 8-12	0,8 0,7	20-25 10-15	(7-10) Лп (0-3) С, Е, б. ток.
	кара жиләкле-вак үләнле (III-IV)	6-8	0,8 0,6	25-30 8-12	0,8 0,7	20-25 10-15	(7-10) Лп (0-3) С, Е, б. ток.
	катлаулы киң яфраклы (I-II)	6-8	0,8 0,6	25-35 8-12	0,8 0,6	20-30 10-15	(7-10) Лп (0-3) Е, Д, б.ток.
	кара жиләкле-киң үләнле (II-III)	6-8	0,8 0,6	25-30 8-12	0,8 0,7	20-25 10-15	(7-10) Лп (0-3) Е, Д, б.т.
6.2. Умартачылык (нектар бүлемтеге) максатларында үстерелә торган утыртмалар							
6.2.1. Чиста юкә	катлаулы вак	5-7	0,7	20-30	0,6	20-30	10 Лп

Урман утыртмаларының кисүгә кадәр составы	Урман типлары төркемнәре (бонитет классы)	Тәр- бияли баш- лау яше, ел	Сирәкләү		аркылы кисүләр		Кисен- те яшенә (өлгерү дәрә- жәсенә) карата максат- чан составы
			Тәрбиягә алганчы ябалдаш- ларның мини- маль тоташ- лыгы	Кисү ешлы- гы, запасы буенча %	Тәрбиягә алганчы ябалдаш- ларның мини- маль тоташ- лыгы	Кисү ешлы- гы, запасы буенча %	
			Тәрбия кылгач	Кабат- лану- чанлы- гы (ел)	Тәрбия кылгач	Кабат- лану- чанлы- гы (ел)	
1	2	3	4	5	6	7	8
утыртмалары һәм өлешчә (2 берәмлектә кадәр) башка токымдагылар кушылмасы белән	үләнле юкәлектәр (II-III)		0,5	8-12	0,5	10-15	башк. ток.
	кара жиләкле-вак үләнле (III-IV)	6-8	0,7 0,5	20-30 8-12	0,6 0,5	20-30 10-15	10 Лп башк. ток.
	катлаулы киң яфраклы (I-II)	5-7	0,7 0,5	20-35 8-12	0,6 0,4	20-40 10-15	10 Лп башк. ток.
	кара жиләкле-киң үләнле (II-III)	6-8	0,7 0,5	20-30 8-12	0,6 0,5	20-30 10-15	10 Лп башк. ток.
6.2.2. Составында юкә өстенлек итүче катнаш утыртмалар	катлаулы вак үләнле (II-III)	4-6	0,6 0,5	20-35 8-12	0,6 0,5	20-30 10-15	(9-10) Лп (0-1)
	кара жиләкле-вак үләнле (III-IV)	4-6	0,6 0,5	20-35 8-12	0,6 0,5	20-30 10-15	башк. ток. (9-10)
	катлаулы киң яфраклы (I-II)	4-6	0,6 0,6	20-40 8-12	0,6 0,4	20-40 10-15	Лп (0-1) башк.
	кара жиләкле-киң үләнле (II-III)	4-6	0,6 0,5	20-35 8-12	0,6 0,5	20-30 10-15	ток. (9-10) Лп (0-1) башк. ток. (9-10) Лп (0-1) башк. ток. (9-10) Лп (0-1) башк. ток.
7. Зирек утыртмалары							
7.1. Саф кара зирек утыртмалары һәм составында башка йомшак яфраклы токымнар	Елга буенда үсә торган-эре үләнле кара зиреклекләр (II-I)	10-15	0,8 0,7	20-25 8-10	>0,8 0,8	15-25 10-15	(7-10) Ол. ч. (0-3) Е, Д
	Кара зиреклек	10-15	0,8	20-25	>0,8	15-25	10 Ол.

Урман утыртмаларының кесүгә кадәрге составы	Урман типлары төркемнәре (бонитет классы)	Тәрбияли башлау яше, ел	Сирәкләү		аркылы кесүләр		Кисен-те яшенә (өлгерү дәрәжәсенә) карата максатчан составы
			Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь тоташлыгы	Кесү ешлыгы, запасы буенча %	Тәрбиягә алганчы ябалдашларның минималь тоташлыгы	Кесү ешлыгы, запасы буенча %	
			Тәрбия кылгач	Кабатлану-чанлыгы (ел)	Тәрбия кылгач	Кабатлану-чанлыгы (ел)	
1	2	3	4	5	6	7	8
катнашында	сазлыклы-зур үләнле (III-II)		0,7	8-10	0,8	10-15	ч., ед. др. п.
7.2. Кара зирек өстенлек итүче һәм составында башка кыйммәтле токымнар булган катнаш утыртмалар	Елга буенда үсә торган-эре үләнле кара зиреклекләр (II-I)	8-10	0,8 0,6	20-30 8-10	0,8 0,7	20-25 10-15	(6-8) Ол. ч., (2-4) Е. Д. др. п.
8. Тирәк утыртмалары							
Саф һәм өлешчә башка токымнар катнашындагы тирәк утыртмалары		2-4	0,8 0,7	15-30 5-8	0,9 0,7	20-35 7-10	
9. Чәчбай утыртмалары							
Саф һәм өлешчә башка токымнар катнашындагы чәчбай утыртмалары		3-4	0,8 0,7	20-30 5-7	0,8 0,7	15-20 7-8	

Искәрмәләр:

1. Кесүләрнең максималь ешлык проценты тоташлыгы (тулылыгы) 1,0гә тигез булган утыртмалар өчен китерелде. Тоташлыкның (тулылыкның) түбәнрәк күрсәткечләрендә, кесәк тотрыклылык кимү куркынычы янаганда һәм башка начар шартларда, шулай ук техник коридор челтәрле кишәрлекләрен тәрбия кылганда кесүләрнең ешлыгы, әлбәттә, кими.

2. Запас буенча технологик коридорларны 5-7%ка кисеп чыкканда һәм кирәкмәгән агачларны күп күләмдә юк итү зарурлыгы булганда ешлыкны арттыру рөхсәт ителергә мөмкин.

2.1.3. Барлык төр кесүләрдә файдалану өчен билгеләнгән диләнке күләме (агач материалы алуның ел саен рөхсәт ителгән күләме)

Барлык төр кесүләрдә ел саен рөхсәт ителгән агач материалы алу күләме 9 нчы таблицада китерелде.

РФ УК 60.8 статьясының 3 өлеше буенча зарарлы организмнарның чыганаclarын бетергәндә чаралар уздыру барышында (һәлак булган һәм зарарланган урман утыртмаларын кискәндә) әзерләнгән агач материалы күләме файдалану өчен билгеләнгән диләке күләменә кертелми.

Кисүләрнең барлык төрләре буенча ел саен файдалану күләме 12,9 мең м³ ликвидлы агач материалы тәшкил итә. Өлгергән һәм картайган урман утыртмаларны кисү өлешенә 74%, урманнарны караганда урман утыртмаларын кисү өлешенә ликвидлы запасның гомуми күләменнән 23%ы туры килә.

**Барлык төр кисүлөрдө файдалану өчен билгелэнгән диләнке күләме
(агач материалы алуның ел саен рөхсәт ителгән күләме)**

мәйданы – га, запасы – мең. м³

Хужалыклар	Ел саен алырга рөхсәт ителә торган агач материалы күләме:														
	өлгергән һәм картайган агачларны кискәндә			урманнарны тәрбияләгәндә, агачларны кискәндә			зыян күргән һәм һәлак булган агачларны кискәндә			урман, урман эшкәртү инфраструктурасы объектларын һәм урман инфраструктурасы булдыруга бәйле булмаган объектларны төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү өчен билгелэнгән урман кишәрлекләрендә урман утыртмаларын кискәндә			барлыгы		
	мәйданы	запас		мәйданы	запас		мәйданы	запас		мәйданы	запас		мәйданы	запас	
		ликвидлы	эшкә яраклы		ликвидлы	эшкә яраклы		ликвидлы	эшкә яраклы		ликвидлы	эшкә яраклы		ликвидлы	эшкә яраклы
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Урманчылык буенча барлыгы															
Ылыслы	12	0,2	0,2	54	2,0	1,4	–	–	–	7	0,3	0,2	73	2,5	1,8
каты яфраклы	14	1,1	0,7	10	0,2	0,1	–	–	–	–	–	–	24	1,3	0,8
Йомшак яфраклылар	134	8,3	3,8	23	0,8	0,4	–	–	–	–	–	–	157	9,1	4,2
Жәмгысә	160,0	9,6	4,7	87	3,0	1,9	–	–	–	7	0,3	0,2	254	12,9	6,8
Лаеш кишәрлеге урманчылыгы															
Ылыслы	–	–	–	12	0,4	0,2	–	–	–	3	0,1	0,1	15	0,5	0,3
каты яфраклы	4	0,3	0,2	–	–	–	–	–	–	–	–	–	4	0,3	0,2
Йомшак яфраклылар	91	4,8	2,1	16	0,6	0,3	–	–	–	–	–	–	107	5,4	2,4
Жәмгысә	95	5,1	2,3	28	1,0	0,5	–	–	–	3	0,1	0,1	126	6,2	2,9
Питрәч кишәрлеге урманчылыгы															
Ылыслы	12	0,2	0,2	37	1,5	1,0	–	–	–	1	0,1	–	50	1,8	1,2
каты яфраклы	2	0,1	0,1	3	0,1	–	–	–	–	–	–	–	5	0,2	0,1
Йомшак яфраклылар	20	0,8	0,4	5	0,1	0,1	–	–	–	–	–	–	25	0,9	0,4
Жәмгысә	34	1,1	0,7	45	1,7	1,1	–	–	–	1	0,1	–	79	2,8	1,8

Хужалыклар	Ел сасн алырга рөхсәт ителә торган агач материалы күләме:														
	өлгергән һәм картайган агачларны кискәндә			урманнарны тәрбияләгәндә, агачларны кискәндә			зыян күргән һәм һәлак булган агачларны кискәндә			урман, урман эшкәртү инфраструктурасы объектларын һәм урман инфраструктурасы булдыруга бәйлә булмаган объектларны төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү өчен билгеләнгән урман кишәрлекләрендә урман утыртмаларын кискәндә			барлыгы		
	мәйданы	запас		мәйданы	запас		мәйданы	запас		мәйданы	запас		мәйданы	запас	
		ликвидлы	эшкә яраклы		ликвидлы	эшкә яраклы		ликвидлы	эшкә яраклы		ликвидлы	эшкә яраклы		ликвидлы	эшкә яраклы
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Янтык кишәрлеге урманчылыгы															
Ылыслы	—	—	—	5	0,1	0,1	—	—	—	3	0,1	0,1	8	0,2	0,2
каты яфраклы	8	0,7	0,4	7	0,1	0,1	—	—	—	—	—	—	15	0,8	0,5
Йомшак яфраклылар	23	2,7	1,3	2	0,1	—	—	—	—	—	—	—	25	2,8	1,3
Жәмгысе	31	3,4	1,7	14	0,3	0,2	—	—	—	3	0,1	0,1	48	3,8	2,0

2.1.4. Кисентелэрнең яшьләре

Урман утыртмалары кисентелэрнең «Кисентелэрнең яшьләрен билгеләү турында» 2015 елның 09 апрелендәге 105 номерлы Рослесхоз боерыгы белән билгеләнгән яшьләре 10 нчы таблицада китерелде.

10 нчы таблица

Кисентелэрнең яше

Урманнарның максатчан билгеләнеш төрләре, ш.и. яклаучы урманнарның категорияләре	Хуж/бүлемтекләре һәм аларга кергән өстенлек итүче токымнар	Бонитет класслары	Кисентелэрнең яше, ел
1	2	3	4
Урман үсемлекләре зонасы: Ылыслы-киң яфрак-лы урманнар зонасы Урманлы район: Россия Федерациясенең Европа өлешендәге ылыслы-киң яфраклы (катнаш) урманнар районы			
Яклаучы урманнар (Су объектлары буйларында урнашкан тыюлыклы урман полосалары – яклаучы урманнар категориясеннән тыш)	Ылыслы		
	Нарат, чыршы, карагач	Барысы да	101-120
	каты яфраклы		
	Орлыклык имән, корычагач	Барысы да	121-140
	Үсентеле имән	III һәм югарырак	71-80
		IV һәм түбәнрәк	61-70
	Карама, өрәңге	Барысы да	71-80
	Йомшак яфраклылар		
	Бал бирүче (нектарлы) юкә	Барысы да	81-90
	Каен, кара зирек, юкә (товарлык),	Барысы да	71-80
	Усак, тирәк, кара тирәк, соры зирек, агачсыман тал	Барысы да	51-60
	Тирәк (культуралар)	Барысы да	36-40
	Куаклыклар		
	Таллык	Барысы да	5
Яклаучы урманнар (Су объектлары буйларында урнашкан тыюлыклы урман полосалары), Эксплуатация урманнары	Ылыслы		
	Нарат, чыршы, карагач	Барысы да	81-100
	каты яфраклы		
	Орлыклык имән, корычагач	Барысы да	101-120
	Үсентеле имән	III һәм югарырак	61-70
		IV һәм түбәнрәк	51-60
	Карама, өрәңге	Барысы да	61-70
	Йомшак яфраклылар		
	Бал бирүче (нектарлы) юкә	Барысы да	81-90
	Каен, кара зирек, юкә	Барысы да	61-70

	(товарлык)		
	Усак, тирек, кара тирек, соры зирек, агачсыман тал	Барысы да	41-50
	Тирек (культуралар)	Барысы да	31-35
	Куаклыклар		
	Таллык	Барысы да	5

2.1.5. Агачлыктарның тулылыгын һәм составын, диланкеларнен күләмнәрен, диланкеларнен тоташу чорларын, киртеклар санын, кисүларнен кабатлану чорларын исәпкә алып, агач материалын сайлау проценты (ешлыгы)

Агач материалы әзерләүгә карата таләпләр РФ ТРЭМның 2016 елның 13 сентябрәндәге 474 номерлы боерыгы, «Диланке эшләре төрләрен, аларны уздыру тәртибен һәм эзлеклелеген, диланке эшләренен технологик картасы формасын, диланкене карау акты формасын һәм диланкене карау тәртибен раслау турында» 2016 елның 27 июнендәге 367 номерлы боерыгы белән расланган Агач материалы әзерләү кагыйдәләрендә билгеләнгән.

Өлгергән, картайган урман утыртмаларын кисү буенча төп оештыру-техник элементларның параметрлары түбәндәге таблицада китерелде.

№№ п/п	Агач материалы әзерләү параметрлары. Кисү ысуллары	Сайланма кисүләр	Тоташ кисүләр
1	2	3	4
Россия Федерациясенең Европа өлешендәге ылыслы-киң яфраклы (катнаш) урманнар районы			
1.	Сайланма кисүләр ешлыгы, %		
	Бик зәгыйфь	10 кадәр	
	Зәгыйфь	11-20	
	Уртача	21-30	
	Уртача-югары	31-40	
	Югары	41-50	
	Бик югары (сайланма санитар кисүләр өчен)	51-70	

№№ п/п	Агач материалы эзерләү параметрлары. Кисү ысуллары	Сайланма кисүләр	Тоташ кисүләр
1	2	3	4
Россия Федерациясенең Европа өлешендәге ылыслы-киң яфраклы (катнаш) урманнар районы			
2.	Диләнкеләрнең (сайланма кисүләрдә) чик мәйданы, га Яклаучы урманнар: Ирекле-сайланма кисүләр Төркемле-сайланма кисүләр Дәвамлы-эзлекле кисүләр Тигез-эзлекле кисүләр Төркемле-эзлекле кисүләр Полоса аша эзлекле кисүләр Эксплуатация урманнары: Ирекле-сайланма кисүләр Төркемле-сайланма кисүләр Дәвамлы-эзлекле кисүләр Тигез-эзлекле кисүләр Төркемле-эзлекле кисүләр Полоса аша эзлекле кисүләр	 50 25 20 25 15 15 100 50 40 50 30 30	
3.	Тоташ кисүләрдә диләнкеләрнең чик мәйданы, га нарат, карагач Чыршы, пихта орлыктан яңартылганда имән шытымнан яңартылганда имән һәм башка каты яфраклылар йомшак яфраклылар		 20 20 5 20 25
4.	Тоташ кисүләрдә диләнкеләрнең чик киндәге, м нарат, карагач Чыршы, пихта орлыктан яңартылганда имән шытымнан яңартылганда имән һәм башка каты яфраклылар йомшак яфраклылар		 200 200 100 200 250
5.	Диләнкеләр тоташу чоры, ел нарат, карагач Чыршы, пихта орлыктан яңартылганда имән шытымнан яңартылганда имән һәм башка каты яфраклылар йомшак яфраклылар		 4 3 4 4 2
6.	Кисүләр кабатлану чоры, ел Ирекле-сайланма кисүләр Төркемле-сайланма кисүләр Дәвамлы-эзлекле кисүләр Тигез-эзлекле кисүләр Төркемле-эзлекле кисүләр Полоса аша эзлекле кисүләр	 8-30 8-30 30-40 4-8 30-40 4-8	

№№ п/п	Агач материалы эзерлөү параметрлары. Кисү ысуллары	Сайланма кисүлөр	Тоташ кисүлөр
1	2	3	4
Россия Федерациясенең Европа өлешендәге ылыслы-киң яфраклы (катнаш) урманнар районы			
7.	Урман кварталының 1 км ягына хисаплаганда киртеклер саны дилэнкеләр киңлегә (озынлыгы) 50 м кадәр булганда дилэнкеләр киңлегә (озынлыгы) 51-150 м булганда дилэнкеләр киңлегә (озынлыгы) 151-250 м булганда дилэнкеләр киңлегә (озынлыгы) 250 м артыграк булганда		4тән артык түгел 3тән артык түгел 2дән артык түгел 1
8.	Төяү пунктлары, житештерү һәм көнкүреш объектлары өчен гомуми мәйдан (дилэнкенең гомуми мәйданыннан) - алга таба ясалма урман торгызып Мәйданы 10 га артык булган дилэнкеләрдә - сезонара агач материалы запаслары булдыру өчен - туфракка зыян салып Мәйданы 10 га һәм аннан азрак булган дилэнкеләрдә: - алга таба яңартып - алдан торгызып - эзлекле кисүләрдә - сайланма кисүләрдә	3% артык түгел 0,3 га кадәр 0,25 га кадәр	чикләнми иң күбе 3% иң күбе 3% иң күбе 3% 0,4 га кадәр 0,3 га кадәр
9/	Сөйрәмә жир трассалары һәм дилэнкедәге юллар мәйданы, (дилэнке мәйданыннан %) - күп операцияле техника кулланып - алга таба ясалма урман торгызып	15% артык түгел	иң күбе 3% 30% кадәр чикләнми

2.1.6. Урман торгызу методлары

Урман торгызу урманнарны табигый, ясалма яки катнаш ысул белән торгызу юлы белән гамәлгә ашырыла һәм РФ ТРЭМның 2016 елның 29 июнендәге 375 номерлы боерыгы белән расланган Урман торгызу кагыйдәләре (алга таба – Урман торгызу кагыйдәләре) белән регламентлана.

Урман типлары һәм урман торгызу ысуллары шулай ук Урман торгызу кагыйдәләре белешмәләре белән жайга салына.

2.1.7. Урманнарда агач материалы эзерлөү өчен файдалану чорлары һәм башка мәгълүматлар

Урман кишәрлекләренен аренда шартнамәләре нигезендә агач материалын эзерлөү гражданнар һәм юридик затлар тарафыннан Урман планы, урманчылыкның

урман хужалыгы регламенты, шулай ук арендага тапшырылган урман кишәрлегендә урманнарны үзләштерү проекты нигезендә гамәлгә ашырыла. Урман кишәрлеген бирмичә агач материалын эзерләү гражданнар һәм юридик затлар тарафыннан урман утыртмаларын сату-алу шартнамәләре нигезендә Урман планы, урманчылыкның урман хужалыгы регламентына ярашлы рәвештә гамәлгә ашырыла.

Урман кишәрлегеннән үзагач эзерләү максатларында файдаланучы зат тарафыннан урман утыртмаларын кисү, тарттыру, өлешчә эшкәртү, саклау һәм эзер үзагачны алып чыгу, урман декларациясе нигезендә декларацияләнергә тиешле датадан башлап 12 ай эчендә, яисә, үзагачны урман утыртмаларын сату-алу шартнамәсе нигезендә эзерләгән очракта, – урман утыртмаларын сату-алу шартнамәсендә билгеләнгән чор дәвамында гамәлгә ашырыла.

Урман утыртмаларын кисүнең, агач материалы саклауның һәм алып чыгуның элге пунктта күрсәтелгән вакытларын озынайту күрсәтелгән таләпләрне үз вакытында үтәүгә юл калдырмаган начар һава шартлары барлыкка килгән очракта рөхсәт ителә.

Урман утыртмаларын кисүнең, агач материалы саклауның һәм алып чыгуның вакытлары урманнан файдаланучы затның язмача гаризасы нигезендә, вәкаләтле орган тарафыннан иң күбе 12 айга арттырылырга мөмкин.

Исемлеге Россия ТРЭМның «Россия Федерациясе Кызыл китабына яисә Россия Федерациясе субъектлары кызыл китапларына кертелгән, сирәк очрый торган һәм юкка чыгу куркынычы янаган агачларны, куакларны, лианаларны, бүтән урман үсемлекләрен саклау үзенчәлекләрен раслау турында» 2017 елның 29 маендагы 264 номерлы боерыгы белән расланган агачларның һәм куаклыкларның төрләренәң (токымнарының) агач материалын эзерләү рөхсәт ителми. Агач материалы эзерләгәндә урманнарның биотөрлелеген арттыру максатларында теләсә кайсы ярусында һәм аларның төркемнәрендә аерым кыйммәтле агачлар (карт агачлар, куышлы, кош оялары булган, шулай ук оя кору һәм вак жәнлекләренәң качу урыны һ.б. өчен яраклы агачлар) сакланырга мөмкин.

Урман агачларын кисү, тарттыру, өлешчә эшкәртү, саклау, алып чыгу срокларын үзгәртүгә рөхсәт язмача рәвештә диләнкенәң (кишәрлек урманчылыгын, урман кварталы номерын, урман-таксация бүлемтеге номерын, диләнке номерын) урнашкан урынын, диләнкенәң мәйданын, агач материалының күләмен һәм агачларны кисү, тарттыру, өлешчә эшкәртү, саклау, алып чыгу буенча билгеләнгән (озынайтылган) срокны (датаны) күрсәтеп бирелә.

Агач материалы эзерләү өчен урман кишәрлегенәң аренда шартнамәсе 10 елдан 49 елга кадәрге чорга төзелә.

2.2. Урманнардан чәер эзерләү өчен рөхсәтле файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

РФ УК 31 ст. һәм «Чәер эзерләү кагыйдәләрен раслау турында» 2012 елның 24 гыйнварындагы 23 номерлы Рослесхоз боерыгы белән регламентлана.

Чәер эзерләү ылыслы өлгергән һәм картайган агачлыкларда гамәлгә ашырыла, алар кирт ясау буенча билгеләнгән чор тәмамлангач агач материалы эзерләү өчен билгеләнә.

Урманчылыкта урманнарны тәртипкә китергәндә кирт салу фонды ачыкланмады, чөнки кирт салу эше башкарылмый һәм алдагы исәпкә алу чорына проектланмый һәм таблица тутырылмый. Шуңа бәйле рәвештә, урманчылык буенча урман хужалыгы регламентында кирт салу төрләре, агачларда каррлар күләме һәм агачларның диаметрына карап, каррлар арасындагы каешларның киньдәге, урманнарда чәер эзерләү өчен файдалану чорлары каралмый.

11 нче таблица

Агачларга кирт салу фонды

мәйданы, мең га

N п/п	Күрсәткечләр	Кирт салу		
		Урманнарның максатчан билгеләнеше		
		Яклаучы урманнар	Эксплуатация урманнары	Жәмгысә
1	2	3	4	5
1	Кирт салуга яраклы, өлгергән һәм картайган утыртмалар, барлыгы:	—	—	—
	алардан:	—	—	—
1.1	кирт салуга жәлеп ителмәгәнә	—	—	—
1.2	кирт салу буенча табышлы түгел	—	—	—
2	Ел саен кирт салу күләме	—	—	—

2.3. Урманнарда агач булмаган урман ресурслары эзерләү һәм жыеп алу өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Урманнарда агач булмаган урман ресурслары эзерләү һәм жыеп алу өчен файдалану РФ УК 32 статясы һәм «Агач булмаган урман ресурслары эзерләү һәм жыеп алу кагыйдәләрен раслау турында» 2018 елның 16 июлендәге 325 номерлы РФ ТРЭМның боерыгы, «Татарстан Республикасында урманнарда файдалану турында» 2008 елның 22 маендагы 22-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы белән регламентлана.

Агач булмаган урман ресурсларын эзерләү һәм жыю өчен урманнарда файдалану рөхсәт ителгән урман кварталларының һәм аларның өлешләренен исемлекләре 5 нче таблицада күрсәтелде.

2.3.1. Урманнарда агач булмаган урман ресурсларын төрләре буенча эзерләү һәм жыеп алу өчен файдалану нормативлары (ел саен рөхсәт ителгән күләмнәре) һәм параметрлары

Агач булмаган урман ресурслары эзерләү һәм жыеп алу өчен урманнардан рөхсәтле файдалануның ел саен рөхсәт ителгән күләмнәре 12 нче таблицада китерелде.

12 нче таблица

Агач булмаган урман ресурслары эзерләү өчен урманнардан
рөхсәтле файдалану параметрлары

№ п/п	Агач булмаган урман ресурсы төре	Үлчәү берәмлеге	Эзерләүгә ел саен рөхсәт ителә торган күләме
1	2	3	4
1.	Туз	т	15
2.	Агачларның, куакларның кайрысы	т	0,5
3.	Озын корыган ботак	т	50
4.	Ботаказык	т	150
5.	Чыршы һәм нарат ботаклары	т	245
6.	Чыршылар һәм (яки) яңа ел бәйрәмнәре өчен башка ылыслы токым агачлары	данә	640
7.	Мунчала	т	16,5

Агач булмаган урман ресурсларының классификациясе бар, аның нигезендә ресурсларны, барлыкка килү (эзерлек) урынына, ресурсны исәпкә алу (бәяләү) ысулына, файдалану холкына карап, 3 төркемгә бүлү каралган.

2.3.2. Урманнардан агач булмаган урман ресурслары эзерләү һәм жыю өчен файдалану чорлары

Агач булмаган урман ресурсларын эзерләү һәм жыю өчен урманнардан рөхсәтле файдалану сроклары урман кишәрлегенә аренда шартнамәсендә билгеләнә.

2.4. Урманнардан азык-төлек урман ресурслары эзерләү һәм дару үләннәре жыю өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Азык-төлек урман ресурслары эзерләү һәм дару үләннәре жыеп алу өчен урманнардан файдалану Россия Федерациясе Урман кодексының 34, 35 статьялары, 2011 елның 5 декабрендәге 511 номерлы Рослесхоз боерыгы белән расланган Азык-төлек урман ресурслары эзерләү һәм дару үләннәре жыеп алу кагыйдәләре,

«Татарстан Республикасында урманнардан файдалану турында» 2008 елның 22 маендагы 22-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы белән регламентлана.

Азык-төлек урман ресурсларына кыргый жимешләр, жиләкләр, чикләвекләр, гөмбәләр, орлыклар, каен суы һәм башка урман ресурслары керә.

Азык-төлек урман ресурслары эзерләү һәм дару үләннәре жыйып алу гражданнар, юридик затлар тарафыннан эшкүарлык максатларында, шулай ук гражданнар тарафыннан – шәхси ихтияжлар өчен гамәлгә ашырылырга мөмкин.

Эшкүарлык эшчәнлегенә максатларында азык-төлек урман ресурсларын эзерләү һәм дару үләннәрен жыйып алу урман кишәрлегенә аренда шартнамәсә нигезендә гамәлгә ашырыла.

Урман кишәрлегенә аренда шартнамәсә 10 елдан 49 елга кадәр чорга төзелә.

Шәхси ихтияжларда азык-төлек урман ресурслары эзерләү һәм дару үләннәре жыйып алу РФ УК 11 статьясының 1 өлешенә ярашлы рәвештә гамәлгә ашырыла.

Чикләрендә азык-төлек урман ресурслары эзерләү һәм дару үләннәре жыйып алу өчен урманнардан файдалану рөхсәт ителгән урман кварталлары һәм аларның өлешләре исемлегенә 5 нче таблицада күрсәтелде.

2.4.1. Урманнардан азык-төлек урман ресурсларын һәм дару үләннәрен төрләр буенча эзерләү һәм жыйып алу өчен файдалану нормативлары (ел саен рөхсәт ителгән күләмнәре) һәм параметрлары

Азык-төлек урман ресурслары эзерләгәндә һәм дару үсемлекләрен жыйганда ел саен урманнардан рөхсәтле файдалануның рөхсәт ителгән күләмнәре 13 нче таблицада китерелде.

13 нче таблица

Азык-төлек урман ресурсларын эзерләгәндә һәм дару үләннәрен жыйып алганда урманнардан файдалану параметрлары

№ п/п	Азык-төлек урман ресурсларының, дару үләннәренә төре	Үлчәү берәмлегенә	Эзерләүгә ел саен рөхсәт ителә торган күләм
1	2	3	4
Азык-төлек ресурслары			
1.	Жиләкләр нарат жиләгә	тонна	–
	мүк жиләгә	тонна	–
	күк жиләк	тонна	–
	кура жиләгә	тонна	1,5
	жир жиләгә	тонна	0,5
	кара жиләк	тонна	–
	кызыл бөрлегән	тонна	–
	миләш, шомырт	тонна	3
	Жәмгысе	тонна	5
2.	Ак гөмбә	тонна	1

№ п/п	Азык-төлек урман ресурстарының, дару үләннәренен төре	Үлчәү берәмлеге	Әзерләүгә ел саен рөхсәт ителә торган күләме
1	2	3	4
	майлы	тонна	10
	ал гөмбә	тонна	10
	кызыл гөмбә	тонна	5
	каен гөмбәсе	тонна	5
	гөреждәләр	тонна	2
	этәч гөмбәсе	тонна	–
	баллы гөмбә	тонна	10
	Жәмгысе	тонна	42
3.	Агач сутлары - каен	тонна	250
Дару чималы			
4.	Сары мәтрүшкә, икеөйле кычыткан, ландыш, диоподий, аю табаны, дару ромашкасы, акбаш, эт тигәнәге, канлы үлән, сазанак, песи үләнә, сәдәп гөлә, лапчатка, үги ана яфрагы, кыр наратбашы һ.б.	тонна	1,0 (коры хәлендә)
5.	Чага гөмбәсе	тонна	0,5

Жиләкләрнең, гөмбәләрнең һәм дару чималларының 60% кадәр өлеше жирле халык тарафыннан үзләштерелә.

2.4.2. Әзерләү һәм жыеп алу вакытлары

Азык-төлек урман ресурстарын әзерләү һәм дару үсемлекләрен жыю өчен урманнарда рөхсәтле файдалану сроклары урман кишәрлегенә аренда шартнамәсендә билгеләнә.

2.4.3. Агач сутлары әзерләгәндә нормативлар һәм параметрлар

Каен суы әзерләү өлгергән урман кишәрлекләрендә кисеренә 5 елдан да ким булмаган вакыт кала рөхсәт ителә.

Каен суы әзерләү сайланма кисүләр башкарыла торган утыртмаларда кирт салу ысулы белән гамәлгә ашырыла, кисүгә билгеләнгән агачлардан алу рөхсәт ителә.

Кисеп жибәрү өчен тулылыгы кимендә 0,4 һәм бер гектарга кимендә 200 данә агачлы, бонитетның I-III классларына караган урманның сәламәт өлеше сайлап алына. Кисеп жибәргәндә күкрәк биеклегендәге диаметры 20 см һәм аннан да юанрак булган агачларны билгелиләр.

Агач тамыры башланган жирдән 20-35 см биеклектә канал бораулау эшләрен башкаралар. Агачта бер һәм аннан да күбрәк кирт салу тишекләре ясалган очракта, алар кәүсәнең бер ягында бер-берсеннән, сут бер савытка агып төшәрлек итеп, 8-15 см ераклыкта урнаштырыла.

Агач диаметрына карап, бораулана торган каналлар саны нормативлары түбәндәге таблицада китерелде.

Агачның күкрәк биеклегендәге диаметры, см	Кирт салганда каналлар саны	Искәрмә
20-22	1	Диаметры 16 см булган агачларга кисәргә бер ел калгач кирт салу рөхсәт ителә, түбәндәгечә басым нормалары булганда: 16-20 см – 1 канал 21-24 см – 2 канал 25 см һәм күбрәк – 3 канал
23-27	2	
28-32	3	
33 һәм аннан күбрәк	3	

Кирт салу чоры тәмамланганнан соң, агачларның чирләп китүен кисәтү максатларында, тишекләр сагыз пастасы белән сылап куелырга яисә агач бөке белән ябылырга һәм вар, бакча замазкасы яисә известьлы балчык белән сылап куелырга тиеш.

Калган елларда каналлар беренче елгы кисеп жибәрү каналлары дәрәжәсендә 10 см интервал белән агач кәүсәсе әйләнәсенә теге яисә бу ягына таба бораулана.

Әзерләү агачның техник сыйфатларын саклап калыклык итеп гамәлгә ашырылырга тиеш.

2.4.4. Абага-кара абага әзерләү

Азык-төлек урман ресурсларын әзерләү аларның үсентеләренә зыян китермәслек алымнар белән гамәлгә ашырылырга тиеш. Үсемлекләргә тамыры белән йолкып алу, яфракларына һәм тамыр үзәгенә зыян китерү тыела.

Кара абага чималын әзерләү бер кишәрлектә 3-4 ел дәвамында алып барыла. Шуннан соң үсемлекләрен торгызу өчен тәнәфес ясала: чималны бер мәртәбә жыйганда (бер чорга) – 2-3 ел, ике мәртәбә – 3-4 ел.

2.4.5. Урманнарда азык-төлек урман ресурслары әзерләү һәм дару үләннәре жыеп алу өчен файдалану чорлары

Дәүләт мөлкәтендә яисә муниципаль мөлкәттә торган урман кишәрлегенә аренда шартнамәсе РФ УК 72 статьясының 3 өлеше нигезендә урманнарны азык-төлек урман ресурсларын әзерләү һәм дару үләннәрен жыеп алу өчен файдалану максатларында, РФ УК 36, 43-46 статьяларында, 73.1 статьясының 3 өлешендәге 3 пункттында каралган очрактардан тыш, тугыз елдан кырык тугыз елга кадәр чорга төзелә.

Урман кишәрлегенә аренда шартнамәсе срогы урман хужалыгы регламентында урманнарда файдалану буенча каралган срокка туры китереп билгеләнә.

2.5. Урманнарда аучылык хужалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Аучылык хужалыгы кыргый хайваннарның популяцияләре белән рациональ идарә итү һәм ел саен продукция алу рәвешендә урманнардан комплекслы файдалануга үз өлешен кертә.

Ау «Ау турында һәм аучылык ресурсларын саклау турында һәм Россия Федерациясенең аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 2009 елның 24 июлендәге 209-ФЗ номерлы федераль закон нигезендә гамәлгә ашырыла.

Урманнардан аучылык хужалыгы алып бару һәм ауны гамәлгә ашыру өчен файдалану РФ УК 25, 36 статьялары белән регламентлана.

Урманнардан аучылык хужалыгын алып бару өчен файдалануны хокукый жайга салу РФ ТРЭМның «Аучылык хужалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрлөрөн гамәлгә ашыру өчен урманнардан файдалану кагыйдэләрен һәм Урман кишәрлекләрен бирмичә аучылык хужалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрлөрөн гамәлгә ашыру өчен урманнардан файдалану очраклары исемлеген раслау турында» 2017 елның 12 декабрендәге 661 номерлы боерыгы, РФ Хөкүмәтенең «Аучылык инфраструктурасына карый торган объектлар исемлегенә турында» 2017 елның 11 июлендәге 1469-р номерлы боерыгы нигезендә гамәлгә ашырыла.

Аучылык биләмәләре чикләренә хокукый режимында аучылык хужалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрлөрөн башкару рөхсәт ителә торган жирләр кертелә.

Аучылык биләмәләре түбәндәгеләргә бүленә:

1) «Ау турында һәм аучылык ресурсларын саклау турында һәм Россия Федерациясенең аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 2009 елның 24 июлендәге 209-ФЗ номерлы федераль законда каралган нигезләрдә юридик затлар, шәхси эшкуарлар тарафыннан кулланыла торган аучылык биләмәләре (алга таба – беркетелгән аучылык биләмәләре);

2) ау максатларында физик затлар ирекле йөри алу хокукына ия булган аучылык биләмәләре (алга таба – гомуми файдаланудагы аучылык биләмәләре).

Гомуми файдаланудагы аучылык биләмәләре Россия Федерациясе субъектындагы аучылык биләмәләренең гомуми мәйданында кимендә егерме процентын тәшкил итәргә тиеш.

Аучылык биләмәләре ауның бер яки берничә төрен гамәлгә ашыру өчен кулланылырга мөмкин.

Аучылык хужалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрлөрөн гамәлгә ашыру өчен урман кварталларының һәм урманчылык кишәрлекләре буенча аларның өлешләре исемлегенә элекке регламентның 5 нче таблицасында китерелде.

2.5.1. Аучылык инфраструктурасы объектларын урнаштыру өчен биотехник чаралар уздыру исемлегенә һәм нормалары

Урман хужалыгы чараларын һәм урманнардан файдалануны проектлаганда саклау максатлары өчен өстәмә рәвештә түбәндәгеләр карала:

1) махсус якланучы кишәрлекләргә аерып чыгару өчен урман тавыгының гөлдәрәү урыннарын, сулыкларны, кондызлар урнашып яши башлаган жирләргә картага төшерү;

2) көртлекләрнең һәм суерларның гөлдерәү урыннарында урман культуралары житештерүдән баш тарту;

3) жәнлекләр оя кора торган урыннарда һәм жәйге чорда яшь кыргый хайваннар туплану урыннарында эшләрне чикләү;

4) агулы химикатлар һәм минерал ашламалар куллануны чикләү;

5) кисүләрдән соң усак һәм башка токымнар шытып чыккан урыннарда 5-10 ел урман культуралары житештерүдән баш тарту.

2.6. Урманнардан авыл хужалыгы алып бару өчен рөхсәтле файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Урманнардан авыл хужалыгын алып бару өчен файдалану РФ ТРЭМның 2017 елның 21 июнендәге 314 номерлы боерыгы белән расланган Авыл хужалыгын алып бару өчен урманнардан файдалану кагыйдэләрендә регламентлана.

Урманнар авыл хужалыгын алып бару (печән чабу, авыл хужалыгы терлекләрен көтү, умартачылык, төньяк боланчылык, товарлык аквакультурасы (товарлык балыкчылык), авыл хужалыгы культураларын үстерү һәм башка төрле авыл хужалыгы эшчәнлеген) өчен кулланылырга мөмкин.

Авыл хужалыгын алып бару өчен урман кварталларының һәм урманчылык кишәрлекләре буенча аларның өлешләре исемлегенә элекке регламентның 5 нче таблицасында китерелде.

2.6.1. Урманнардан авыл хужалыгы алып бару өчен файдалану параметрлары

14 нче таблица

Урманнардан авыл хужалыгы алып бару өчен файдалану параметрлары

№ п/п	Файдалану төрләре	Үлчәү берәмлеге	Ел саен рөхсәт ителә торган күләме
1	2	3	4
1.	Сөрүлектән файдалану	га	10
2.	Печән чабу	га	45
3.	Терлек көтү		
	а) урманда	мең га/баш	—
	б) утлавыкларда	га/баш	44 / 180
4.	Умартачылык		
	а) бал бирүчеләр		
	— юкә	га	13000
	— үләннәр	га	631
	б) бал продуктлылыгы, шул исәптән:		
	— юкә	кг/га	500
	— үләннәр	кг/га	100
	в) умарта оялары күләмен тәэмин итү мөмкинлеге	күләме	908

2.7. Урманнардан фәнни-тикшеренү һәм мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

РФ Урман кодексының 40 статьясына ярашлы рәвештә урманнардан фәнни-тикшеренү эшчәнлеген һәм мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану урманчылыкның барча территориясендә гамәлгә ашырылырга мөмкин. Урманнардан файдалану 2011 елның 23 декабрендәге 548 номерлы Рослесхоз боерыгы белән расланган Урманнардан фәнни-тикшеренү һәм мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану кагыйдәләрендә регламентлана.

Фәнни-тикшеренү, мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен урман кварталларының һәм урманчылык кишәрлекләре буенча аларның өлешләре исемлеге әлеге регламентның 5 нче таблицасында китерелде.

2.8. Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

2.8.1. Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану нормативлары

Рекреация эшчәнлегенә РФ УК ял итү, туристлык, физкультура-савыктыру һәм спорт эшчәнлеген оештыруга кагылышлы эшчәнлек буларак карала.

Урманнардан мондый файдалану (РФ УК 41 ст.) урман кишәрлекләре бирүне таләп итә, әмма урман ресурсларын жыймауны күз алдында тоты торган эшчәнлек төрөнә кертелә, бирелгән урман кишәрлекләрендә кирәкле урман инфраструктурасы, шул исәптән вакытлы корылмалар булдырыла, территория төзекләндерелә (РФ УК 13, 41 ст.).

Рекреация эшчәнлеген оештыру үзенчәлекләре 2012 елның 21 февралендәге 62 номерлы Рослесхоз боерыгы белән расланган Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану кагыйдәләрендә бәян ителә.

2.8.2. Рекреация эшчәнлегенә бәйле зона кварталларының һәм (яки) аларның өлешләре исемлеге

Кишәрлек урманчылыклары буенча рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен урман кварталларының яки аларның өлешләренен исемлеге әлеге регламентның 5 нче таблицасында китерелде.

Чикләрендә рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру объектларын төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү күздә тотылган урманнарны үзләштерүен планлаштырыла торган зоналары

Урманчылыгы	Кишәрлек урманчылыгы	кв №	Файдаланучының аталышы, объект	Планлаштырыла торган чаралар
1	2	3	4	5
Лаеш	Питрәч	76, 79, 80	Питрәч районының «Комплекслы балалар-яшүсмерләр спорт мәктәбе» ӨББ МБМУ	Рекреация зоналарын үстерү максатларында чаңгы һәм жәяүле юллары өчен маршрут булдыру планлаштырыла
Лаеш	Питрәч	76	Питрәч районының «Комплекслы балалар-яшүсмерләр спорт мәктәбе» ӨББ МБМУ	Халыкны ял иттерү һәм савыктыру максатларында спорт корылмаларын төзү планлаштырыла

2.8.3. Рекреация эшчәнлегенә караган зона территориясен функциональ зоналарга бүлү

Рекреацияләү зоналары вазифаи зоналарга түбәндәгечә бүлгәләнә:

1. Интенсив файдаланулы.
2. Уртача файдаланулы.
3. Оешкан рәвештә ял итүле.
4. Резерватлы.
5. Заказник.
6. Катгый режимлы.
7. Хужалыкка бәйле.

2.8.4. Урман кишәрлекләрендә вакытлыча төзелгән корылмалар исемлеге һәм аларны төзекләндерү нормативлары

Рекреация билгеләнешендәге урманнарда территорияне төзекләндерү нормалары (гомуми мәйданның 100 га буенча)

№ п/п	Төзекләндерү элементларының аталышы	Яшел зона		чикләрендә туристлык маршрутлары (1 чм маршрутка)
		туризм маршрутлары	чыгып керүгә бәйле	
1	2	3	4	5
1.	Гравийлы, йөри торган өлеше 4,5 м (чм) киңлегендә булган машина белән килү юллары	0,15	0,02	—
2.	Биләмәләр эчендәге гравийлы, өслеге 3 м (чм) киңлегендә булган юллар	1,8	0,5	—

№ п/п	Төзеклөндөрү элементтарының аталышы	Яшел зона		чикләрендә туристлык маршрутлары (1 чм маршрутка)
		туризм маршрут- лары	чыгып керүгә бәйле	
1	2	3	4	5
3.	15 машинага исәпләнгән, грунтлы, гравий белән вак таш кушылган автотукталышлар (данә)	0,25	0,03	–
4.	Жәяүләп йөри торган сукмаklar (чм)	–	0,04	–
5.	4 урынлы утыргычлар (данә)	18	3	1
6.	6 урынга исәпләнгән пикник өстәлләре (данә)	7	0,6	–
7.	Яңгырдан ышыклану урыннары (данә)	1,5	0,2	0,2
8.	Азык әзерләү урыннары (данә)	3,5	0,5	0,6
9.	Чүплек савытлары (данә)	30	–	–
10.	Чүп жыю жайланмалары (данә)	3,5	–	–
11.	Бәдрәфләр (данә)	0,18	–	–
12.	Спорт һәм уен майданчыклары, м ²	37	–	5
13.	Елгаларда һәм сулыкларда су коенып, кызына торган урыннар, м ²	90	15	–
14.	Пляж кабиналары (данә)	0,18	0,02	–
15.	Беседкалар (данә)	0,17	–	–
16.	Күрсәткечләр (данә)	1,5	0,2	0,4
17.	Күренеш нокталары (данә)	0,7	0,1	0,3
18.	Коелар һәм чишмәләр (данә)	0,02	0,01	0,1
19.	Туристларга палаткалар кую урыннары, м ²	50	–	20

2.8.5. Урманнарда рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану параметрлары һәм чорлары

Рекреация эшчәнлеген урманнарында хужалык эшчәнлеген халыкны ял иттерү өчен иң яхшы шартларны оештыруга, эстетик һәм санитар-гигиеник таләпләргә җавап бирә торган урман ландшафтларын саклауга һәм яхшыртуга, ландшафтларның типларын рациональ (оптималь) ярашлылыгын билгеләүгә юнәлдерелгән булырга тиеш.

Рекреация билгеләнешендә урманнар өчен эшләрнең әһәмиятле элементы булып аларның территорияләрен төзекләндерү тора, ул юллар төзү һәм ремонтлаудан, ял итү өчен урыннар һәм майданчыклар корудан, кече архитектура формаларын, урман скульптурасын урнаштырудан, төрле урман янгыннары корылмаларын төзүдән һәм башка төрле чараларны гамәлгә ашырудан гыйбарәт. Юл-сукмак челтәре барча территорияне бердәм композиция бөтенлегенә берләштерергә тиеш.

Рекреация басымы йогынтысында урман тирәлегенә үзгәрү дәрәжәсен ял итү режимы билгели, ә ял режимы - урманнарның территориясен оештыруны.

Урманнарда рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдаланганда урман кишәрлекләрендә вакытлыча төзелмәләр исемлеген һәм аларны төзекләндерү нормативлары өстәмә тикшерүләр уздырганнан соң урманнарны үзләштерү

проектларында аталган максатларда (ял, туризм оештыру, физик культура-савыктыру, спорт эшчәнлегә һ.б.) файдалану өчен тапшырылган конкрет урман кишәрлегә өчен бирелә.

РФ Урман кодексының 72 статьясы нигезендә рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру максатында урман кишәрлегенен аренда шартнамәсе ун елдан алып кырык тугыз елга кадәрле срокка төзелә.

2.9. Урманнардан урман плантацияләре ясау һәм аларны эксплуатацияләү өчен рөхсәтле файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Урман плантацияләрен оештыру һәм аларны эксплуатацияләү билгеле бер токым (максатчан токым) урман үсемлекләрен үстерүгә бәйле эшкуарлык эшчәнлегеннән гыйбарәт.

Билегеле бер токым урман утыртмаларына алар хисабыннан алдан билгеле сыйфатламалары булган агач материалын алу тәмин ителә торган ясалма утыртылган урман утыртмалары карый.

Урман плантацияләре урман фонды жирләрендә дә, башка категориядәге жирләрдә дә оештырыла ала.

Гражданнарга, юридик затларга урман плантацияләрен ясау һәм аларны эксплуатацияләү өчен урман кишәрлекләре – РФ Урман кодексы нигезендә, жир кишәрлекләре – жир законнары нигезендә арендага тапшырыла.

Урман плантацияләрендә урман утыртмаларын кисү һәм урман утыртмаларына кирт салу эшләрен башкару чикләмәләрсез рөхсәт ителә.

Урманчылыкта урман плантацияләре, урман плантацияләрен техник проектка материаллары юк, урманчылыкта урман плантацияләренә нигез салу өчен махсус тикшерүләр уздырылмады.

РФ Урман кодексының 72 статьясы нигезендә урман плантацияләрен оештыру һәм аларны эксплуатацияләү максатында урман кишәрлегенен аренда шартнамәсе ун елдан алып кырык тугыз елга кадәрле срокка төзелә.

2.10. Урманнардан жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләрен һәм дару үләннәрен үстерү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Урман жимешләрен, жиләкләрне, декоратив үсемлекләрен һәм дару үләннәрен үстерү жимешләр, декоратив үсемлекләр, дару үләннәре, жиләкләр һәм башка шуңа охшаш урман ресурсларын алуга бәйле эшмәкәрлек эшчәнлегеннән гыйбарәт. Урманнардан файдалануның әлегә төрә 2011 елның 5 декабрендәге 510 номерлы Рослесхоз боерыгы белән расланган Урманнардан жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү өчен файдалану кагыйдәләрендә регламентлана һәм урман кишәрлегенен аренда шартнамәсе нигезендә урманнарны үзләштерү проекты нигезендә гамәлгә ашырыла.

Жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү өчен, беренче чиратта, урман фонды жирләре составындагы урмансыз жирләр,

шулай ук урман булып житешмэгән диләнкеләр, аланнар һәм урман культураларын утыртканчыга кадәр урманның табигый торгызылуы мөмкин булмаган башка урман утыртмалары белән капланмаган жирләр; рекультивацияләнергә тиешле (эшкә яраклы үзлегә беткән торфлыктар һ.б.) жирләр файдаланыла.

Жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү өчен үзгәртеп коруга билгеләнмәгән, азкыйммәтле утыртма кишәрлекләре файдаланылырга мөмкин.

Урманнардан жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү өчен файдалану РФ Урман кодексының 27 статьясы нигезендә чикләнергә яки тыелырга мөмкин.

РФ Урман кодексының 72 статьясы нигезендә жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү максатында урман кишәрлегенен аренда шартнамәсе ун елдан алып кырык тугыз елга кадәрле срокка төзелә.

Кишәрлек урманчылыктары буенча жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү өчен урман кварталларының яки аларның өлешләренен исемлегә әлегә регламентның 5 нче таблицасында китерелде.

2.11. Урманнардан урман үсентеләренен утырту материалын (үрентеләр, чәчкеннәр) үстерү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Урман үсемлекләренен утырту материалын (үсентеләр, чәчкеннәр) үстерү урманнарны янадан үстерү һәм урман үрчетү максатларында гамәлгә ашырыла торган эшкүарлык эшчәнлегеннән гыйбарәт.

Урман утыртмаларының утырту материалын (үрентеләр, чәчкеннәр) үстерү өчен урманнардан файдалану кагыйдәләре 2011 елның 19 июлендәге 308 номерлы Рослесхоз боерыгы белән расланган.

Урман үсентеләренен утырту материалын (үрентеләр, чәчкеннәр) үстерү өчен урманнардан файдалану РФ Урман кодексының 27 статьясы нигезендә чикләнергә мөмкин.

Урман үсемлекләренен утырту материалын (үрентеләр, чәчкеннәр) үстерү өчен, иң беренче чиратта, урман фонды жирләре составындагы урман белән капланмаган жирләренә, шулай ук урмансыз диләнкеләренә, аланнарны һәм башка, урман үсемлекләре белән капланмаган, урман урнашкан бүтән категория жирләре файдаланыла.

Урман үсемлекләренен утырту материалын (үсентеләр, чәчкеннәр) үстерү өчен урман үсемлекләренен яхшыртылган һәм сортлы орлыклары, яки, әгәр андый орлыклар булмаса, урман үсемлекләренен нормаль орлыклары кулланыла.

Урман үсемлекләренен утырту материалын (үсентеләр, чәчкеннәр) үстерү өчен урман үсемлекләренен районнарда бүленмәгән орлыкларын, шулай ук сыйфаты тикшерелмәгән урман үсемлекләре орлыкларын, чәчүлекләрен һәм башкаларын куллану тыела.

РФ Урман кодексының 72 статьясы нигезендә урман үсемлекләренен утырту материалын (үрентеләр, чәчкеннәр) үстерү максатында урман кишәрлегенен аренда шартнамәсе ун елдан алып кырык тугыз елга кадәрле срокка төзелә.

Хәзерге вакытта Лаеш урманчылыгы чикләрендә 2 даими урман питомнигы бар, аларда төп урман хасил итүче токымнар үстерелә.

Кишәрлек урманчылыклары буенча урман үсемлекләренен утырту материалын (үрентеләр, чәчкеннәр) үстерү өчен урман кварталларының яки аларның өлешләренен исемлегә әлегә регламентның 5 нче таблицасында китерелде.

2.12. Урманнарда жир асты байлыкларын геологик өйрәнү буенча эшләр башкару өчен, файдалы казылма ятмаларын эшкәртү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Урманнарда жир асты байлыкларын геологик өйрәнү, файдалы казылма ятмаларын эшкәртү өчен файдалану РФ Урман кодексының 43 статьясы нигезендә регламентлана.

Жир асты байлыкларын геологик өйрәнү, файдалы казылма ятмаларын эшкәртү өчен урманнарда файдалануның рөхсәт ителгән күләмнәре һәм урманчылыкларның кишәрлек урманчылыклары кисемдә урман кишәрлекләренен урнашкан урыны 5 нче таблицада чагылдырылды.

Жир асты байлыкларын геологик өйрәнү, файдалы казылма ятмаларын эшкәртү эшләрен башкару өчен дәүләт мөлкәтендә яки муниципаль мөлкәттә торучы урман кишәрлекләре арендага бирелә яки үз вәкаләтләре чикләрендә дәүләт хакимияте органнары, жирле үзидарә органнары рөхсәтләре нигезендә бирелә. Урман кишәрлеген бирмичә генә урман фонды жирләрендә жир асты байлыкларын геологик өйрәнү эшләрен башкарырга рөхсәт ителә, әгәр мондый эшләрне башкару урман утыртмаларын кисүгә, капитал төзелеш объектларын төзүгә китермәсә.

Урманнарда жир асты байлыкларын геологик өйрәнү, файдалы казылма ятмаларын эшкәртү эшләрен башкару өчен файдалану 2010 елның 27 декабрендәге 515 номерлы Рослесхоз боерыгы белән расланган Урманнарда жир асты байлыкларын геологик өйрәнү, файдалы казылма ятмаларын эшкәртү эшләрен башкару өчен файдалану кагыйдәләре нигезендә гамәлгә ашырыла.

Урманнарда жир асты байлыкларын геологик өйрәнү буенча эшләр башкару, файдалы казылма ятмаларын эшләү максатларында файдаланучы затлар түбәндәгеләргә тәмин итә:

файдаланыла торган урманнарны һәм аның янәшәсендәге урман кырыйларын, ясалма һәм табигый су агып чыгу урыннарын төзелеш, сәнәгать, агач кисүдән калган, көнкүреш һәм бүтән калдыклардан, чүп-чарлардан даими рәвештә чистартып торун;

житештерү эшчәнлегә барышында жимерелгән юлларны, киптерү канауларын, дренаж системаларын, күперләргә, башка гидротехника корылмаларын, квартал баганаларын, квартал юлларын, аншлаглаларны, урманнар территориясен төзекләндерү элементларын торгызуны;

Россия Федерациясе законнарына ярашлы рәвештә урман инфраструктурасы булдыруга бәйле булмаган, жир асты байлыкларын геологик өйрәнү, файдалы казылма ятмаларын эшкәртүгә бәйле объектларны тиешле эшләрне үтәү чорлары тәмамлану белән консервацияләүне яисә юк итүне һәм күрсәтелгән объектларны

төзү, үзгәртеп кору һәм (яки) эксплуатацияләү өчен файдаланылган жирләрне рекультивацияләүне;

аталган затлар гаебе белән барлыкка килгән һәлакәт очракларын һәм урман янгыннарын юкка чыгару, шулай ук башка шундый хәлләрне бетерү буенча кирәкле чаралар күрелүне;

сейсмик разведка эшләрен планлаштыру һәм үткәрү, шулай ук хәрәкәт составын һәм йөкләрне яңа урынга күчерү максатларында квартал ызаннары, урман юллары биләгән һәм урман утыртмалары белән капланмаган башка жирләрдән максималь рәвештә файдалануны.

РФ Урман кодексының 43-46 статьялары нигезендә урманнарда файдаланганда алынган агач материалына милекчелек хокукы Россия Федерациясенекә була.

Аталган агач материалы РФ Хөкүмәтенң «Россия Федерациясе Урман кодексының 43-46 статьялары нигезендә урман фонды жирләрендә урнашкан урманнарда файдаланганда алынган агач материалын сату турында» 2009 елның 23 июлендәге 604 номерлы карары нигезендә сатыла.

РФ Урман кодексының 73.1 статьясының 3 өлешендә РФ Урман кодексының 43-46 статьялары нигезендә урманнарда файдалану өчен тапшырылган урман кишәрлекләрендә агач материалы эзәрләү өчен аукцион уздырмыйча урман кишәрлекләренң аренда шартнамәләрен төзү каралган.

РФ Урман кодексының 73.1 статьясының 3 өлешендә 3 пунктында 43, 45 статьяларда каралган очракларда, дәүләт мөлкәтендәге яки муниципаль мөлкәттәге урман кишәрлегенң аренда шартнамәсе жир асты байлыктарыннан файдалануга лицензия гамәлдә булган срокка төзелә.

Жир асты байлыктарын геологик өйрәнү, файдалы казылма ятмаларын эшкәртү эшләрен башкару өчен урман кварталларының яки аларның өлешләренң исемлеге урман кишәрлекләре буенча әлегә регламентның 5 нче таблицасында китерелде.

«Россия Федерациясе Урман кодексына һәм урманнарны торгызуны һәм урман үрчетүне камилләштерү өлешендә Россия Федерациясенң аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 2018 елның 19 июлендәге 212-ФЗ номерлы федераль закон нигезендә әлегә максатларда урманнарда файдаланучы затлар Россия Федерациясе Хөкүмәте билгеләгән тәртиптә урман торгызу проектына яки урман үрчетү проектына ярашлы рәвештә урман утыртмаларын кискәннән соң бер елдан соңга калмыйча урман утыртмалары кискән майданга тигез майданга Татарстан Республикасы территориясе чикләрендә урманнарны торгызу яки урман үрчетү эшләрен башкарырга бурычлы, шул исәптән гражданның иминлеген тәмин итү һәм объектларны эксплуатацияләү өчен кирәкле шартларны оештыру өчен билгеләнгән саклык зоналарын булдырганда.

2.13. Урманнарда сусаклагычлар һәм башка төрле ясалма су объектлары, шулай ук гидротехника корылмалары, елга портлары, причаллар төзү һәм эксплуатацияләү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм сроклары

РФ Урман кодексының 44 статьясы нигезендә сусаклагычларны, башка төрле ясалма су объектларын, шулай ук гидротехника корылмаларын, елга портларын, причаллар төзү һәм аларны эксплуатацияләү өчен урманнардан файдалану су законнары нигезендә гамәлгә ашырыла.

Урман законнары нормаларында билгеләнгәнчә, РФ Урман кодексының 43-46 статьялары нигезендә урманнардан файдаланганда алынган агач материалына милекчелек хокукы Россия Федерациясенә була.

Аталган агач материалы РФ Хөкүмәтенң «Россия Федерациясе Урман кодексының 43-46 статьялары нигезендә урман фонды жирләрендә урнашкан урманнардан файдаланганда алынган агач материалын сату турында» 2009 елның 23 июлендәге 604 номерлы карары нигезендә сатыла.

РФ УК 72 статьясының 3 өлеше һәм 74 статьясының 3 өлеше нигезендә урман кишәрлекләре атап үтелгән максатларда дәүләт органнары карарлары нигезендә, аукционнар уздырмыйча гына, бер елдан алып кырык тугыз елга кадәрге чорга арендага тапшырыла.

Дәүләт мөлкәтендә яки муниципаль мөлкәттә торучы урман кишәрлекләре гражданнарга, юридик затларга РФ Урман кодексының 9 статьясы нигезендә сусаклагычлар, бүтән ясалма су объектлары, шулай ук гидротехника корылмалары, елга портлары, причаллар төзү өчен бирелә.

Сусаклагычлар, бүтән ясалма су объектлары, шулай ук гидротехника корылмалары, елга портлары, причаллар төзү һәм эксплуатацияләү өчен кишәрлек урманчылыклары буенча урман кварталларының яки аларның өлешләренң исемлегә әлегә регламентның 5 нче таблицасында китерелде.

«Россия Федерациясе Урман кодексына һәм урманнарны торгызуны һәм урман үрчетүне камилләштерү өлешендә Россия Федерациясенң аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 2018 елның 19 июлендәге 212-ФЗ номерлы федераль закон нигезендә әлегә максатларда урманнардан файдаланучы затлар Россия Федерациясе Хөкүмәте билгеләгән тәртиптә урман торгызу проектына яки урман үрчетү проектына ярашлы рәвештә урман утыртмаларын кискәннән соң бер елдан соңга калмыйча урман утыртмалары киселгән мәйданга тигез мәйданда Татарстан Республикасы территориясе чикләрендә урманнарны торгызу яки урман үрчетү эшләрен башкарырга бурычлы, шул исәптән гражданнарның иминлеген тәмин итү һәм объектларны эксплуатацияләү өчен кирәкле шартларны оештыру өчен билгеләнгән саклык зоналарын булдырганда.

2.14. Урманнардан линияле объектлар төзү, үзгәртеп кору, эксплуатацияләү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

РФ Урман кодексының 21 статьясы нигезендә линияле объектларга электр тапшыру линияләре, элемент линияләре, юллар, торбаүткәргечләр һәм башка линияле объектлар, шулай ук күрсәтелгән объектларның аерылгысыз технологик өлешен тәшкил итүче корылмалар керә.

Урманнардан файдалануның әлегә төре РФ Урман кодексының 45 статьясында һәм 2011 елның 10 июнендәге 223 номерлы Рослесхоз боерыгы белән

расланган Урманнардан линияле объектларны төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү өчен файдалану кагыйдәләрендә регламентлана.

Сусаклагычлар, бүтән ясалма су объектлары, шулай ук гидротехника корылмалары, елга портлары, причаллар төзү өчен гражданнарга һәм юридик затларга урманчылыкның барча территориясә буйлап урман кишәрлекләрен даими (вакыты чикләнмичә) файдалануга тапшыру аренда хокукында гамәлгә ашырылырга мөмкин, ә махсус якланучы урман кишәрлекләрендә фәкать күрсәтелгән эшләрне урнаштыру ихтималының башка вариантлары булмаган очракта гына рөхсәт ителә.

Дәүләт мөлкәтендә яки муниципаль мөлкәттә торучы урман кишәрлекләре гражданнарга һәм юридик затларга РФ Урман кодексының 9 статьясы һәм 73.1 статьясының 3 өлеше нигезендә аукцион уздырмыйча кырык тугыз елга кадәр бирелә.

Линияле объектларны төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү максатларында, барыннан элек, урмансыз жирләр, ә урман кишәрлегендә андый жирләр булмаганда – торгызылмаган кисенте жирләре, янгыннан калган жирләр, бушлыктар, ачык урыннар, шулай ук тулылыгы һәм кыйммәте түбән булган урман утыртмалары үсә торган жирләр файдаланылырга тиеш.

Линияле объектларны төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү максатларында арендага, даими (вакыты чикләнмичә) файдалануга тапшырылган урман кишәрлекләрендә урман утыртмаларын кисү урманнарны үзләштерү проекты нигезендә гамәлгә ашырылырга тиеш. Урманнардан файдалануның әлегә төрөндә урман фонды жирләрендә урнашкан урманнардан шушы рәвешле файдаланганда алынган агач материалына милекчелек хокукы Россия Федерациясенекә була (РФ Урман кодексының 20 статьясының 2 өлеше). Аталган агач материалын сату РФ Хөкүмәтенен «Россия Федерациясә Урман кодексының 43-46 статьялары нигезендә урман фонды жирләрендә урнашкан урманнардан файдаланганда алынган агач материалын сату турында» 2009 елның 23 июлендәге 604 номерлы карары нигезендә гамәлгә ашырыла.

Гражданнарның иминлеген тәмин итү һәм линияле объектларны эксплуатацияләү өчен кирәкле шартларны тудыру өчен билгеләнгән сак һәм санитар-яклау зоналарында урман утыртмаларын кисү күрсәтелгән зоналарда билгеләнгән режимга туры китереп гамәлгә ашырыла.

РФ Хөкүмәтенен «Электр челтәрләре хужалыгы объектларының саклык зоналарын һәм мондый зоналарның чикләрендә урнашкан жир кишәрлекләреннән файдалануда махсус шартлар билгеләү тәртибе турында» 2009 елның 24 февралендәге 160 номерлы карары нигезендә көчәнеше 1000 вольтка кадәр булган электр челтәрләре өчен түбәндәгечә саклык зонасы билгеләнә:

электр тапшыру буенча һава линияләре буйлап (биналарга кертү өлешендә тармакларыннан тыш) жир өслегендә кырый үткәргечләр проекцияләреннән һәр ягыннан 2 м ераклыкта торучы, параллель турылар белән чикләнган жир кишәрлеге рәвешендә (алар үз торышыннан читкә чыгып тормаганда);

жир астыннан электр тапшыручы кабель линияләре буйлап кырый кабельләрдән һәр ягыннан 1 м ераклыкта торучы, параллель турылар белән чикләнган жир кишәрлеге рәвешендә.

1000 В югары булган электр челтәрләренен саклык зонасы түбәндә китерелгән

таблицага туры китереп билгеләнә.

Көчәнеше 1000 В югары булган электр челтәрләренен саклык зонасы

Көчәнеш, киловольт	Саклык зонасы, м
1-20	10
35	15
110	20
150, 220	25
330, 500, +-400	30
750, +-750	40
1150	55

Торбаүткәргечләргә (алар нинди ысул белән салынган булса да) зыян салыну ихтималын булдырмас өчен саклык зоналары билгеләнә:

нефть, табигый газ, нефть продуктлары, нефть һәм ясалма углеводород газы транспортлаучы торбаүткәргеч трассалары буйлап, – торбаүткәргеч күчәрененен һәр ягыннан 25 м ераклыкта узучы шартлы линияләр белән чиклэнгән жир кишәрлегә рәвешендә;

сыегайтылган углеводородлы газлар, тотрыклы булмаган бензин һәм конденсат транспортлаучы торбаүткәргеч трассалары буйлап, – торбаүткәргеч күчәрененен һәр ягыннан 100 м ераклыкта уза торган шартлы линияләр белән чиклэнгән жир кишәрлегә рәвешендә;

күптармаклы торбаүткәргеч трассалары буйлап – кырый торбаүткәргечләрнен күчәрләрненнән югарыда күрсәтелгән аралыкларда уза торган шартлы линияләр белән чиклэнгән жир кишәрлегә рәвешендә;

су асты кичүләре буйлап – кичүләрнен кырый тармаклары күчәрләрненнән һәр ягыннан 100 м аралыкта торучы параллель яссылыклардан гыйбарәт булган су өслегеннән төпкә кадәр су тирәлегенен бер өлеше рәвешендә;

конденсатны саклау һәм газсызландыру савытлары, продукцияне аварияле чыгару өчен жир амбарлары тирәли – күрсәтелгән объектлар территориясе чикләренен һәр ягыннан 50 м ераклыкта торучы, йомык линия белән чиклэнгән жир кишәрлегә рәвешендә;

продукцияне транспортка эзерләүче технологик жайланмалар, суырту һәм тутыру буенча төп һәм аралык насос станцияләре, резервуар парклары, компрессор һәм газ бүлү станцияләре, продукцияне үлчәү төеннәре, салу һәм бушату эстакадалары, газны жир астында саклау станцияләре, нефть, нефть продуктларын жылыту пунктлары тирәли – күрсәтелгән объектларның территорияләре чикләреннән һәр ягыннан 100 м торучы йомык линияләр белән чиклэнгән жир кишәрлегә рәвешендә (Магистраль торбаүткәргечләрне саклау кагыйдәләре (Россиянен Федераль тау һәм сәнәгый күзәтчелегенен 1992 елның 24 апрелендәге 9 номерлы карары белән расланган) (Россиянен Федераль тау һәм сәнәгый күзәтчелегенен 1994 елның 23 ноябрэндәге 61 номерлы карары редакциясендә).

Аерып чыгару полосаларының чикләре аерып чыгару полосасын формалаштыру өчен кирәкле жир кишәрлекләрен аерып чыгаруның Россия Федерациясе Транспорт министрлыгы раслаган нормаларын исәпкә алып билгеләнә.

Аерып чыгару полосаларының һәм саклык зоналарының зурлыклары РФ Транспорт министрлыгының 2008 елның 6 августындагы 126 номерлы боерыгында билгеләнгән Тимер юлларны аерып чыгару полосасын формалаштыру өчен кирәкле жир кишәрлекләрен аерып чыгару нормалары, шулай ук тимер юлларның саклык зоналарын исәпләп чыгару нормалары, жир корылышы, шәһәр төзелеше һәм проект документациясе, тимер юл линияләрен, төеннәрен һәм станцияләрен үстерүнең генераль схемалары нигезендә, шулай ук барлыкка килгән жирдән файдалану тәртибен һәм аерып чыгару полосаларының һәм саклык зоналарының элегрәк расланган зурлыкларын һәм чикләрен исәпкә алып билгеләнә.

Линияле объектларны төзү, үзгәртеп кору, эксплуатацияләү өчен урман кварталларының яки аларның өлешләренен исемлеге кишәрлек урманчылыклары буенча әлеге регламентның 5 нче таблицасында китерелде.

«Россия Федерациясе Урман кодексына һәм урманнарны торгызуны һәм урман үрчетүне камилләштерү өлешендә Россия Федерациясенен аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 2018 елның 19 июлендәге 212-ФЗ номерлы федераль закон нигезендә әлеге максатларда урманнардан файдаланучы затлар Россия Федерациясе Хөкүмәте билгеләгән тәртиптә урман торгызу проектына яки урман үрчетү проектына ярашлы рәвештә урман утыртмаларын кискәннән соң бер елдан соңга калмыйча урман утыртмалары кискелгән мәйданга тигез мәйданда Татарстан Республикасы территориясе чикләрендә урманнарны торгызу яки урман үрчетү эшләрен башкарырга бурычлы, шул исәптән гражданның иминлеген тәмин итү һәм объектларны эксплуатацияләү өчен кирәкле шартларны оештыру өчен билгеләнгән саклык зоналарын булдырганда.

2.15. Урманнарда агач материалы һәм башка төрле урман ресурслары эшкәртү өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Урманнарда агач материалы һәм башка төрле урман ресурсларын эшкәртү өчен файдалану агач материалынан эшләнмәләр һәм мондый эшкәртүдән бүтән продукция житештерүгә бәйле булган эшкәртү эшчәнлегеннән гыйбарәт.

Урманнарда агач материалы һәм башка төрле урман ресурслары эшкәртү өчен файдалану РФ ТРЭМның 2014 елның 1 декабрендәге 528 номерлы боерыгы белән расланган Урманнарда агач материалы һәм башка төрле урман ресурслары эшкәртү өчен файдалану кагыйдәләре белән регламентлана.

Дәүләт мөлкәтендә яисә муниципаль мөлкәттә торучы урман кишәрлекләре гражданның, юридик затларга агач материалын һәм башка төрле урман ресурсларын эшкәртү өчен арендага бирелә.

Урманнарда агач материалы һәм башка төрле урман ресурслары эшкәртү өчен файдалану максатында урман кишәрлегенен аренда шартнамәсе бер елдан башлап кырык тугыз елга кадәрле срокка төзелә.

Әгәр федераль законнарда агач материалын һәм башка төрле урман ресурсларын эшкәртүне федераль дәүләт учреждениеләре тарафыннан гамәлгә ашыру рөхсәт ителсә, урман кишәрлекләре әлеге учреждениеләргә күрсәтелгән максатка даими (вакыты чикләнмичә) файдалануга тапшырылырга мөмкин.

Урман эшкәртү инфраструктурасы объектларын урнаштыру максатларында, барыннан да элек, урмансыз жирләр, ә урман кишәрлегендә андый жирләр булмаганда – кисүләрдән соң торгызылмаган кишәрлекләр, янгыннан калган жирләр, бушлыклар, ачык урыннар, шулай ук тулылыгы һәм кыйммәте түбән булган урман утыртмалары үсә торган жирләр файдаланыла.

Бүтән урман кишәрлекләреннән күрсәтелгән максатларда файдалану күрсәтелгән объектларны урнаштыруның башка вариантлары булмаганда рөхсәт ителә.

Яклаучы урманнарда урман эшкәртү инфраструктурасын оештыру тыела.

Урманнарны агач материалы һәм башка төрле урман ресурслары эшкәртү өчен файдаланганда түбәндәге очраклар булдырылмаса тиеш:

урманнарны пычрату (шул исәптән радиоактив матдәләр белән) һәм урманнарда башка төрле тискәре йогынты ясау;

РФ Урман кодексының 53.5 статьясы нигезендә урманнарда урман куркынычсызлыгын тәмин итү максатларында транспорт чаралары белән үтеп керү.

Урманнардан агач материалы һәм башка төрле урман ресурслары эшкәртү өчен урман кварталларының яки аларның өлешләренендә исемлеге кишәрлек урманчылыклары буенча әлеге регламентның 5 нче таблицасында китерелде.

«Россия Федерациясе Урман кодексына һәм урманнарны торгызуны һәм урман үрчетүне камилләштерү өлешендә Россия Федерациясенен аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 2018 елның 19 июлендәге 212-ФЗ номерлы федераль закон нигезендә әлеге максатларда урманнардан файдаланучы затлар Россия Федерациясе Хөкүмәте билгеләгән тәртиптә урман торгызу проектына яки урман үрчетү проектына ярашлы рәвештә урман утыртмаларын кискәннән соң бер елдан соңга калмыйча урман утыртмалары киселгән мәйданга тигез мәйданда Татарстан Республикасы территориясе чикләрендә урманнарны торгызу яки урман үрчетү эшләрен башкарырга бурычлы, шул исәптән гражданның иминлеген тәмин итү һәм объектларны эксплуатацияләү өчен кирәкле шартларны оештыру өчен билгеләнгән саклык зоналарын булдырганда.

2.16. Урманнардан дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен файдалану нормативлары, параметрлары һәм чорлары

Урманнар дини оешмалар тарафыннан «Вөждан иреге һәм дини берләшмәләр турында» 1997 елның 26 сентябрендәге 125-ФЗ номерлы федераль закон нигезендә дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен файдаланылырга мөмкин.

Дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен тапшырылган урман кишәрлекләрендә дини һәм хәйриячелек билгеләнешендәге биналарны, корылмаларны, төзелмәләрен торгызу рөхсәт ителә. Дәүләт мөлкәтендә яки муниципаль мөлкәттә булган урман кишәрлекләре дини оешмаларга дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен түләүсез нигездә файдалануга тапшырыла (РФ Урман кодексының 47 статьясы).

Кишәрлек урманчылыклары буенча дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру өчен урман кварталларының яки аларның өлешләренең исемлегә әлеге регламентның 5 нче таблицасында китерелде.

2.17. Урманнарны саклауга, яклауга һәм яңадан үстерүгә карата таләпләр

2.17.1. Урманнарда янгын куркынычсызлыгы чараларына, урманнарны радиоактив матдәләр белән пычранудан һәм тискәре башка йогынтыдан саклауга карата таләпләр

РФ Конституциясенең 9 статьясы һәм РФ Урман кодексының 51 статьясы нигезендә урманнар янгыннардан саклануырга тиеш.

Урманнарны янгыннардан саклау РФ Урман кодексы һәм «Янгын куркынычсызлыгы турында» 1994 елның 21 декабрендәге 69-ФЗ номерлы федераль закон нигезендә биологик, урманчылык, экологик һәм төбәк үзенчәлекләрен исәпкә алып гамәлгә ашырыла һәм урманнардагы янгыннарны булдырмый калуға, вакытында ачыклауга һәм сүндерүгә юнәлдерелгән оештыру, хокукий һәм багка чаралар комплексын үз эченә ала.

Урманнардан файдаланганда, аларны саклаганда, яклаганда, торгызганда, урманнарда бүтән төрле эшчәнлекне гамәлгә ашырганда, шулай ук урманнарда гражданнар йөргәндә урманнарда янгын куркынычсызлыгын тәмин итү буенча бердәм таләпләр РФ Хөкүмәтенең 2007 елның 30 июнендәге 417 номерлы карары белән расланган. Урманнарда янгын куркынычсызлыгы кагыйдәләрендә билгеләнгән. Урманнарда янгыннарны кисәтү һәм сүндерү чараларының төрләре, әлеге чаралар белән урманнардан файдаланучы затларны тәмин итү нормативлары, урманнардан файдаланганда урман янгыннарын кисәтү һәм сүндерү чараларының булу нормалары РФ ТРЭМның 2014 елның 28 мартындагы 161 номерлы боерыгында расланган. Урманнарның табигый янгын куркынычлыгы классификациясе, һава шартларына бәйле рәвештә урманнарда янгын куркынычы классификациясе 2011 елның 5 июлендәге 287 номерлы Рослесхоз боерыгы белән расланган.

Урманнарны янгыннардан саклау нәтижәлелеген арттыру максатларында Россия Урман хужалыгы федераль агентлыгының 1997 елның 19 декабрендәге 167 номерлы боерыгы белән Янгын-химия станцияләре турында нигезләмә расланды.

Лаеш урманчылыгы майданының янгын куркынычы классларына бүленеше киләсе таблицада күрсәтелде.

майданы, га

№п/п	Кишәрлек урманчылыгының атылышы	Янгын чыгу куркынычы классы					Жәмгысе	Уртача классы,
		I	II	III	IV	V		
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Питрәч	323	2179	4082	4848	1916	13348	3,4

2	Янтык	–	140	2236	5864	–	8240	3,7
3	Лаеш	270	922	2923	7941	461	12517	3,6
Урманчылык буенча барлыгы		593	3241	9241	18653	2377	34105	3,6
%		1,7	9,5	27,0	54,7	7,1	100,0	

Урманда янгын барлыкка килү һәм таралу ихтималы, шулай ук аның интенсивлыгы һава шартларына карап билгеләнә. Бу вакытта метеорологик шартлар арасында янучан материалларны дымландыру яки корыту процессларына бәйлесе зуррак әһәмияткә ия булып тора. Мондый факторларга түбәндәгеләр керә: явым-төшемнәр, һава дымлылыгы һәм температурасы, җил һәм болытлылык.

Урманнарда һава торышына карап, янгын чыгу куркынычының федераль класслары

Урманнардагы янгын чыгу куркынычы классы	Комплекслы күрсәткеч зурлыгы	Янгын чыгуга бәйле куркыныч дәрәжәсе
I	2	3
I	0 ... 300	Юк
II	301 ... 1000	Аз
III	1001 ... 4000	Уртача
IV	4001 ... 10000	Югары
V	10 000 артык	Гадәттән тыш

Россия Федерациясе Хөкүмәтенң «Урманнарны янгынга каршы кору чаралары турында» 2011 елның 16 апрелдәге 281 номерлы карарына, «Урманнарны янгынга каршы кору нормативлары раслау турында» 2012 елның 27 апрелдәге 174 номерлы боерыгына таянып, регламентта табигый һәм икътисади шартларны, урманнарның пирологик сыйфатламаларын, янгынның потенциал чыганаclarын исәпкә алып, янгынга каршы чаралар комплексы билгеләнә.

Янгынга каршы кору чараларының ел саен башкарыла торган күләме түбәндәге таблицада күрсәтелә.

Янгынга каршы кору буенча чаралар күләме

№ п/п	Чараларның аталышы	Үлч. бер.	Таләп ителә торган күләме
1	2	3	4
1.	Кисәтү чаралары		
1.1	Даими күргәзмәләр һәм витриналар	данә	1
1.2	Даими стендлар	данә	3
1.3	Кисәтү аншлаgлары	данә	6
1.4	Авыл хужалыгы формированиеләре вәкилләре белән киңәшмәләр	данә	зарурлыкка карап даими
1.5	Шлагбаумнар урнаштыру	данә	3
1.6	Ял итү һәм тәмәке тарту урыннарын оештыру	данә	10
2.	Янгыннар таралуны чикләү чаралары		
2.1	Янгынга каршы киртәләр, чокырлар ясау	км	планлаштырылмый
2.2	Янгынга каршы минераллаштырылган полосалар	км	150

№ п/п	Чараларның аталышы	Үлч. бер.	Таләп ителә торган күләме
1	2	3	4
	урнаштыру (ел саен)		
2.3	Янгынга каршы минераллаштырылган полосаларны чистарту һәм яңарту (ел саен)	км	280
2.4	Ызаннарны чистарту	км	16
3.	Юллар төзелеше		
3.1	Янгынга каршы юллар төзелеше	км	15
3.2	Янгынга каршы билгеләнештә юлларны үзгәртеп кору	км	30
4.	Дозор-сак хезмәте		
4.1	2 типлы ЯХС карап тоту	данә	1
4.2	Вақытлы янгын сакчыларын яллау	кеше	4
5.	Янгыннарга каршы көрәш чаралары		
5.1	Я/к су белән тәмин итү чыганаclarына килү юллары ясау	данә	7
5.2	Янгынга каршы инвентарь туплау пунктлары оештыру	данә	3
5.3	Янгын сүндерү сулыклары ясау	данә	6
6.	Янгынга каршы жайланмалар сатып алу		
6.1	Урман-янгын сүндерү автомашиналары	данә	1
6.2	Янгын мотопомпалары	данә	2
6.3	Басымлы янгын жинсәләре	пог. м	1000
6.4	Уткабызгыч аппаратлар	данә	10
6.5	Бензопычкилар	данә	10
6.6	Ранецлы урман янгын сүндергечләре	данә	30
6.7	Кул кораллары		
	көрәкләр	данә	30
	балталар	данә	20
	тәкмәннәр	данә	20
	тырмалар	данә	20
	аркылы пычкилар	данә	10
7.	Янгын чыгу куркынычын мониторинглау	мең га	34,1 (ел саен)
	Урманнарны янгыннардан саклау буенча планлаштырылган чараларга ел саен киткән чыгымнар күләме, барлыгы	мең сум	Республика буенча тулаем каралган
	шул исәптән		
	– Урман янгыннарын сүндерү буенча системалар һәм чаралар булдыру (ПНВ, радио-телефон элементсен, моторлы транспортны карап тоту, янгын сакчылары яллау)	мең сум	-//-
	– Урман янгыннарын сүндерү	мең сум	-//-
	– Авиапатруль	мең сум	-//-
	– Башка төрле чаралар (ш.и. янгынга каршы пропаганда)	мең сум	-//-

Урманнарда янгынга каршы профилактика уздыруда урман янгыннарына каршы пропаганда эһәмиятле роль уйный, ул урманнарны саклау һәм урман янгыннарын булдырмый калуга жаваплылык рухында жәмәгәтьчелек фикерен һәм

аерым кешеләрнең карашларын формалаштыру максатында аңга планлы рәвештә йогынты ясауга юнәлдерелгән мәгълүмат-пропаганда чаралары һәм гамәлләре жыелмасыннан гыйбарәт. Урман янгыннарына каршы пропаганда максатчан, оператив булырга, ел чорына, урманнарда халыкның конкрет төркеме тарафыннан башкарыла торган эшчәнлекнең (ял итү, агач эзерләү, экспедицияләр һ.б.) торышына һәм холкына туры килергә, конкрет фактларны үз эченә алырга тиеш, ә басма матбугат чаралары эчтәлекле, кызыклы һәм образлы булырга тиеш.

Россия Федерациясе Хөкүмәтенен 2011 елның 17 маендагы 377 номерлы карары белән расланган Урманнардагы янгыннарны сүндерү планын һәм аның формасын эшләү һәм раслау кагыйдәләре нигезендә ел саен Урманнардагы янгыннарны сүндерү планы раслана.

2.17.2. Урманнарны яклауга карата таләпләр (санитар-савыктыру чараларының, урманнарны яклау буенча профилактика чараларының, зарарлы организмнарның чыганаclarын ликвидацияләү чараларының, шулай ук вәкаләтле федераль башкарма хакимият органы билгеләгән башка чараларның нормативлары һәм параметрлары)

Урманнарны яклау урманнарда зарарлы организмнарны ачыклауга һәм аларның таралуын кисәтүгә, ә зарарлы организм чыганаclarы барлыкка килгән очракта, аларны бетерүгә юнәлдерелгән.

Урманнарны яклау дөүләт хакимияте органнары тарафыннан аларның РФ Урман кодексының 81-84 статьяларында билгеләнгән вәкаләтләре чикләрендә гамәлгә ашырыла.

Урманнарны зарарлы организмнардан яклау РФ УК 60.1-60.10 статьялары һәм «Үсемлекләр карантины турында» 2014 елның 21 июлендәге 206-ФЗ номерлы федераль закон, Россия Федерациясе Хөкүмәтенен 2017 елның 20 маендагы 607 номерлы карары белән расланган Урманнарда санитар куркынычсызлык кагыйдәләре (алга таба – Урманнарда санитар куркынычсызлык кагыйдәләре) нигезендә гамәлгә ашырыла.

Урманнардагы санитар куркынычсызлык чаралары түбәндәгеләрне үз эченә ала: урман яклау районнарына бүлү, дөүләт урман-патологик мониторингы, урман патологиясе буенча тикшеренүләр уздыру, зарарлы организмнар таралуын кисәтү, урманнарда санитар куркынычсызлык буенча башка чаралар.

Татарстан Республикасы территориясендә урнашкан урман фонды жирләрендә урманнарны яклау районнарына бүлү «Рослесозащита» ФБУ филиалы – «Татарстан Республикасы Урман яклау үзәге» тарафыннан гамәлгә ашырыла.

Урманнарны яклау районнарына бүлү тәртибе РФ ТРЭМның 2017 елның 9 гыйнварындагы 1 номерлы боерыгы белән расланган.

Урман патологиясе буенча дөүләт мониторингын уздыру тәртибе шулай ук «Рослесозащита» ФБУ филиалы – «Татарстан Республикасы Урман яклау үзәге» тарафыннан гамәлгә ашырыла.

Урман патологиясе буенча дөүләт мониторингын уздыру тәртибе РФ ТРЭМның 2017 елның 5 апрелендәге 156 номерлы боерыгы белән расланган.

Урман патологиясе буенча тикшеренүләр (алга таба – УПТ) урманнарда дәүләт урман-патологик мониторинг белешмәләрен, шулай ук урманнарның санитар һәм урман-патологик торышы турында башка мәгълүматларны исәпкә алып уздырыла.

Урман патологиясе буенча тикшеренүләргә уздыру тәртибе, урман патологиясе буенча тикшерү актының формасы РФ ТРЭМның 2016 елның 16 сентябрендәге 480 номерлы боерыгы белән расланган.

УПТ урман кишәрлекләренә агымдагы санитар һәм урман-патологик торышы турында мәгълүмат алу, шулай ук зарарлы организмнар таралуны кисәтү чараларын нигезләү һәм билгеләү максатларында уздырыла.

УПТ материаллары нигезендә санитар-савыктыру чаралары (алга таба – ССЧ) уздырыла.

ССЧ урман утыртмаларының санитар торышын яхшырту, зарарлы организмнар таралу куркынычын киметү, урман утыртмаларының үзләренә максатчан функцияләрен үтәвен тәмин итү, шулай ук тискәре факторлар йогынтысынан килгән зыянны киметү максатында РФ ТРЭМның 2016 елның 12 сентябрендәге 470 номерлы боерыгы белән расланган Зарарлы организмнар таралуын кисәтү чараларын гамәлгә ашыру кагыйдәләре нигезендә уздырыла.

Зыянлы организмнарның таралуын кисәтү чараларын гамәлгә ашыру кагыйдәләрендә зыянлы организмнарга каршы көрәш алып бару буенча санитар-савыктыру, профилактикалау һәм агитацияләү чараларын, аларның чиратын һәм башкару тәртибен үз эченә ала торган урман хужалыгы эшләренә комплекс тасвирлана.

Махсус сакланучы табигать территорияләрендә урнашкан урманнарда зарарлы организмнар таралуын кисәтү чараларын уздыру территорияләргә махсус саклау режимын исәпкә алып гамәлгә ашырыла.

Һәлак булган һәм зыян күргән урман утыртмаларын кисүнең, ликвид булмаган агач материалын, шулай ук аварияле агачларны жыештыруның планлаштырылган күләмнәре 15 нче таблицада китерелде.

15 нче таблица

Санитар-савыктыру чараларының нормативлары һәм параметрлары

№ п/п	Күрсәткечләр	Үлч. бер.	Һәлак булган һәм зыян күргән урман утыртмаларын			Авария- ле агач- ларны жыеш- тыру	Ликвидсыз агачларны жыештыру	Жәм- гысе
			Бар- лыгы	шул исәптән				
				тоташ	сайланма			
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Яклаучы урманнар Ылыслы								
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	га	750.1	42.2	707.9	—	354.1	1104.2
		мең м³	14.3	8.5	5.8	—	6.1	20.4
2	Кабатлану чоры	ел						

№ п/п	Күрсәткечләр	Үлч. бер.	Һәлак булган һәм зыян күргән урман утыртмаларын			Авария- ле агач- ларны жыеш- тыру	Ликвидсыз агачларны жыештыру	Жәм- гысе
			Бар- лыгы	шул исәптән				
				тоташ	сайланма			
1	2	3	4	5	6	7	8	9
3	Ел саен файдалану күләме							
	мәйданы	га						
	сайлап алына торган запас							
	Тамыр	мең м³						
	ликвидлы	мең м³						
	эшкә яраклы	мең м³						
Каты яфраклы								
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	га	369.1	11.4	357.7	–	37.1	406.2
		мең м³	13	1.8	11.2	–	0.5	13.5
2	Кабатлану чоры	ел						
3	Ел саен файдалану күләме							
	мәйданы	га						
	сайлап алына торган запас							
	Тамыр	мең м³						
	ликвидлы	мең м³						
	эшкә яраклы	мең м³						
Йомшак яфраклылар								
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	га	4747. 8	368.6	4379.2	–	67.6	4815.4
		мең м³	214.6	92.9	121.7	–	1	215.6
2	Кабатлану чоры	ел				–		
3	Ел саен файдалану күләме							
	мәйданы	га						
	сайлап алына торган запас							
	Тамыр	мең м³						
	ликвидлы	мең м³						
	эшкә яраклы	мең м³						
Яклаучы урманнар буенча жәмгысе								
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	га	5867	422.2	5444.8	–	458.8	6325.8
		мең м³	241.9	103.2	138.7	–	7.6	249.5
2	Кабатлану чоры	ел						
3	Ел саен файдалану күләме							
	мәйданы	га						
	сайлап алына торган запас							
	Тамыр	мең м³						

№ п/п	Күрсәткечләр	Үлч. бер.	Һәлак булган һәм зыян күргән урман утыртмаларын			Авария- ле агач- ларны жыеш- тыру	Ликвидсыз агачларны жыештыру	Жәм- гысе
			Бар- лыгы	шул исәптән				
				тоташ	сайланма			
1	2	3	4	5	6	7	8	9
	ликвидлы	мең м³						
	эшкә яраклы	мең м³						
Эксплуатация урманнары								
Ылыслы								
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	га	84.4	42.2	42.2	–	20.5	104.9
		мең м³	10.7	8.4	2.3	–	0.4	11.1
2	Кабатлану чоры	ел						
3	Ел саен файдалану күләме							
	мәйданы	га						
	сайлап алына торган запас							
	Тамыр	мең м³						
	ликвидлы	мең м³						
	эшкә яраклы	мең м³						
каты яфраклы								
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	га						
		мең м³						
2	Кабатлану чоры	ел						
3	Ел саен файдалану күләме							
	мәйданы	га						
	сайлап алына торган запас							
	Тамыр	мең м³						
	ликвидлы	мең м³						
	эшкә яраклы	мең м³						
Йомшак яфраклылар								
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	га	720	43.4	676.6	–	35.8	755.8
		мең м³	38.4	0.9	37.5	–	0.7	39.1
2	Кабатлану чоры	ел						
3	Ел саен файдалану күләме							
	мәйданы	га						
	сайлап алына торган запас							
	Тамыр	мең м³						
	ликвидлы	мең м³						
	эшкә яраклы	мең м³						
Эксплуатация урманнары буенча жәмгысе								
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган	га	804.4	85.6	718.8	–	56.3	860.7
		мең м³	49.1	9.3	39.8	–	1.1	50.2

№ п/п	Күрсәткечләр	Үлч. бер.	Һәлак булган һәм зыян күргән урман утыртмаларын			Авария- ле агач- ларны жыеш- тыру	Ликвидсыз агачларны жыештыру	Жәм- гысе
			Бар- лыгы	шул исәптән				
				тоташ	сайланма			
1	2	3	4	5	6	7	8	9
	фонд							
2	Кисү яисә жыештыру чоры							
3	Агач әзерләү буенча ел саен алырга рөхсәт ителә торган күләм							
	Мәйданы	га						
	Сайлап алына торган запас	мең м³						
	Ликвидлы	мең м³						
	Эшкә яраклы	мең м³						
Урманчылык буенча барлыгы								
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	га	1527. 2	211.3	1315.9	–	610.1	2137.3
		мең м³	291	112.5	178.5	–	8.7	299.7
2	Кисү яисә жыештыру чоры							
	Мәйданы	га						
	Сайлап алына торган запас	мең м³						
	Ликвидлы	мең м³						
	Эшкә яраклы	мең м³						
Шул исәптән:								
Ылыслы								
1	Урман таләпләре буенча ачыкланган фонд	га	834.5	84.4	750.1	–	374.6	1209.1
		мең м³	25.0	16.9	8.1	–	6.5	31.5
2	Кисү яисә жыештыру чоры							
3	Агач әзерләү буенча ел саен алырга рөхсәт ителә торган күләм							
	Мәйданы	га						
	Сайлап алына торган запас	мең м³						
	Ликвидлы	мең м³						
	Эшкә яраклы	мең м³						
Ачыкланган фонд								
1	Ачыкланган фонд (урман таләпләре буенча)	га	325.7	2.9	322.8	–	42.2	367.9
		мең м³	13	1.8	11.2	–	0.5	13.5
2	Кисү яисә жыештыру чоры							
3	Агач әзерләү буенча ел саен алырга рөхсәт ителә торган күләм							
	Мәйданы	га						
	Сайлап алына	мең м³						

№ п/п	Күрсәткечләр	Үлч. бер.	Һәлак булган һәм зыян күргән урман утыртмаларын			Авария- ле агач- ларны жыеш- тыру	Ликвидсыз агачларны жыештыру	Жәм- гысе
			Бар- лыгы	шул исәптән				
				тоташ	сайланма			
1	2	3	4	5	6	7	8	9
	торган запас							
	Ликвидлы	мең м³						
	Эшкә яраклы	мең м³						
Йомшак яфраклылар								
1	Ачыкланган фонд (урман таләпләре буенча)	га	367	124	243	–	193.3	560.3
		мең м³	253	93.8	159.2	–	1.7	254.7
2	Кисү яисә жыештыру чоры							
3	Агач әзерләү буенча ел саен алырга рөхсәт ителә торган күләм							
	Мәйданы	га						
	Сайлап алына торган запас	мең м³						
	Ликвидлы	мең м³						

Искәrmә: Санитар-савыктыру чараларының күләменә урман патологиясе тикшерүләре акты нигезендә үзгәрешләр кертелә («Урманнарны зарарлы организмнардан яклауны жайга салуны камилләштерү өлешендә Россия Федерациясе Урман кодексына үзгәрешләр кертү турында» 2015 елның 30 декабрендәге 455 номерлы федераль закон буенча).

Урманны яклау буенча чаралар күләме корткычларның яңа чыганаclarы һәм урман авырулары барлыкка килүгә бәйле рәвештә һәм утыртмаларның санитар торышы үзгәрүгә карап үзгәртелергә тиеш.

УПТ нәтижеләре профилактика чараларын планлаштыру нигезе булып тора. Профилактика чараларын планлаштыру нәтижеләре урман хужалыгы регламентларында һәм урманнарны үзләштерү проектларында чагылдырыла.

15.1 нче таблица

Зарарлы организмнар таралуны кисәтү буенча профилактика һәм башка төрле чараларның параметрлары

Чараның аталышы	Үлчәү берәмлеге	Чараның күләме	Уздыру чоры	Чараның ел саен башкарыла торган күләме
1	2	3	4	5
1. Профилактик				
1.1. Урман хужалыгы				

Чараның аталышы	Үлчәү берәмлеге	Чараның күләме	Уздыру чоры	Чараның ел саен башкарыла торган күләме
1	2	3	4	5
Урман патологиясе ягыннан тикшерү	га	10000	15.05 башлап	1000
Туфрак казу эшләре	чокыр	1500	15.10 кадәр	150
Яңа киселгән агачларны (аучылык агачларын) сайлау	м³	зарурлыкка карап		
1.2. Биотехник				
Оялыктар ясау	данә мең/га	1	15.05 башлап 15.10 кадәр	ел саен
Оялыктарны ремонтлау	данә мең/га	1		
Кырмыскалыкларны киртәләү	данә/киш. урм.	5		5
2. Оештыру-хужалык				
Корткыч һәм авыру чыганакалары барлыкка килүне күзәтеп тору	мең га	341	15.05 башлап 15.10 кадәр	34,1
Урманны яклау почмаклары оештыру	данә	30		3
Урманны саклау буенча лаборатория жайланмаларын, күрсәтмә пособиеләрне, әдәбият сатып алу	сум	Зарурлыкка карап		
Урманны яклауны пропагандалау	сум	Зарурлыкка карап		

15.2 нче таблица

Зарарлы организмнарның чыганакларын юкка чыгару чараларының параметрлары

Чараның аталышы	Үлчәу берәмлекләре	Чараның күләме	Уздыру чоры	Чараның ел саен башкарыла торган күләме
Урман патологиясе ягыннан тикшерү	га	10000	10	1000
Туфрак казу эшләре	чокыр	150	10	15

2.17.3. Урманнарны яңадан үстерүгә карата таләпләр

Киселгән, һәлак булган, зарар күргән урманнар торгызылырга тиешле.

Россия Федерациясе Урман кодексының 61 статьясының 2 п. нигезендә урманнарны торгызу түбәндәгеләрне үз эченә ала:

- 1) урман орлыкчылыгы;
- 2) урман торгызу;
- 3) урманнарны тәрбия кылу;

4) урман торгызу өчен билгеләнгән жирләрне урман утыртмалары били торган жирләргә кертү.

Урман орлыкчылыгы «Орлыкчылык турында» 1997 елның 17 декабрендәге 149-ФЗ номерлы федераль законга һәм РФ УК 65 статьясына ярашлы рәвештә гамәлгә ашырыла.

Урман торгызу РФ Урман кодексының 61, 62 статьялары, Урман торгызу кагыйдәләре нигезендә гамәлгә ашырыла.

Урман үрчетү РФ УК 63 статьясы, РФ ТРЭМның 2012 елның 10 гыйнварындагы 1 номерлы боерыгы белән расланган Урман үрчетү кагыйдәләренә (алга таба – Урман үрчетү кагыйдәләре) ярашлы рәвештә гамәлгә ашырыла.

Урманнарны тәрбия кылу РФ УК 64 статьясына, РФ ТРЭМның «Урманнарны тәрбия кылу кагыйдәләрен раслау турында» 2017 елның 22 ноябрендәге 626 номерлы боерыгына (алга таба – Урманнарны тәрбия кылу кагыйдәләре) ярашлы рәвештә регламентлана.

Урманнарны тәрбия кылу эшләре урманнарны урман кишәрлегенә аренда шартнамәсе, урман кишәрлегеннән даими (вакыты чикләнмичә) файдалану хокукы яки урман кишәрлегеннән түләүсез нигездә файдалану хокукы нигезендә файдаланучы затлар тарафыннан яки дөүләт хакимияте органнары, жирле үзидарә органнары тарафыннан үзләренә Россия Федерациясә Урман кодексының 81-84 статьяларында, Россия Федерациясә Урман кодексының 19 статьясында билгеләнгән вәкаләтләре чикләрендә (алга таба – дөүләт хакимияте органнары, жирле үзидарә органнары) гамәлгә ашырылырга тиеш.

Урманнарны тәрбия кылу эшләре Урманнарны тәрбия кылу кагыйдәләренә туры китереп, чара төрләре буенча Россия Федерациясә субъектларының урман планнарында, урманчылыкларның (урман паркларының) урман хужалыгы регламентларында, урманнарны үзләштерү проектларында күрсәтелгән күләмнәрдә гамәлгә ашырыла.

Урманнарны карап тоту чараларына урман утыртмаларын тәрбия кылу максатларында уздырыла торган кисүләр; агроурман-меолиоратив чаралар; бүтән чаралар, шул исәптән урман утыртмаларын яңарту; урман утыртмаларының формасын үзгәртү; урман утыртмаларын реконструкцияләү; урманнарны урманчылык-урман яклау буенча тәрбияләү; урманның яңарышын, шытымнарын һәм утыртмаларның башка кыйммәтле компонентларын (тәрбия объектларын) карау; урманнарны рекреацион-ландшафт тәрбияләү; урманнарны тәрбия кылуның ярдәмче төрләре; урманнарны карауның махсус төрләре керә.

Урманнарны карау чаралары эксплуатация урманнарының максатчан билгеләнешен, яклаучы урманнарның һәм махсус якланучы урман кишәрлекләренә категорияләрен исәпкә алып гамәлгә ашырыла.

Эксплуатация урманнарында урманнарны тәрбия кылу чаралары урманнарның продуктлылыгын арттыруга, югары сыйфатлы агач материалы һәм агач булмаган урман ресурслары алуға юнәлдерелгән.

Эксплуатация урманнарында ясалма һәм табигый барлыкка килгән, агач материалына ихтыяж зур булган максатчан агач токымнарына карата тәрбияви чаралар башкарыла. Максатчан агач токымнары Россия Федерациясе субъектының урман планында агач материалын житештерү структурасына һәм аңа булган ихтыяжга ясалган анализ нигезендә билгеләнергә тиеш.

Яклаучы урманнарда һәм махсус якланучы урман кишәрлекләрендә урманнарны карау чаралары тирәлек урманнарның хасил итүче, су саклаучы, яклаучы, санитар-гигиена, савыктыру һәм файдалы функцияләрен саклауга һәм торгызуга юнәлдерелгән.

Яклаучы урманнар һәм урманнарның махсус якланучы кишәрлекләре өчен максатчан токымлы агачлар булып яклаучы урманнарның һәм махсус яклана торган урман кишәрлекләренен максатчан билгеләнешенә җавап бирә торган агач токымнары санала.

Урманнарны карау буенча уздырылган чараларның сыйфатлылыгын һәм нәтиҗәлелеген бәяләү дәүләт хакимияте органнары, җирле үзидарә органнары тарафыннан, Россия ТРЭМның 2016 елның 27 июнендәге 367 номерлы боерыгы белән расланган Диләнкеләрне карау тәртибенә туры китереп, диләнке эшләре тәмамлангандан соң диләнкеләрне караганда, Россия ТРЭМның «Дәүләт урман реестрына документлаштырылган мәгълүматларны кертүгә һәм аны үзгәртүгә нигез булган документларның исемлеген, формасын һәм аларны эзерләү тәртибен раслау турында» 2013 елның 11 ноябрендәге 496 номерлы боерыгы белән расланган тәртиптә дәүләт урман реестрына мәгълүмат керткәндә һәм аны үзгәрткәндә гамәлгә ашырыла.

Урман торгызу өчен билгеләнгән җирләрне урман утыртмалары биләгән җирләргә кертү РФ Урман кодексының 64.1 статьясы нигезендә гамәлгә ашырыла.

Урман утыртмалары вәкаләтле федераль башкарма хакимияте билгеләгән критерияләргә һәм таләпләргә җавап биргән очракта, урман торгызу өчен билгеләнгән җирләрне урман утыртмалары били торган җирләргә кертү дәүләт хакимияте органнары һәм җирле үзидарә органнары тарафыннан аларның РФ УК 81-84 статьяларына ярашлы рәвештә билгеләнгән вәкаләтләре чикләрендә гамәлгә ашырыла.

Урман торгызу өчен билгеләнгән җирләрне урман утыртмалары били торган җирләргә кертү тәртибе һәм тиешле акт формасы вәкаләтле федераль башкарма хакимият органы тарафыннан билгеләнә.

Яшь агачларны карау һәм урманнарны карау буенча тәрбия кылуга бәйле булмаган бүтән чараларның нормативлары һәм параметрлары 16 нчы таблицада китерелде.

Яшь агачларны карау һәм урманнарны карау буенча тәрбия кылуга бәйле булмаган
бүтән чараларның нормативлары һәм параметрлары

Урманнарны тәрбия кылу төрләре аталышы	Кишәрлек урманчылыгын ың атылышы	Хужалык (ылыслы, каты яфраклы, йомшак яфраклы)	Агач токымы	Майданы, га	Киселә торган запас, куб метр	Кабат- лану чоры, ел	Еллык күләме		
							Мәй- даны, га	киселә торган запас, куб.м	
								гомуми	1 гектард ан
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Урманнарны карау буенча кисүләр уздыру, шул исәптән									
Тоныкландырулар	Лаеш	Ылыслы	Нарат	53,8	160	5	10,8	32	3
			Чыршы	40,1	250	6	8,0	50	6
			Жәмгысе	93,9	410		18,8	82	4
		Каты яфраклы	Имән	10,0	60	5	2,0	12	6
			Жәмгысе	10,0	60		2,0	12	6
		Йомшак яфраклы	Каен	4,8	20	5	1,0	4	4
			Тирәк	8,5	40	5	2,7	14	6
			Жәмгысе	13,3	60	5	3,7	18	4
			Барлыгы	117,2	530		24,5	112	5
Тазартулар	Лаеш	Ылыслы	Чыршы	24,9	340	8	3,1	43	14
			Жәмгысе	24,9	340		3,1	43	14
		каты яфраклы	Имән	19,8	190	5	4,0	38	10
			Өрәңге	1,7	20	5	0,3	4	12
			Жәмгысе	21,5	210		4,3	42	10
		Йомшак яфраклы	Каен	1,0	20	5	0,2	4	20
			Юкә	2,1	30	5	0,4	6	14
			Жәмгысе	3,1	50		0,6	10	16
			Барлыгы	49,5	600		8,0	95	12
Үсентеләрдә жәмгысе караулар	Лаеш	Ылыслы		118,8	750		21,9	125	6
		каты яфраклы		31,5	270		6,3	54	9

Урманнарны тәрбия кылу төрләре аталышы	Кишәрлек урманчылыгының атылышы	Хужалык (ылыслы, каты яфраклы, йомшак яфраклы)	Агач тоқымы	Майданы, га	Киселә торган запас, куб метр	Кабатлану чоры, ел	Еллык күләме		
							Майданы, га	киселә торган запас, куб.м	
								гомуми	1 гектардан
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
		Йомшак яфраклы		16,4	110		4,3	28	7
			жәмгысе	166,7	1130		32,5	207	7
Тоныкландырулар	Питрәч	Ылыслы	Нарат	19,5	60	5	3,9	12	3
			Чыршы	34,8	110	6	7,0	22	3
			Жәмгысе	54,3	170		10,9	34	3
		к/яфраклы	Имән	16,0	50	5	3,2	10	3
			Жәмгысе	16,0	50		3,2	10	3
			Барлығы	70,3	220		14,1	440	3
Тазартулар	Питрәч	Ылыслы	Нарат	4,9	130	10	0,5	13	27
			Чыршы	22,7	520	8	2,8	65	23
			Карагач	1,8	40	10	0,2	4	22
			жәмгысе	29,4	690		3,5	82	23
		Каты яфраклы	Имән	31,8	420	5	6,4	84	13
			жәмгысе	31,8	420		6,4	84	13
		Йомшак яфраклы	Усак	20,0	530	5	4,0	106	27
			Юкә	4,5	180	5	0,9	36	40
			жәмгысе	24,5	710		4,9	142	29
			Барлығы	85,7	1924,7		14,8	304,6	20,6
Үсентеләрдә жәмгысе караулар	Питрәч	Ылыслы		83,7	860		14,4	116	10
		Каты яфраклы		47,8	470		9,6	94	10
		Йомшак яфраклы		24,5	710		4,9	142	29
			Жәмгысе	156,0	2040		28,9	352	13
Тоныкландыру	Янтык	Йомшак яфраклы	Чыршы	1,8	10	6	0,4	2	6
			жәмгысе	1,8	10		0,4	2	6
		к/яфраклы	Имән	1,0	–	5	0,2	–	–
			Жәмгысе	1,0	–		0,2	–	–

Урманнарны тәрбия кылу төрләре аталышы	Кишәрлек урманчылыгының атылышы	Хужалык (ылыслы, каты яфраклы, йомшак яфраклы)	Агач тоқымы	Майданы, га	Киселә торган запас, куб метр	Кабатлану чоры, ел	Еллык күләме		
							Майданы, га	киселә торган запас, куб.м	
								гомуми	1 гектардан
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
		Йомшак яфраклы	Каен	4,3	20	5	0,9	4	5
			Усак	2,0	10	5	0,4	2	5
			жәмгысе	6,3	30		1,3	6	5
			Барлығы	9,1	40		1,9	8	4
Чистарту	Янтык	Ылыслы	Чыршы	2,9	60	8	0,4	8	21
			жәмгысе	2,9	60		0,4	8	21
		Каты яфраклы	Имән	54,5	730	5	10,9	146	13
			Өрәңге	3,7	50	5	0,7	10	14
			жәмгысе	58,2	780		11,6	156	13
		Йомшак яфраклы	Каен	11,6	250	5	2,3	50	22
			Усак	6,8	140	5	1,4	28	21
			Юкә	0,9	10	5	0,2	2	11
			жәмгысе	19,3	400		3,9	80	21
			барлығы	80,4	1240		15,9	244	15
Үсентеләрдә жәмгысе караулар	Янтык	Ылыслы		4,7	70		0,8	10	15
		Каты яфраклы		59,2	780		11,8	156	13
		Йомшак яфраклы		25,6	430		5,2	86	17
			Жәмгысе	89,5	1280		17,8	252	

Урман үскән шартларның типларын, бонитет классларын, караганчыга кадәр составы буенча утыртмаларның төркемен, чыбылдыкның караганнан соңгы минималь йомыклығын, агачлар саны яисә массасы буенча сайлау процентын күрсәтеп, өстенлек итүче һәр токым буенча тәрбияви кисү режимының нормативлары Урманнарны тәрбия кылу кагыйдәләрендә билгеләнгән.

1. Кисүләрнең максималь ешлык проценты тоташлыгы (тулылыгы) 1,0 тигез булган утыртмалар өчен китерелде. Тоташлыкның (тулылыкның) түбәнрәк күрсәткечләрендә, кисәк тотрыклылык кимү куркынычы янаганда һәм башка начар шартларда, шулай ук техник коридор челтәрле кишәрлекләрен тәрбия кылганда кисүләрнең ешлыгы, әлбәттә, кими.

2. Технологик коридорларны (запасы буенча 5-7%ка) кисеп чыкканда һәм кирәкмәгән агачларны күп күләмдә юк итү зарурлыгы булганда ешлыкны арттыру рөхсәт ителергә мөмкин.

Урман торгызу һәм урман үрчетү буенча чаралар үткөрү таләп ителгән мәйданнарның зурлыklары 17 нче таблицада күрсәтелде.

17 нче таблица

Урман торгызу һәм урман үрчетү буенча чараларның
нормативлары һәм параметрлары

мәйданы, га

Күрсәткечләр	Урман үсемлекләре капламаган жирләр				Алдагы чорда тоташ кисү диләнкеләре	Урман үрчетү	Бар- лыгы	Ел саен башкары- ла торган күләм
	Көекләр һәм һәлак булган уртыр- тмалар	Ки- сел- гән урын- нар	Алан- лыклар һәм буш урын- нар	Жәм- гысе				
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Урман торгызуга мохтаж урыннар, барлыгы	13,3	13,1	85,8	112,2	669	0	781,2	78
ш.и. ток. төркемнәре буенча								
Ылыслы	—	—	41,3	41,3	36	0	77,3	7,7
Каты яфраклы	—	—	20,1	20,1	70	0	90,1	9
Йомшак яфраклылар	13,3	13,1	24,4	50,8	563	0	613,8	61,4
шул исәптән түбәндәге ысуллар белән								
ясалма (урман культуралары булдыру), барлыгы	10,0	12,0	60,0	82,0	120,0	0	202,0	20,0

Күрсәткечләр	Урман үсемлекләре капламаган жирләр				Алдагы чорда тоташ кисү диләнкеләре	Урман үрчетү	Бар- лыгы	Ел саен башкары- ла торган күләм
	Көекләр һәм һәлак булган уртыр- тмалар	Ки- сел- гән урын- нар	Алан- лыклар һәм буш урын- нар	Жәм- гысе				
1	2	3	4	5	6	7	8	9
алардан токым төркемнәре буенча:								
Ылыслы	7,0	6,0	40,0	53,0	49,0	0	102,0	10,0
Каты яфраклы	3,0	6,0	20,0	29,0	11,0	0	40,0	4,0
Йомшак яфраклылар	—	—	—	—	60,0	0	60,0	6,0
Катнаш, барлыгы								
алардан токымнар буенча:								
Ылыслы								
Каты яфраклы								
Йомш. яфраклы								
табигый урман торгызу, барлыгы	3,3	1,1	25,8	30,2	549	0	579,2	58,0
ш.и. шытым саклау	3,3	1,1	25,8	30,2	80,0	0	110,2	11,0
Табигый урман торгызу (табигый үстерү)								47
Урман үрчетүгә мохтаж жирләр								
Лаеш кишәрлеге урманчылыгы								
Урман торгызуга мохтаж урыннар, барлыгы	2,7	—	39,0	41,7	363,3	0	405,0	40
шул исәптән токымнары буенча								
Ылыслы	—	—	18,8	18,8	—	0	18,8	2
каты яфраклы	—	—	9,1	9,1	18,9	0	28,0	3
йомшак яфраклылар	2,7	—	11,1	13,8	344,4	0	358,2	35
шул исәптән түбәндәге ысуллар белән								

Күрсәткечләр	Урман үсемлекләре капламаган жирләр				Алдагы чорда тоташ кисү диләнкеләре	Урман үрчетү	Бар- лыгы	Ел саен башкары- ла торган күләм
	Көекләр һәм һәлак булган уртыр- тмалар	Ки- сел- гән урын- нар	Алан- лыклар һәм буш урын- нар	Жәм- гысе				
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Ясалма (урман культуралары булдыру), барлыгы	2,0	–	30,0	32,0	68,0	0	100,0	10
алардан токимнар буенча:								
Ылыслы	2,0	–	20,0	22,0	30,0	0	52,0	5,2
каты яфраклы	–		10,0	10,0	3,0	0	13,0	1,3
йомшак яфраклылар	–		–	–	35,0	0	35,0	3,5
Катнаш, барлыгы								
алардан токимнар буенча:								
Ылыслы								
Каты яфраклы								
Йомш. яфраклы								
табигый урман торгызу, барлыгы	0,7	–	9,0	9,7	295,3	0	305,0	30
Ылыслы	0,3	–	3,6	3,9	118,2	0	122	12
каты яфраклы	0,4	–	5,4	5,8	177,1	0	183	18
йомшак яфраклылар	–	–	–	–	–	0	–	–
- шытым саклау	0,7	–	1,7	2,4	40,0	0	42,4	4
Ылыслы	0,3	–	0,7	0,9	16	0	17	1,7
каты яфраклы	0,4	–	1,0	1,5	24	0	25,4	2,5
йомшак яфраклылар	–	–	–	–	–	0	–	–
Табигый урман торгызу (табигый үстерү)								26
Урман үрчетүгә мохтаж жирләр								
Питрәч кишәрлеге урманчылыгы								
Урман торгызуга мохтаж	10,6	–	32,1	42,7	44,4	0	87,1	8,7

Күрсәткечләр	Урман үсемлекләре капламаган жирләр				Алдагы чорда тоташ кисү диләнкеләре	Урман үрчетү	Бар- лыгы	Ел саен башкары- ла торган күләм
	Көекләр һәм һәлак булган уртыр- тмалар	Ки- сел- гән урын- нар	Алан- лыклар һәм буш урын- нар	Жәм- гысе				
1	2	3	4	5	6	7	8	9
урыннар, барлыгы								
шул исәптән токымнары буенча								
Ылыслы		–	20,0	15,5	35,9	0	51,4	5,1
каты яфраклы		–	10,0	7,5	1,3	0	8,8	0,9
йомшак яфраклылар	10,6	–	–	19,7	7,2	0	26,9	2,7
шул исәптән түбәндәге ысуллар белән								
Ясалма (урман культуралары булдыру), барлыгы	8,0	–	15,0	23,0	22,0	0	45,0	4
алардан токымнар буенча:								
Ылыслы	5,0		10,0	15,0	5,0	0	20,0	2
каты яфраклы	3,0		5,0	8,0	2,0	0	10,0	1
йомшак яфраклылар	–		–	–	15,0	0	15,0	1
Катнаш, барлыгы								
алардан токымнар буенча:								
Ылыслы								
Каты яфраклы								
Йомш. яфраклы								
табигый урман торгызу, барлыгы	2,6	–	17,1	19,7	22,4	0	42,1	4
алардан:								
- шытым саклау	–	–	4,1	4,1	10,0	0	14,1	1
Табигый урман торгызу (табигый үстөрү)								3
Урман үрчетүгә мохтаж жирләр								

Янтык кишәрлеге урманчылыгы								
Урман торгызуга мохтаж урыннар, барлыгы	–	13,1	15,0	28,1	261,2	0	289,3	29
шул исәптән токымнары буенча								
Ылыслы	–	–	–	7,2	–	0	7,2	1
каты яфраклы	–	–	–	3,5	40,0	0	43,5	4
йомшак яфраклылар	–	13,1	–	17,4	221,2	0	238,6	24
шул исәптән түбәндәге ысуллар белән								
Ясалма (урман культуралары булдыру), барлыгы	–	12,0	15,0	27,0	30,0	0	57,0	6
алардан токымнар буенча:								
Ылыслы	–	6,0	10,0	16,0	14,0	0	30,0	3
каты яфраклы	–	6,0	5,0	11,0	6,0	0	17,0	1,7
йомшак яфраклылар	–	–	–	–	10,0	0	10,0	1
Катнаш, барлыгы	–							
алардан токымнар буенча:	–							
Ылыслы	–							
Каты яфраклы								
Йомш. яфраклы	–							
табигый урман торгызу, барлыгы	–	1,1	–	1,1	231,2	0	237,3	24
алардан:								
- шытым саклау	–	–	–	–	30,0	0	30,0	3
Табигый урман торгызу (табигый үстерү)								21
Урман үрчетүгә мохтаж жирләр								

Искәрмә: Тоташ кисүләр буенча ел саен файдалануга рөхсәт ителә торган диләнке күләме үзләштерелмәгән очракта, урман торгызу эшләренең күләме үзгәртелергә мөмкин.

Урман культураларын булдыру технологиясе туфрак-типологик шартларга бәйле. Технологияләр нигезе сыйфатында Урманчылык һәм урман хужалыгын

механикалаштыру буенча Бөтенроссия фәнни-тикшеренү институты тарафыннан эшлэнгән урман торгызу буенча хисап-технологик карталар киңәш ителә.

Урман агач токымнарының утырту материалына һәм урманнарны ясалма һәм катнаш торгызганда булдырылган, мәйданнары урман үсемлекләре белән капланган жирләргә кертелә торган яшь агачлар сыйфатына карата белдерелә торган криетрияләр һәм таләпләр Урман торгызу кагыйдәләре белән регламентлана.

2.18. Урман үсү зоналары һәм урманлы районнар буенча урманнардан файдалануга карата таләпләрнең үзенчәлекләре

РФ ТРЭМның «Россия Федерациясенең урман үсү зоналары исемлеген һәм Россия Федерациясе Урманлы районнар исемлеген раслау турында» 2014 елның 18 августындагы 367 номерлы боерыгы нигезендә Урманчылыкның барча территориясе Россия Федерациясенең Европа өлешендәге ылыс-киң яфраклы урманнар зонасының ылыс-киң яфраклы (катнаш) урманнар районында урнашкан.

Урман хужалыгы регламентында китерелгән нормативлар Россия Федерациясенең Европа өлешендәге ылыс-киң яфраклы урманнар зонасының ылыс-киң яфраклы (катнаш) урманнар районына туры килә.

3 БҮЛЕК. УРМАННАРДАН ФАЙДАЛАНУДА ЧИКЛЭМЭЛЭР

3.1. Урманнарны максатчан билгелэнеш төрлөрө буенча чиклэмэлэр

Урманнарны максатчан билгелэнеш төрлөрө һәм яклаучы урман категорияләре буенча чикләүләр 18 нче таблицада китерелде.

18 нче таблица

Урманнарны максатчан билгелэнеш төрлөрө буенча чиклэмэлэр

№ п/п	Урманнарны максатчан билгелэнеше	Урманнардан файдалануда чиклэмэлэр
1	2	3
1.	Су саклау зоналарында урнашкан урманнар	Тыела: 1) урман утыртмаларын тоташ кисү; 2) урманнарны саклау һәм яклау өчен, шул исәптән фәнни максатларда агулы химия препаратлары куллану; 3) авыл хужалыгы алып бару, умартачылык һәм печән чабудан гайре; 4) урман плантацияләре утырту һәм эксплуатацияләү, урман эшкәртү инфраструктурасы ясау; 5) капитал төзелеш объектлары урнаштыру, линияле объектлардан һәм гидротехника корылмаларыннан тыш;
2.	Табигый һәм башка төр объектларны яклау вазыйфасын үтәүче урманнар Россия Федерациясе субъектлары милкендәге, гомуми файдаланудагы тимер юл, гомуми файдаланудагы федераль автомобиль юллары, гомуми файдаланудагы автомобиль юллары буйларында урнашкан яклаучы урман полосалары а) урман-парк зоналары	Урман утыртмаларына тоташ кисүләр үткөрү тыела. Тыела: 1) техник регламентта каралганнан кинчрәк итеп линияле корылмалар кисү; 2) урман түшәмәсен белән мүк жыю һәм эзерләү. Тыела: 1) урманнарны саклау һәм яклау өчен, шул исәптән фәнни максатларда агулы химия препаратлары куллану; 2) аучылык хужалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрлөрөн гамәлгә ашыру; 3) авыл-хужалыгы алып бару; 4) файдалы казылма ятмаларын эшләрү; 5) капитал төзелеш объектларын урнаштыру, линияле объектлардан һәм гидротехника корылмаларыннан

№ п/п	Урманнарның максатчан билгеләнеше	Урманнардан файдалануда чикләмәләр
1	2	3
	б) яшел зоналар	тыш; б) урман плантацияләрен утырту һәм эксплуатацияләү, урман эшкәртү инфраструктурасы ясау. Тыела: 1) урманнарны саклау һәм яклау өчен, шул исәптән фәнни максатларда агулы химия препаратлары куллану; 2) аучылык хужалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләрен гамәлгә ашыру; 3) авыл хужалыгы алып бару, печән чабу һәм умартачылыктан гайре, шулай ук печән чабу һәм умартачылык максатларында коймалар кую; 4) файдалы казылма ятмаларын эшләү; 5) капитал төзелеш объектлары урнаштыру, гидротехника корылмаларыннан, элемент линияләреннән, электрүткәргеч линияләрдән, жир асты торбаүткәргечләреннән гайре; б) урман плантацияләрен утырту һәм эксплуатацияләү, урман эшкәртү инфраструктурасы ясау.
3.	Кыйммәтле урманнар	Урман үсентеләрен тоташ кисүләр тыюла, сайланма кисүләр үзләренә яклау урманнарының максатчан билгеләнешен саклауны тәмин итә торган үзлекләрен югалта баручы урман утыртмаларын алмаштыруны тәмин итмәгән очраклардан тыш. Тыела: 1) капитал төзелеш объектлары урнаштыру, линияле объектлардан һәм гидротехника корылмаларыннан тыш; 2) урман плантацияләре утырту һәм эксплуатацияләү, урман эшкәртү инфраструктурасы ясау.
4.	Эксплуатация урманнары	Урманнардан файдалануның барлык төрләре дә рөхсәт ителә.

3.2. Махсус якланучы урман кишәрлегә төрләре буенча чикләмәләр

Махсус якланучы урман кишәрлекләренә хокукый режимы РФ УК 102, 107 статьялары, Рослесхозның «Су саклау зоналарында урнашкан урманнарны, табигый һәм башка төрле объектларны яклау вазыйфасын үтәүче урманнарны, кыйммәтле урманнарны, шулай ук махсус якланучы урман кишәрлекләрендә урнашкан урманнарны файдалану, саклау, яклау, торгызу үзенчәлекләрен раслау турында» 2010 елның 14 декабрендәге 485 номерлы боерыгы (алга таба – Үзенчәлекләр) белән регламентлана.

Махсус якланучы урман кишәрлекләрендә аларның максатчан билгеләнеше белән файдалы үзлекләренә ярашмаган эшчәнлекне гамәлгә ашыру тыела.

Махсус якланучы урман кишәрлекләре төрләре буенча чикләмәләр 19 нчы таблицада күрсәтелде.

19 нчы таблица

Махсус якланучы урман кишәрлегә төрләре буенча чикләмәләр

№ п/п	Махсус якланучы урман кишәрлекләре төрләре	Урманнарда файдалануда чикләмәләр
1	2	3
1.	Су объектлары, чокыр сөзәкләкләрендә урнашкан ярсаклагыч, туфраксаклагыч урман кишәрлекләре	Махсус якланучы урман кишәрлекләрендә, РФ Урман кодексының 107 статьясының 2 өлешендә күрсәтелгәннәрдән тыш, түбәндәгеләр тыела: 1) әлегә Кодексының 17 статьясының 4 өлешендә, 21 статьясының 5.1 өлешендә каралган очрактардан тыш, урман утыртмаларына тоташ кисүләр үткөрү; 2) авыл хужалыгы алып бару, умартачылык һәм печән чабудан гайре; 3) капитал төзөлеш объектлары урнаштыру, линияле объектлардан һәм гидротехника корылмаларыннан тыш. 3. Махсус яклана торган урман кишәрлекләрендә сайланма кисүләр уздыру фәкать һәлак булган һәм зыян күргән урман утыртмаларын кисү максатларында гына уздырыла.
2.	Урмансыз киңлекләр белән чиктәш булып торучы урман кырыйлары	
3.	Урман-орлык плантацияләре, даими урман-орлык кишәрлекләре һәм урман орлыкчылыгының башка объектлары	
4.	Реликт һәм эндемик үсемлекләре булган урман кишәрлекләре	
5.	Сирәк һәм югалу куркынычы янаган кыргый жәнлекләренң яшәү урыннары	
6.	Махсус якланучы башка урман кишәрлекләре	
7.	Тыюлыклы урман кишәрлекләре	Тыюлыклы урман кишәрлекләрендә түбәндәгеләр рөхсәт ителми: 1) урман утыртмаларын кисү; 2) урманнарны саклау һәм яклау өчен, шул исәптән фәнни максатларда агулы химия препаратлары куллану; 3) авыл хужалыгы алып бару; 4) файдалы казылма ятмаларын эшкәртү; 5) капитал төзөлеш объектлары урнаштыру

Искәрмә: Махсус якланучы урман кишәрлекләре урнашкан жир һәм аларның мәйданы урманнар коруны проектлаганда күрсәтелә.

3.3. Урманнарда файдалану төрләре буенча чикләмәләр

Урманнарда файдалану төрләре буенча чикләмәләр түбәндәге таблицада китерелде.

№ п/п	Урманнарда рөхсәтле файдалану төрләре	Урманнарда файдалануда чикләмәләр
1	2	3
1.	Үзгәч әзерләү	Файдалану өчен исәпкә алынган диләнкене (агач

№ п/п	Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	Урманнардан файдалануда чикләмәләр
1	2	3
		материалы алуның мөмкин булган күләменнән) артып китә торган күләмдә, шулай ук кисентеләрнең яшен бозып, агач материалы әзерләү тыела. (РФ УК 29 ст. 4 өл.) РФ ТРЭМның 2016 елның 13 сентябрендәге 474 номерлы боерыгы белән расланган Агач материалы әзерләү кагыйдәләре нигезендә: а) елга һәм чишмә үзәннәрен сөйрәмә жир трассалары һәм урман юллары сыйфатында куллану рөхсәт ителми; б) диләнкедән читтә урман утыртмаларын, үсемчелек катламын һәм туфракларны зарарлау, урманнарны сәнэгать һәм башка төрле калдыклар белән чүпләү рөхсәт ителми; в) юлларны, күперләрне һәм ызаннарны, шулай ук киптерүче чөлтәрне, юл, гидромелиоратив һәм башка корылмаларны, су агымнарын, чишмәләрен, елгаларны саклау мөһим; г) аударылыган һәм асылынып төшкән, киселгән агачларны (киселгән һәм диләнкедә калдырылган агачларны исәпкә алып) калдыру, сакланьрга тиешле яшь шытымны зарарлау яисә һәлак итү тыела. д) чик, квартал, диләнке баганаларын һәм башкаларын, агачларда һәм түмәрләрдәге тамгаларны, ярлыкларны һәм саннарны бетерү яисә зарарлау тыела; е) кисүгә тиешле булмаган һәм Россия Федерациясенә Үзагач әзерләү кагыйдәләре һәм урман законнары нигезендә сакланьрга тиешле агачларны, шул исәптән орлык бирү чыганаclarын һәм плюс агачларын кисү һәм зарарлау тыела; ж) рөхсәт ителгән вакыты (рөхсәт ителгән кичектереп торуларны исәпкә алып) тәмамлангач үзагач әзерләү, шулай ук файдалану хокукы туктатылгач яисә тәмамлангач үзагач әзерләү рөхсәт ителми; з) билгеләнгән вакытына (рөхсәт ителгән кичектереп торуларны исәпкә алып) алып чыгылмаган агач материалын диләнкедә калдыру рөхсәт ителми; и) диләнке ясауның технологик картасында каралмаган урыннарга агач материалы чыгару, тарттыру рөхсәт ителми; к) диләнке чистарту эшләрен үтәмәү яисә үз вакытында үтәмәү рөхсәт ителми; л) сөйрәмә жирләрдән һәм төяү майданнарыннан кала, туфракның өске уңдырышлы катламын юк итү рөхсәт ителми. Диләнкеләрдә үзагач әзерләгәндә яшәргә яраклы, аларның табигый ареалы чикләрендә үсеп китүче (әгәр дә тиешле агач токымының урманнар составындагы майданы өлеше урманчылык майданының 1 процентыннан артып китмәсә) кыйммәтле агач токымнарын (имән, бук, корычагач, эрбет, юкә, күг, элмә, кара зирек, чәчә торган каштан) кисү рөхсәт ителми.

№ п/п	Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	Урманнардан файдалануда чикләмәләр
1	2	3
		Россия Федерациясе Кызыл китабына, Татарстан Республикасы Кызыл китабына кертелгән зат төрләре сакланьрга тиешле. Үзагач эзерлэгәндә урман утыртмалары агачлары составында өч һәм аннан да күбрәк берәмлектә эрбет булган, өлгергән, картайган урман утыртмаларын кисү рөхсәт ителми.
2.	Чәер эзерләү	Түбәндәгеләргә кирт салу тыела: а) юкка чыгарганчыга кадәр зарарлы организм чыганаclarында урнашкан урман утыртмаларына; б) урман янгыннары, зарарлы организмнар һәм башка тискәре факторлар нәтижәсендә зарарланган һәм зәгыйфьләнгән урман утыртмаларына; в) Россия Федерациясе законнары нигезендә үзагач эзерләү максатында өлгергән һәм картайган урман утыртмаларын тоташ яки сайланма кисүләр рөхсәт ителмәгән урманнардагы урман утыртмаларына; г) даими урман-орлык кишәрлекләрендә, урман-орлык плантацияләрендә, генетика резервацияләрендә урнашкан урман утыртмаларына, шулай ук плюc агачларына, орлыклыкларга, орлык чәчәкләкләренә һәм полосаларына (2012 елның 24 гыйнварындагы 23 номерлы Рослесхоз боерыгы белән расланган Чәер эзерләү кагыйдәләренең 7 пункты).
3.	Агач булмаган урман ресурслары эзерләү һәм жыеп алу	Агач булмаган урман ресурсларын эзерләү һәм жыеп алу өчен үсемлекләренең түбәндәге төрләрен куллану тыела: – Россия Федерациясе Кызыл китабына һәм Татарстан Республикасы Кызыл китабына кертелгәннәрне; – наркотик матдәләр дип танылучыларны; – үзагачын эзерләү рөхсәт ителми торган агачларның һәм куаклыкларның төрләре (токымнары) исемлегенә кертелгәннәрне. Агач булмаган урман ресурслары эзерләү һәм жыеп алу чикләнергә яки радиоактив матдәләр белән пычранган районнарда билгеләнгән тәртиптә тыелырга мөмкин. 2018 елның 16 июлендәге 325 номерлы РФ ТРЭМның боерыгы белән расланган Агач булмаган урман ресурсларын эзерләү һәм жыеп алу кагыйдәләре нигезендә: – эрозиягә каршы урманнарда; су объектлары, чокыр авышлыклары буйларында урнашкан ярсаклагыч һәм туфраксаклагыч урман кишәрлекләрендә, шулай ук тулылыгы 0,8-1,0гә тигез булган яшь агачларда һәм йомылмаган урман культураларында түмәр сагзын эзерләү рөхсәт ителми (13 пункт); – агачларны туз эзерләү өчен кисү тыела (14 пункт); – урманнарда табигый һәм башка төрле объектларны яклау вазыйфасын үтәүче урман түшәмәләрен жыярга рөхсәт ителми (20 пункт).
4.	Азык-төлек урман ресурслары	Төрләре Кызыл китапка, Татарстан Республикасы кызыл

№ п/п	Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	Урманнардан файдалануда чикләмәләр
1	2	3
	эзерләү һәм дару үләннәре жыю	китабына кертелгән яки наркотик матдәләр булып саналган гөмбәләргә һәм кыргый үсүче үсемлекләргә эзерләү һәм жыеп алу рөхсәт ителми. Азык-төлек урман ресурсларын эзерләү һәм дару үләннәргә жыеп алу радиоактив матдәләр белән пычранган районнарда билгеләнгән тәртиптә чикләнергә мөмкин. 2011 елның 5 декабрендәге 511 номерлы Рослесхоз боярыгы белән расланган Азык-төлек урман ресурсларын эзерләү һәм дару үләннәргә жыеп алу кагыйдәләре нигезендә: – жимеш бирә торган агачларны кисү һәм жимешләр эзерләү өчен ботакларны кискәләү тыела (14 пункт); – чикләвекләргә эзерләгәндә агачларны һәм куакларны кисү, шулай ук агачларга һәм куакларга зыян сала торган ысулларны куллану тыела (15 пункт); – гөмбәләргә эзерләү аларның ресурсларын саклауны тәмин итүче ысуллар белән башкарылырга тиеш (16 пункт); – каен сутын эзерләү өлгергән урман кишәрлекләрендә кисәргә кимендә 5 ел калгач рөхсәт ителә (17 пункт); – башка төрле азык-төлек ресурсларын эзерләү аларның үсентеләргә торышына зыян салмый торган ысуллар белән башкарылырга тиеш; үсемлекләргә тамырлары белән өзеп алырга, яфрактарына (ботактарына) һәм тамырларына зыян салырга рөхсәт ителми (18 пункт);
5.	Аучылык хужалыгы өлкәсендә эшчәнлек төрләргә гәмәлгә ашыру	Яшел зоналарда һәм урман паркы зоналарында, шулай ук шәһәр урманнары территорияләрендә аучылык хужалыгы өлкәсендәгә эшчәнлек төрләргә гәмәлгә ашыру тыела (РФ УК 105 ст. 3 өл. 2 пункты).
6.	Авыл хужалыгын алып бару	Су саклау зоналарында урнашкан урманнарда, печән чабу һәм умартачылыктан гайре, авыл хужалыгы алып бару тыела (РФ УК 104 ст. 1 өлешендәгә 3 пункты). Яклаучы урманнарның яр бие чикләрендәгә жирләргә сөрү, авыл хужалыгы хайваннарын көтү һәм алар өчен жәйге лагерьлар, ванналар оештыру тыела (РФ Су кодексының 65 ст. 17 өлешендәгә 1, 3 пунктлары). Урман паркы зоналарында авыл хужалыгы алып бару тыела (РФ УК 105 ст. 3 өлешендәгә 3 пункты). Яшел зоналарда, печән чабу һәм умартачылыктан, шулай ук печән чабу һәм умартачылык максатларында киртәләп алулардан гайре, авыл хужалыгы алып бару тыела (РФ УК 105 ст. 5 өлешендәгә 2 пункты). Шәһәр урманнарында авыл хужалыгы алып бару тыела (РФ УК 105 ст. 5.1 өлеше). Тыюлыклы урман кишәрлекләрендә авыл хужалыгы алып бару тыела (РФ УК 107 ст. 2 өлеше). Махсус якланучы урман кишәрлекләрендә, тыюлыклы урман кишәрлекләргә гайре, печән чабу һәм умартачылыктан кала, авыл хужалыгын алып бару тыела

№ п/п	Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләрe	Урманнардан файдалануда чикләмәләр
1	2	3
		(РФ УК 107 ст. 2.1 өлеше).
7.	Фәнни-тикшеренү эшчәнлеген, мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыру	Урманнарны фәнни-тикшеренү һәм мәгариф эшчәнлеген өчен файдаланганда түбәндәгеләр рөхсәт ителми: а) тапшырылган урман кишәрлегеннән читтә урман утыртмаларын, үсемлекләр капламын һәм туфрак зарарлау; б) тапшырылган урман кишәрлеген һәм аның чикләрендәге территорияләрне төзөлеш һәм көнкүреш калдыклары, агач калдыклары, бүтән калдыклар белән чүпләү; в) тапшырылган урман кишәрлегенә майданнарын һәм аннан читтәге территорияләрне химик һәм радиоактив матдәләр белән пычрату (2011 елның 23 декабрендәге 548 номерлы Рослесхоз боерыгы белән расланган Урманнардан фәнни-тикшеренү эшчәнлеген, мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану кагыйдәләренең 9 пункты). Агулы химик препаратлар куллану тыела (РФ УК 103 ст. 5 өлеше, 104 ст. 1 өлеше, 105 ст. 3 өлешендәге 1 пункты).
8.	Рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру	Рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен тапшырылган урман кишәрлекләрендә табигый ландшафтлар, хайваннар дөньясы объектлары, су объектлары сакланьрга тиеш (РФ УК 41 ст. 3 өлеше). 2012 елның 21 февралендәге 62 номерлы Рослесхоз боерыгы белән расланган Урманнардан рекреация эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен файдалану кагыйдәләре нигезендә: – рекреацияләү эшчәнлеген гамәлгә ашыру өчен урманнардан файдалану әйләнә-тирә мохиткә һәм кеше сәламәтлегенә зыян китерми торган ысуллар ярдәмендә башкарыла (6 пункт); – вакытлыча корылмаларны, физкультура-савыктыру, спорт һәм спорт-техника корылмаларын вакытлыча урнаштыру барыннан да элек агачсыз һәм куаксыз урыннарда, ә мондый урыннар булмаганда – артык кыйммәтле булмаган агачлар белән капланган, урманнарны үзләштерү проектында билгеләнгән урыннарда рөхсәт ителә (8 пункт).
9.	Урман плантацияләре утырту һәм аларны эксплуатацияләү	Плантация ясау максатларында түбәндәгеләрне файдалану рөхсәт ителми: а) су саклау зоналарында урнашкан урманнарны; б) табигый һәм башка төрле объектларны яклау вазыйфасын үтәүче урманнарны; в) кыйммәтле урманнарны; г) махсус якланучы урман кишәрлекләрендә урнашкан урманнарны (2010 елның 14 декабрендәге 485 номерлы Рослесхоз боерыгы белән расланган Су саклау зоналарында урнашкан урманнарны, табигый һәм башка төрле объектларны яклау вазыйфасын үтәүче урманнарны, кыйммәтле урманнарны, шулай ук махсус якланучы урман кишәрлекләрендә урнашкан урманнарны файдалану, саклау, яклау, янадан үстерү үзенчәлекләренең 30 пункты).

№ п/п	Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	Урманнардан файдалануда чикләмәләр
1	2	3
10.	Жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләре, дару үләннәре үстерү	2011 елның 05 декабрендәге 510 номерлы Рослесхоз боерыгы белән расланган Урманнардан жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү өчен файдалану кагыйдәләре нигезендә: – жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү өчен, беренче чиратта, урман фонды жирләре составындагы урмансыз жирләр, шулай ук урманга әверелмәгән диләнкеләр, аланнарны һәм аларга урман культураларын утыртканчы урманның табигый торгызылуы мөмкин булмаган башка урман үсемлекләре белән капланмаган жирләр; рекультивацияләнергә тиешле (эшләнелгән торфлыклар һ.б.) (11 пункт) жирләр файдаланыла. – жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен –үстерү өчен үзгәртеп коруга билгеләнмәгән, азкыйммәтле утыртма кишәрлекләре файдаланылырга мөмкин (12 пункт); – РФ УК 60.15 статьясы нигезендә Россия Федерациясе Кызыл китабына, Татарстан Республикасы Кызыл китабына кертелгән үсемлек төрләре очрый торган урман кишәрлекләреннән жимешле, жиләкле, декоратив урман үсемлекләрен, дару үләннәрен үстерү өчен файдалану тиела.
11.	Урман үсемлекләренең утырту материалын (үрентеләр, чәчкеннәр) үстерү	2011 елның 19 июлендәге 308 номерлы Рослесхоз боерыгы белән расланган Урманнардан урман үсемлекләренең утырту материалын үстерү өчен файдалану кагыйдәләре нигезендә: урман үсемлекләренең утырту материалын (үрентеләр, чәчкеннәр) үстерү өчен, иң беренче чиратта, урман фонды жирләре составындагы урман белән капланмаган жирләрен, шулай ук урмансыз диләнкеләрен, аланнарны һәм башка, урман үсемлекләре белән капланмаган, урманнар урнашкан бүтән категория жирләре файдаланыла (11 пункт); урман үсемлекләренең утырту материалын (үрентеләр, чәчкеннәр) үстерү өчен урман үсемлекләренең яхшыртылган һәм сортлы орлыклары, яки, әгәр андый орлыклар булмаса, урман үсемлекләренең нормаль орлыклары кулланыла (12 пункт); урман үсемлекләренең утырту материалын (үрентеләр, чәчкеннәр) үстерү өчен урман үсемлекләренең районнарда бүленмәгән орлыкларын, шулай ук сыйфаты тикшерелмәгән урман үсемлекләре орлыкларын, чәчүлекләрен һәм башкаларын куллану тиела (13 пункт); Россия Федерациясе Кызыл китабына, Россия Федерациясе субъектлары кызыл китапларына кертелгән үсемлек төрләре очрый торган урман кишәрлекләрен урман утыртмаларының утырту материалын (үрентеләр, чәчкеннәр) үстерү өчен файдалану Россия Федерациясе Урман кодексының 60.15 статьясы нигезендә тиела.

№ п/п	Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләр	Урманнардан файдалануда чикләмәләр
1	2	3
12.	Жир асты байлыklarын геологик өйрәнү буенча эшләр башкару, файдалы казылма ятмаларын эшләр	Яшел зоналарда һәм урман паркы зоналарында, шулай ук шөһәр урманнары территорияләрендә файдалы казылма ятмаларын эшләр тыела (РФ УК 105 ст. 3 өлешендәге 4 пункты). Урманнардан жир асты байлыklarын геологик өйрәнү буенча эшләр башкару, файдалы казылма ятмаларын эшләр максатларында файдаланганда түбәндәгеләр рөхсәт ителми: а) бульдозер ярдәмендә агачлар аудару һәм урман кишәрлекләрен агач үсемлекләреннән чистарту, чик буе полосаларын һәм урман авызларын агач калдыклары белән чүпләр, урман авызындагы агач кәүсәләрен һәм скелет тамырларын зарарлау, жәйге чорда яңа киселгән үзгачларны махсус чараларсыз гына урманда саклау; б) урман утыртмаларын суга батыру һәм озак итеп су бастыру; в) бирелгән урман кишәрлегеннән читтә урман утыртмаларын, үсемлекләр капламын һәм туфракны зарарлау; г) урманнарны төзелеш, сәнәгать, агач, көнкүреш һәм бүтән калдыклар, чүпләр белән чүпләр; д) бирелгән урман кишәрлеге мәйданын һәм аның чикләрендәге территорияләрне химик һәм радиоактив матдәләр белән пычрату; е) ирекле, билгеләнмәгән маршрутлар буйлап, шул исәптән урман кишәрлегеннән читтә транспорт чараларында һәм бүтән механизмнарда йөрү (2010 елның 27 декабрендәге 515 номерлы Рослесхоз боерыгы белән расланган Урманнардан жир асты байлыklarын геологик өйрәнү буенча эшләр башкару, файдалы казылма ятмаларын эшләр буенча файдалану тәртибенәң 18 пункты).
13.	Сусаклагычлар һәм башка төрле ясалма су объектлары, шулай ук гидротехника корылмалары, елга портлары, причаллар төзү һәм эксплуатацияләү	Тыюлыклы урман кишәрлекләрендә сусаклагычлар, башка төрле ясалма су объектлары, шулай ук гидротехника корылмалары, елга портлары, причаллар төзү һәм эксплуатацияләү тыела (РФ УК 107 ст. 2 өлешендәге 5 пункты).
14.	Линияле объектлар төзү, реконструкцияләү, эксплуатацияләү	Урманнарны линияле объектлар төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү өчен файдаланганда түбәндәгеләр рөхсәт ителми: а) тапшырылган урман кишәрлегеннән читтә урман утыртмаларын, үсемлекләр капламын һәм туфрак зарарлау; б) тапшырылган урман кишәрлеген һәм тапшырылган урман кишәрлегеннән читтәге янәшә урнашкан территорияләрне төзелеш һәм көнкүреш калдыклары, агач калдыклары, бүтән калдыклар белән чүпләр; в) тапшырылган урман кишәрлеге мәйданнарын һәм аннан читтәге территорияләрне химик һәм радиоактив матдәләр белән пычрату;

№ п/п	Урманнардан рөхсәтле файдалану төрләре	Урманнардан файдалануда чикләмәләр
1	2	3
		г) тапшырылган урман кишәрлеге һәм тиешле сак зоналарыннан читтә ирекле, билгеләнмәгән маршрутлар буйлап транспорт чараларында һәм бүтән механизмнарда йөрү (2011 елның 10 июнендәге 223 номерлы Рослесхоз боерыгы белән расланган Урманнардан линияле объектлар төзү, үзгәртеп кору, эксплуатацияләү өчен файдалану кагыйдәләренең 15 пункты). Урман паркы зоналарында урманнардан линияле объектлар төзү, үзгәртеп кору һәм эксплуатацияләү өчен файдалану тыела (РФ УК 105 ст. 3 өлешендәге 5 пункты).
15.	Үзагач һәм башка урман ресурслары эшкәртү	Яклаучы урманнарда, шулай ук махсус якланучы урман кишәрлекләрендә урман эшкәртү инфраструктурасы ясау тыела (РФ УК 14 ст. 2 өлеше). Урманнарны үзагач һәм башка урман ресурслары эшкәртү өчен файдаланганда түбәндәгеләр рөхсәт ителми: а) жир өсте һәм туфрак эче су агынтыларын бозарлык, урман кишәрлекләрен су бастырырлык яисә сазландырырлык итеп эшләр башкару һәм корылмалар төзү; б) тапшырылган урман кишәрлеген һәм тапшырылган урман кишәрлегеннән читтә янәшә торучы территорияләргә төзелеш һәм көнкүреш калдыклары, агач калдыклары, бүтән калдыклар белән чүпләү; в) тапшырылган урман кишәрлеге мәйданнарын һәм аннан читтәге территорияләргә химик һәм радиоактив матдәләр белән пычрату; г) тапшырылган урман кишәрлегеннән читтә ирекле, билгеләнмәгән маршрутлар буйлап транспорт чараларында һәм бүтән механизмнарда йөрү (РФ ТРЭМның 2014 елның 1 декабрендәге 528 номерлы боерыгы белән расланган Урманнардан агач материалы һәм башка урман ресурслары эшкәртү өчен файдалану кагыйдәләренең 6 пункты).
16.	Дини эшчәнлекне гамәлгә ашыру	Дини эшчәнлек башкарганда түбәндәгеләр рөхсәт ителми: а) тапшырылган урман кишәрлегеннән читтә урман утыртмаларын, үсемлекләр капламын һәм туфрак зарарлау; б) тапшырылган урман кишәрлегеннән читтә өске һәм туфрак эче сулары агып төшүне бозарлык, урман кишәрлекләрен су бастырырлык яисә сазландырырлык итеп эшләр башкару һәм корылмалар төзү; в) тапшырылган урман кишәрлеген һәм аның янындагы территорияләргә төзелеш һәм көнкүреш калдыклары, агач калдыклары, бүтән калдыклар белән чүпләү; г) ирекле, билгеләнмәгән маршрутлар буенча транспорт чараларында һәм бүтән механизмнарда үтеп керү.

Гамәлдәге урман орлыкчылык объектларының нормативлары һәм параметрлары әлеге урман хужалыгы регламентында әзерләнми, урман орлыкчылык объектлары турында белешмәләр ел саен Россия ТРЭМның «Дәүләт урман реестрын

алып бару формаларын раслау турында» 2016 елның 06 октябрэндәге 514 номерлы боерыгы белән расланган 14-ДУР формасы буенча яңартыла.
